

Міністерство освіти і науки України

Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Кафедра українознавства і філософії

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни

«ПРАВОВІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ

ДІЯЛЬНОСТІ НА АВТОТРАНСПОРТІ»

Тернопіль 2015

Криськов А.А. Конспект лекцій з дисципліни «Правові основи підприємницької діяльності на автотранспорті» / Андрій Анатолійович Криськов. – Тернопіль: «ФОРМ Паланиця В.А.», 2015. – 56 с.

Розглянуто і затверджено на засіданні
кафедри українознавства і філософії
Протокол № 1 від 27 серпня 2015 р.

Схвалено і рекомендовано до друку методичною комісією ФРІ
ТНТУ імені Івана Пулюя
Протокол № 1 від 3 вересня 2015 р.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, ЦІЛІ І МЕТОДИ ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

Транспортне право України з практики застосування термінів, слів та словосполучень у юриспруденції:

— **як галузь права** – це сукупність юридичних норм і правових інститутів, які регулюють суспільні відносини, що складаються у зв'язку з організацією і діяльністю транспорту із забезпечення внутрішніх та зовнішніх транспортно-економічних зв'язків і потреб населення у перевезеннях;

— **як галузь законодавства України** – це система (вся сукупність) нормативно-правових актів, що містять норми транспортного права і уособлені у вигляді законів, як кодифікованих, так і поточних, указів Президента України, постанов Уряду, галузевих нормативних актів;

— **як галузь юридичної науки** є сукупністю теоретичних понять, тлумачень та уявлень про транспортне право, його правові інститути, історичні аспекти становлення і перспективи розвитку, предмет і метод правового регулювання та сферу застосування;

— **як навчальна дисципліна** являє собою системне викладення теоретичного і прикладного матеріалу відповідно до навчальної програми з курсу цієї галузі права.

Згідно економічної енциклопедії транспортне право – частина цивільного права, сукупність правових норм, що регулюють відносини з перевезення транспортними засобами вантажів, пасажирів та багажу. Відповідно до існуючих видів транспорту перевезення поділяються на залізничні, морські, річкові, повітряні, автомобільні. Перевезення вантажів, пасажирів і багажу здійснюється на підставі договору перевезення. За договором перевезення вантажу перевізник зобов'язується доставити доручений йому відправником вантаж до пункту призначення і видати його уповноваженій особі (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату. Цей договір належить до договорів на користь третьої особи. Сторонами в цьому договорі є перевізник і відправник, третьою особою – одержувач вантажу.

Отже, **транспортне право** – сукупність норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв'язку з організацією і діяльністю транспорту, відносини між підприємствами транспорту і користувачами (юридичними і фізичними особами), а також між самими транспортними підприємствами, як одного, так і різних видів транспорту.

В цілому транспортне право складається із сукупності норм різних галузей права – цивільного, господарського, адміністративного, трудового, земельного, міжнародного та інших.

Предметом транспортного права є суспільні відносини між

транспортними підприємствами і клієнтами, що виникають у зв'язку з користуванням шляхами сполучень і транспортними засобами, а також відносини між транспортними підприємствами при здійсненні процесу перевезень.

Характерним для зазначених суспільних відносин є таке:

- виникають вони у сфері забезпечення процесу перевезень;
- обов'язково в них бере участь транспортний орган або уповноважена посадова особа, яка представляє цей орган;
- органічний зв'язок здійснення мети перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, надання інших транспортних послуг з наслідком свідомої, цілеспрямованої діяльності відповідних транспортних органів;
- сфера транспорту за ознаками своєї діяльності відносно автономна в соціально-господарському комплексі і здебільшого у вольовому порядку встановлює правила й умови перевезень небезпечних вантажів, перевезень в особливий період, здійснення транзиту вантажів і надання інших транспортних послуг.

Методом **правового регулювання в транспортному праві України** виступає поєднання (сукупність) прийомів, способів і операцій юридичного впливу на суспільні відносини.

Вивчення норм транспортного права дозволяє стверджувати, що регулювання суспільних відносин у сфері транспортної діяльності здійснюється переважно з допомогою приписів і заборон, що містяться в транспортно-правових нормах.

Разом з тим у багатьох випадках застосовують не тільки методи прямих приписів, а й засоби непрямого впливу, дозволів (наприклад, узгодження, спільний розгляд і обговорення тих чи інших питань, урахування майнових інтересів тощо), розраховані на рівність сторін.

2. СИСТЕМА, ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

Транспортне право є однією з галузей права і може бути визначене як система юридичних норм, що регулюють суспільні відносини у сфері транспорту.

Дана система має відповідну побудову і внутрішню форму організації, яку ще прийнято називати **структурою** цієї галузі.

Структура – сукупність елементів, що характеризуються єдністю взаємозв'язків між собою. До **елементів транспортно-правової структури** належать: правові норми та правові інститути.

Під **правовим інститутом** слід розуміти таку організацію транспортних правових норм, за якою вони складаються в певні групи, що регулюють якісно однорідні суспільні

відносини.

На сьогоднішній день існують такі інститути транспортного права:

- інститут залізничного транспортного права;
- інститут повітряного транспортного права;
- інститут автомобільного транспортного права;
- інститут водного транспортного права, який увібрав в себе такі дві групи норм, що складають відповідно морське й річкове транспортне право;
- інститут трубопровідного транспортного права.

Норми та інститути транспортного права поділяють на загальні й особливі.

Загальна частина транспортного права об'єднує норми, що закріплюють його принципи, правове становище суб'єктів, організаційно-правові засади діяльності транспорту, форми й методи управління транспортом, юридичну відповідальність за правопорушення на транспорті. В загальній частині також розглядаються основні теоретичні аспекти транспортного права щодо його поняття, предмета й методу, системи функцій.

Особлива частина транспортного права містить норми, що регулюють діяльність:

- автомобільного транспорту;
- залізничного транспорту;
- морського транспорту;
- повітряного транспорту;
- річкового транспорту;
- трубопровідного транспорту.

Транспортне право – це сукупність правових норм, яка є внутрішньою формою права, зміст котрого визначається тими особливостями суспільних відносин, що тісно пов'язані з його змістом.

Отже, транспортне право являє собою зміст транспортного законодавства, а транспортне законодавство – форму вираження (зовнішню) транспортного права.

Однією з основних категорій транспортного права є його **функції**, під якими розуміють основні напрями науково-пізнавальної та навчальної діяльності, що характеризують сутність, зміст, соціальне призначення транспортного права, його завдання й мету в системі правових наук.

Функції транспортного права мають такі ознаки:

- являють собою основні напрями навчальної та науково-пізнавальної діяльності;
- в них проявляється сутність і зміст транспортного права;
- дають визначення соціального призначення транспортного права в системі правових наук;
- зазначають мету й завдання транспортного права як правової науки.

Можна виділити такі функції транспортного права:

— **евристична** (наукова діяльність у сфері транспортного права базується на значній кількості теоретичних положень, сукупність яких дозволяє спрямовувати дану діяльність на відкриття нових закономірностей, що виникають у процесі розвитку транспорту і транспортного права);

— **онтологічна** (цій функції властиве те, що вона призначена пізнати транспортно-правові явища, тобто дослідити предмет транспортного права);

— **прогностична** (визначає тенденції розвитку явищ у сфері транспорту, робить погляд у майбутнє, передбачаючи напрямки розвитку даних явищ);

— **комунікативна** (дає змогу вирішити такий підхід, як застосування нових знань і досягнень інших галузей знання у сфері юридичних наук і навпаки);

— **системоутворююча** (визначає місце, роль і значення транспортного права в системі правових наук і зазначає певну побудову самого транспортного права як системи).

Даний перелік функцій не є невичерпним.

Під **принципами транспортного права** розуміють керівні засади, теоретичні ідеї, яким притаманні універсальність й загальна значущість, що відображають суттєві положення транспортного права.

Сутність принципів полягає в тому, що вони виражають основу організації і діяльності у сфері транспорту, визначають сутність складних взаємовідносин усередині цієї системи.

Система принципів транспортного права включає:

— **принцип відповідальності** (полягає в тому, що за невиконання чи неналежне виконання обов'язків учасники транспортного процесу несуть відповідальність);

— **принцип планування** (планування являє собою засновану на врахуванні об'єктивного закону, планомірного пропорційного розвитку транспортного процесу свідомо цілеспрямовану діяльність з визначення пропорцій в галузі транспорту, розробки, затвердження планів, доведення їх до виконавців тощо);

— **принцип законності** (полягає в тому, щоб кожний суб'єкт – учасник транспортного процесу – діяв у межах наданих йому прав, виконував передбачені обов'язки, суворо керувався приписами законів й інших нормативних актів);

— **принцип доцільності** (транспортний процес повинен забезпечувати своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях).

Оскільки транспортне право є комплексною галуззю права, то його суб'єкти в своїй діяльності спираються на загальноправові принципи, конституційно-правові, цивільно-правові, господарсько-правові та адміністративно-правові

принципи.

У випадку здійснення суб'єктами транспортного права – фізичними особами повноважень із володіння, користування та розпорядження транспортними засобами у процесі повсякденного життя без отримання прибутку застосовуються **принципи цивільного права**, які згідно з ст.3 Цивільного кодексу України («Загальні засади цивільного законодавства») полягають у наступному:

- неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини;
- неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та чинним законодавством;
- свобода договору;
- свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом;
- судовий захист цивільного права та інтересу;
- справедливість, добросовісність та розумність.

У випадку здійснення господарської діяльності суб'єктами транспортного права застосовуються **загальні принципи господарювання** (ст.6 Господарського кодексу України):

- забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;
- свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;
- вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;
- обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;
- захист національного товаровиробника;
- заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

3. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, СТРУКТУРА НОРМ ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА. ВИДИ НОРМ ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

Норма транспортного права:

- загальнообов'язкове формально визначене правило поведінки, що встановлюється і охороняється компетентними органами держави, навіть якщо ці правила поведінки не зазначені у транспортних договорах;
- виконують функції регулятора відповідних суспільних відносин; предметом їх регулювання є суспільні відносини, що формуються й відбуваються у сфері транспорту;
- вони або вимагають від особи чи організації визначеної поведінки (тобто виконання тих чи інших дій, а

іноді й утримання від них), або дозволяють їм здійснення дій за своїм власним розсудом;

— це правило поведінки, що набуває якостей нормативності і загальнообов'язковості в чітко встановленому порядку.

Ознаки норм транспортного права:

— є формально визначеним правилом поведінки;

— являють собою правило поведінки, яке має загальнообов'язковий характер, оскільки формулюється і встановлюється державою;

— набувають властивостей нормативності та загальнообов'язковості в суворо встановленому порядку;

— забезпечуються державою.

Транспортно-правова норма має свою **структуру** (внутрішня побудова норми, визначений порядок взаємозв'язків, взаємообумовленості складових частин та елементів норми), що являє собою трьохелементну побудову правової норми, відповідно до чого вона логічно складається з:

❖ **гіпотези** – частина транспортної правової норми, в якій міститься вказівка на ті умови, за яких настає чинність правил, що встановлені в диспозиції;

❖ **диспозиції** – частина транспортної правової норми, в якій у вигляді владного примусу визначається те, як повинні (чи можуть) вести себе суб'єкти – учасники транспортних суспільних відносин;

❖ **санкція** – частина транспортної правової норми, що містить вказівку на ті правові наслідки, що наступають через порушення правила, зафіксованого в диспозиції, чи умови, зазначеної в гіпотезі.

Зміст зазначених структурних елементів може бути цілком визначений, частково визначений або відносно визначений.

Транспортному праву притаманна також класифікація правових норм, яку можна диференціювати за такими напрямками:

— **за функціональною спрямованістю:**

- регулятивні (певна сукупність норм, які встановлюють юридичні права і обов'язки суб'єктів транспортних відносин, розрахованих на правомірну поведінку і, як правило, не містять у собі санкцій);
- охоронні (певна сукупність норм, які передбачають державний припис за вчинення правопорушення і містять відповідні санкції);

— **за предметом регулювання:**

- матеріальні (певна сукупність норм, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини шляхом прямого і безпосереднього закріплення порядку утворення транспортних органів, їх діяльності та встановлення правового статусу, прав і обов'язків суб'єктів транспортних правовідносин);
- процесуальні (певна сукупність норм, що встановлюють процедуру здійснення прав і обов'язків учасників транспортних відносин);

— **за формою (характером) припису:**

- зобов'язуючі (містять юридично владний припис щодо обов'язкового

- вчинення відповідних дій, передбачених тією чи іншою нормою);
  - забороняючі (містять юридично владний припис щодо заборони вчинення тих чи інших дій, передбачених відповідною нормою);
  - дозволяючі (надають право діяти на власний розсуд у межах юридично владного припису);
  - заохочувальні (стимулюють відповідні дії суб'єктів транспортних відносин);
  - рекомендаційні (містять поради відносно доцільності окремих дій при певних умовах транспортних відносин);
- за метою дії:
- за простором (загальнодержавні, регіональні, місцеві);
  - за часом (безстрокові, строкові, разові);
  - за суб'єктами (регулюють діяльність у сфері транспортних відносин фізичних осіб, юридичних осіб, соціальних спільнот).

Способи викладання норми в статті:

- прямий (усі елементи норми транспортного права містяться у статті нормативно-правового акту);
- посильний (здійснюється посилання на іншу статтю чи статті);
- бланкетний (стаття транспортного нормативно-правового акту відсилає до іншого акту).

4. ДЖЕРЕЛА ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

Джерело (форма) права – це зовнішнє оформлення змісту загальнообов'язкових правил поведінки, які офіційно встановлені або санкціоновані державною владою або загальновизнані суспільством (правові звичаї, правові прецеденти, нормативно-правові акти тощо).

Система джерел транспортного права є однією з найбільш розгалужених серед інших галузей права, що значною мірою зумовлено порівняно широкою сферою використання транспортних послуг, значною роллю і місцем транспорту в суспільному виробництві.

З огляду на різноманітність джерел транспортного права з урахуванням ієрархічної підлеглості їх доцільно кваліфікувати таким чином:

- Конституція України як основний закон;
- законодавчі акти України: закони, кодекси законів, статuti, постанови та інші кодифіковані акти;
- постанови Верховної Ради України;
- укази та розпорядження Президента України;
- постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;
- нормативні накази, інструкції та інші документи центральних органів виконавчої влади (міністерств, державних комітетів і відомств);
- нормативні акти структурних підрозділів транспорту;
- нормативні акти державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, які стосуються транспортних відносин;
- міжурядові угоди України з іншими державами та міжнародно-правові акти, ратифіковані і визнані Україною;
- окремі нормативно-правові акти колишніх СРСР та УРСР, які не відмінені й не оновлені в установленому порядку та не суперечать Конституції України та чинному законодавству;

- судова і адміністративна практика.

Головним джерелом транспортного права є Конституція України.

Важливим джерелом транспортного права є також наступні кодекси та закони України:

- Цивільний кодекс України, який, зокрема, закріплює положення про перевезення тощо;
- Господарський кодекс України який, зокрема, визначає правове регулювання перевезення вантажів тощо;
- Повітряний кодекс України, який встановлює правові основи діяльності в галузі авіації;
- Кодекс торговельного мореплавства України, який регулює відносини, що виникають з торговельного мореплавства;
- Земельний кодекс України, який містить положення про землі транспорту тощо;
- Кримінальний кодекс України, який містить положення про злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення, який визначає адміністративні правопорушення на транспорті;
- Митний кодекс України;
- Про транспорт, який визначає правові, економічні, організаційні та соціальні основи діяльності транспорту;
- Про автомобільний транспорт, який визначає засади організації та діяльності автомобільного транспорту;
- Про залізничний транспорт, який визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності залізничного транспорту загального користування, його роль в економіці і соціальній сфері України, регламентує його відносини з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, іншими видами транспорту, пасажирями, відправниками та одержувачами вантажів, багажу, вантажобагажу і пошти з урахуванням специфіки функціонування цього виду транспорту як єдиного виробничо-технологічного комплексу;
- Про міський електричний транспорт, який визначає правові, організаційні та соціально-економічні засади функціонування міського електричного транспорту загального користування на ринку транспортних послуг і спрямований на створення сприятливих умов для його розвитку, задоволення потреб громадян у доступних, якісних і безпечних перевезеннях;
- Про трубопровідний транспорт, який визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності трубопровідного транспорту;

- Про Державну спеціальну службу транспорту, яка визначає статус, правові основи організації, основні завдання і функції Державної спеціальної служби транспорту в системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, а також заходи щодо правового і соціального захисту її особового складу;
- Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період, яка встановлює правові та організаційні основи функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період виходячи з положень законів України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», «Про транспорт», «Про оборону України» та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- Про місцеве самоврядування в Україні, яке відповідно до Конституції України визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема закріплює повноваження в галузі транспорту;
- Про місцеві державні адміністрації, які відповідно до Конституції України цей Закон визначають організацію, повноваження та порядок діяльності місцевих державних адміністрацій, зокрема закріплює повноваження в галузі транспорту;
- Про ліцензування певних видів господарської діяльності, який визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування;
- Про дорожній рух, який визначає правові та соціальні основи дорожнього руху з метою захисту життя та здоров'я громадян, створення безпечних і комфортних умов для учасників руху та охорони навколишнього природного середовища;
- тощо.

Окрім законів, джерелами транспортного права є цілий ряд **підзаконних нормативно-правових актів** – Укази Президента України (Про Положення про Міністерство інфраструктури України), постанови Кабінету Міністрів України (Про затвердження Статуту залізниць України) тощо.

Ще одна група джерел транспортного права – охоплюється поняттям **нормативно-правовий договір**. Мова йде про договори які укладаються між Україною й іншими країнами з приводу

забезпечення міждержавної транспортної діяльності, а також договори між транспортними підприємствами і організаціями України і зарубіжних країн.

Це можуть бути як договори, що укладені спеціально для врегулювання правовідносин в галузі транспортної діяльності так і інші договори. У яких визначаються основні засади правового регулювання цієї сфери.

До таких договорів, можна віднести Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією Україна, Румунія; Договір, Міжнародний документ від 02.06.1997 тощо.

Міжнародно-правові акти:

- Конвенція, що стосується міжнародних залізничних перевезень (укладена 9 травня 1980 р. у Берні);
- Конвенція, що стосується договору міжнародного шляхового перевезення вантажів (укладена у Женеві 19 травня 1956 р.);
- Митна конвенція про міжнародні перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (укладена у Женеві 15 січня 1959 р.; нова редакція цієї Конвенції від 14 листопада 1975 р. набрала чинності 20 березня 1978 р.);
- Конвенція про дорожній рух та Протокол про дорожні знаки (укладені 19 вересня 1949 р. Діє редакція Конвенції від 8 листопада 1968 р., яка набрала чинності 21 травня 1977 р.);
- Конвенція про дорожні знаки і сигнали (укладена у Відні 8 листопада 1968 р., набрала чинності 6 червня 1978 р.);
- Європейська угода, що доповнює Конвенцію про дорожній рух (укладена у Женеві 1 травня 1971 р.);
- Європейська угода про міжнародні дорожні перевезення небезпечних вантажів (укладена у Женеві 30 вересня 1957 р.);
- Конвенція про контракт міжнародного дорожнього перевезення пасажирів і багажу (укладена у Женеві 1 березня 1973 р.);
- Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу 9 жовтня 1997 р.;
- Угода про маси і габарити транспортних засобів, що здійснюють міждержавні перевезення автомобільними дорогами держав – учасниць СНД (укладена 4 червня 1999 р.);
- Угода про прийняття єдиних технічних приписів для колісних транспортних засобів, предметів обладнання та частин, які можуть бути встановлені та/або використані на колісних транспортних засобах, і про

умови взаємного визнання офіційних затверджень, виданих на основі цих приписів (підписана 20 березня 1958 р. у Женеві з поправками 1995 р.);

- Конвенція для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень, укладена у Варшаві 12 жовтня 1929 р., та Гаазький протокол до неї 1955 р.;
- Конвенція про уніфікацію деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень від 28.05.1999 р.;
- Конвенція про міжнародну цивільну авіацію (укладена у Чикаго 7 грудня 1944 р.);
- Конвенція ООН про морські перевезення вантажів (укладена у Гамбурзі 31 березня 1978 р.);
- Конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу, укладена в Афінах 13 грудня 1974 р., та Протокол 1976 р. до неї;
- Конвенція про кодекс поведінки лінійних конференцій від 01 липня 1974 р.;
- Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення товарів (укладена у Женеві 24 травня 1980 р.);
- Міжнародна конвенція про уніфікацію деяких правил, що стосуються арешту морських суден (1952 р.);
- Міжнародна конвенція про рятування (1989 р.);
- Міжнародна конвенція про морські застави та іпотеки (1993 р.);
- Конвенція про обмеження відповідальності власників суден внутрішнього плавання від 01.03.1973 р.;
- Конвенція про договір міжнародного перевезення пасажирів і багажу внутрішніми водними шляхами від 01.05.1976 р.;
- тощо.

5. ТРАНСПОРТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Правовідносини - це частина суспільних відносин, врегульованих нормами права, суб'єкти яких є носіями прав і юридичних обов'язків.

Транспортні правовідносини мають свої особливі ознаки, серед яких можна виділити такі:

- вони складаються у сфері, де перевезення виступає у формі процесу виробництва на транспорті, закінченим продуктом якого є доставка вантажу до споживача або надання послуг;

- виникають у разі обов'язкової участі відповідного транспортного органу або посадової особи цього органу

(підприємства, організації, установи);

- можуть виникати за ініціативою будь-якої із сторін;

- виникають з приводу експлуатації транспортних засобів і шляхів сполучення, які виконують роль засобів виробництва, а відповідно і роль засобів праці робітників транспорту;

- предметом транспортних правовідносин завжди є діяльність з надання послуг.

Транспортні правовідносини можна поділити:

- за змістом – на матеріальні і процесуальні;
- за формою – на короткі, термінові й довготермінові;
- за простором – на місцеві, регіональні та загальнодержавні;

- за правовою природою – на правомірні та протиправні.

Найбільш значний інтерес становить класифікація транспортних правовідносин за характером юридичних зв'язків між сторонами цих відношень, які поділяються на:

- **вертикальні транспортні правовідносини** (це відносини субординаційного характеру, які виражають юридичну залежність однієї сторони від другої);

- **горизонтальні транспортні правовідносини** (визначаються відношення, в межах яких сторони відносно фактично і юридичне рівноправні (відносини, учасники яких не перебувають у підпорядкуванні один одного). Саме такі відносини при певному виключенні, виникають:

- з договору про перевезення вантажів;
- договору про буксирування;
- договору про експлуатацію під'їзних колій, подачу та збирання вагонів;
- договору про перевезення пасажирів і багажу;
- договору про експедицію тощо.

Транспортні правовідносини мають свою структуру, яка складається з таких елементів:

- **юридична основа** (є транспортно-правові норми, що містяться в законодавчих і нормативних актах);

- **юридичні факти** (певні дії (результат діяльності й волевиявлення людей; дії бувають як **правомірні** (такі юридичні факти, що відповідають вимогам транспортного законодавства та умовам надання транспортних послуг), так і **неправомірні** (такі дії або бездіяльність, що не відповідають вимогам законодавства, порушують транспортно-правові норми, а також умови надання послуг) та **події** (явища, незалежні від волі людей, але мають юридичне значення в разі невиконання або неналежного виконання умов про надання послуг і притягнення до юридичної відповідальності), які слугують фактичною підставою для виникнення, зміни чи припинення транспортних правовідносин);

- **суб'єкти транспортних правовідносин** (конкретні їх

учасники (сторони) – юридичні та фізичні особи, які наділені правами й обов'язками у сфері транспортної діяльності, надання послуг, передбачених транспортно-правовими нормами);

– **об'єкти транспортних правовідносин** (врегульовані нормами транспортного права суспільні відносини, які уособлюють в собі дії, спрямовані на забезпечення потреб населення і виробництва в перевезеннях і надання транспортних послуг);

– **зміст правовідношення** (сукупність прав і обов'язків учасників цих відносин, їх правові інтереси, взаємовідносини, предмет і мету таких відносин).

Таким чином, **транспортні правовідношення** – це врегульовані нормами транспортного права дії, спрямовані на забезпечення потреб населення й виробництва в перевезеннях і наданні транспортних послуг.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

6. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ

Державне управління має своє основне призначенням здійснення виконавчої влади, в процесі якої реалізуються завдання, функції та інтереси держави.

Виконавча й розпорядча діяльність органів виконавчої влади має свої характерні риси:

– має загальнодержавний характер і охоплює найбільш важливі сторони життя суспільства;

– спрямована на виконання законів України, інших нормативних актів, а також міжнародних правових актів;

– носить організаційний зміст, за допомогою якого здійснюється безперервний, постійний, цілеспрямований вплив на волю громадських колективів з метою регулювання й координації їх спільної праці;

– носить юридично-владний розпорядчий характер.

Таким чином, під **державним управлінням** розуміється організаційно-владна виконавчо-розпорядча діяльність органів державного управління, яка функціонує на основі і для виконання законів та перебуває у повсякденному практичному здійсненні функцій держави.

Мета і завдання державного управління в галузі транспорту (ст.3 Закону України «Про транспорт»).

Державне управління в галузі транспорту має забезпечувати:

– своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях та потреб оборони України;

– захист прав громадян під час їх транспортного

обслуговування;

- безпечне функціонування транспорту;
- додержання необхідних темпів і пропорцій розвитку національної транспортної системи;
- захист економічних інтересів України та законних інтересів підприємств і організацій транспорту та споживачів транспортних послуг;
- створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту;
- обмеження монополізму та розвиток конкуренції;
- координацію роботи різних видів транспорту;
- ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту;
- охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту.

Державне управління діяльністю транспорту здійснюється шляхом проведення та реалізації економічної (податкової, фінансово-кредитної, тарифної, інвестиційної) та соціальної політики, включаючи надання дотацій на пасажирські перевезення.

Місце і роль транспорту у суспільному виробництві визначає необхідність його пріоритетного розвитку, державної підтримки в задоволенні його потреб у транспортних засобах, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах.

Державне управління в галузі транспорту здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, місцеві Ради народних депутатів та інші спеціально уповноважені на те органи відповідно до їх компетенції (ст.4 Закону України «Про транспорт»).

7. ПОЛОЖЕННЯ ПРО МІНІСТЕРСТВО ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Указом Президента України затверджено Положення про Міністерство інфраструктури України від 12 травня 2011 року №581/2011.

Міністерство інфраструктури України (Мінінфраструктури України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Мінінфраструктури України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сферах авіаційного, автомобільного, залізничного, морського і річкового, міського електричного транспорту та у сферах використання повітряного простору України, туризму, діяльності курортів, метрополітенів, дорожнього господарства, надання послуг поштового зв'язку, забезпечення

підготовки та реалізації в Україні інфраструктурних проектів для виконання завдань і заходів з підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, інших міжнародних спортивних подій, забезпечення безпеки руху, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства (центрального орган виконавчої влади у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури).

Основними **завданнями Мінінфраструктури України** є:

- формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах транспорту, використання повітряного простору України, туризму, діяльності курортів, дорожнього господарства, надання послуг поштового зв'язку;

- формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері безпеки руху, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства;

- участь у межах своїх повноважень у формуванні та забезпеченні реалізації державної тарифної політики та політики державних закупівель у сфері надання послуг поштового зв'язку.

Мінінфраструктури України відповідно до покладених на нього завдань, зокрема:

- у сфері регулювання інфраструктурної галузі:

- визначає пріоритетні напрями та здійснює відповідні заходи щодо формування та реалізації державної політики у сферах авіаційного, автомобільного, залізничного, морського і річкового, міського електричного транспорту та у сферах використання повітряного простору України, туризму, діяльності курортів, метрополітенів, дорожнього господарства, надання послуг поштового зв'язку, забезпечення безпеки руху, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства та забезпечує нормативно-правове регулювання у цих сферах, у тому числі з питань діяльності Міністерства і центральних органів центральної виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Міністром інфраструктури України;

- затверджує стратегії, програми розвитку авіаційного, автомобільного, залізничного, морського і річкового транспорту, дорожнього господарства, поштового зв'язку, метрополітенів, міського електричного транспорту та туризму;

- забезпечує взаємодію підприємств різних видів транспорту, вантажовласників, експедиторських структур щодо організації та своєчасного забезпечення в повному обсязі перевезень вантажів, а також задоволення потреб населення в пасажирських перевезеннях;

- затверджує в межах компетенції нормативно-правові акти щодо оптимізації внутрішніх, зовнішньоторговельних, транзитних транспортних потоків та функціонування

транспортних вузлів на логістичних принципах, з організації функціонування пунктів пропуску на державному кордоні України, спрощення процедури перетину державного кордону;

- затверджує галузеві стандарти, технічні умови та будівельні норми;

- затверджує програми впровадження у підгалузях енергозберігаючих технологій, нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії, альтернативних видів палива;

- затверджує програми розвитку та розбудови національної мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні;

- визначає пріоритетні напрями розвитку галузі транспорту, дорожнього господарства, поштового зв'язку, туризму та курортної сфери;

- інформує та надає роз'яснення щодо здійснення державної політики у галузі транспорту, дорожнього господарства, поштового зв'язку, туризму та курортній сфері;

- формує та реалізує єдину державну економічну, тарифну, інвестиційно-кредитну та соціальну політику у галузі транспорту, дорожнього господарства та туризму, а також формує в межах компетенції пріоритетні напрями інноваційно-інвестиційної політики;

- розробляє галузеві методичні рекомендації щодо фінансового планування та підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності;

- затверджує прогностичні (планові) показники діяльності служб та підприємств, що входять до сфери управління Міністерства, а також звіти про їх виконання;

- подає на розгляд до Міністерства фінансів України пропозиції щодо формування державного бюджету в частині фінансового забезпечення діяльності Міністерства і підвідомчих служб;

- вносить на розгляд та затвердження Кабінету Міністрів України фінансові плани підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 мільйонів гривень;

- здійснює функції головного розпорядника коштів державного бюджету, передбачених на утримання Міністерства і реалізацію покладених на нього функцій;

- затверджує фінансові плани підприємств, що належать до сфери управління Міністерства;

- затверджує форми звітності про оперативну діяльність служб та підприємств, що належать до сфери управління Міністерства;

- затверджує порядок створення та функціонування

професійних пенсійних фондів у галузі транспорту;

- затверджує державні соціальні стандарти в галузі транспорту, забезпечення населення об'єктами інфраструктури транспорту;

- розробляє та впроваджує державну політику у сфері міжнародного співробітництва з питань транспорту, дорожнього господарства, поштового зв'язку, туризму та курортної сфери;

- здійснює заходи, спрямовані на розвиток транс'європейських транспортних мереж, транснаціональних осей, інтеграцію транспортної системи України до європейської та світової транспортних мереж, розвиток інфраструктури туризму, зокрема за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей;

- бере участь у діяльності міжнародних організацій, розробляє та укладає міжнародні договори та виконує функції Морської адміністрації України, Адміністрації залізничного транспорту;

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Міністерства, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України;

- здійснює внутрішній фінансовий контроль (як в апараті Міністерства і центральних органах виконавчої влади, так і на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери управління Міністерства);

- здійснює організацію роботи та контроль за виконанням загальнодержавних програм, планів, заходів з питань запобігання корупційним, економічним та іншим правопорушенням;

- приймає рішення про проведення службового розслідування та проводить службові розслідування;

- забезпечує організацію, методичну, експертно-аналітичну, інформаційну та іншу діяльність з питань загального діловодства та обмеженого користування документами з грифом «Для службового користування»;

- здійснює організаційно-методичне керівництво вищими навчальними закладами, що перебувають у його підпорядкуванні, формує державне замовлення на підготовку ними фахівців, аспірантів та докторантів;

- затверджує порядок створення, підготовки й підтримання в готовності спеціальних формувань підприємств (об'єднань), установ і організацій транспорту й транспортної інфраструктури, призначених для забезпечення функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період;

- спрямовує, координує та здійснює методичне забезпечення проведення заходів щодо виконання завдань із мобілізаційної підготовки в галузі транспорту;
- здійснює координацію та методичне забезпечення проведення заходів з підготовки єдиної транспортної системи України до сталого функціонування та з технічного прикриття, відбудови найважливіших об'єктів і споруд оборонного значення єдиної транспортної системи України в особливий період та заходів щодо переведення транспорту, транспортної інфраструктури на відповідний режим роботи у разі запровадження в державі особливого періоду;
- здійснює координацію та методичне забезпечення проведення заходів щодо виконання завдань з функціонування підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, системи цивільної оборони в галузі транспорту;
- затверджує регламент Міністерства та центральних органів виконавчої влади, які спрямовуються та координуються Міністром інфраструктури України;
- виконує функції компетентного органу України у сфері перевезення небезпечних вантажів, затверджує нормативно-правові акти з питань перевезення небезпечних вантажів та здійснює контроль за їх виконанням;
- проводить службові розслідування обставин і причин катастроф та аварій з тяжкими наслідками па транспорті;
- затверджує положення про систему управління безпекою на транспорті та відповідні галузеві програми у сфері безпеки;
- проводить державну політику щодо зменшення шкідливого впливу діяльності транспорту на довкілля;
- проводить єдину науково-технічну політику у сфері пожежної безпеки;
- затверджує плани підготовки об'єктів Міністерства до сталої роботи в осінньо-зимовий період;
- затверджує план заходів щодо запобігання можливим терористичним актам та актам незаконного втручання в діяльність галузі, а також здійснює облік та аналіз незаконних втручань у діяльність галузі;
- затверджує положення оперативного штабу Міністерства з реагування на надзвичайні ситуації у транспортно-дорожньому комплексі;
- формує політику щодо впровадження страхування на транспорті;
- затверджує програму зі створення належних умов для доступу людей з інвалідністю до об'єктів транспортної інфраструктури;
- здійснює нагляд за дотриманням вимог щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища;
- затверджує інструкції про порядок надання, використання і захисту кодів експедиторських організацій;

- здійснює контроль за станом здатності й готовності Державної спеціальної служби транспорту до виконання покладених на неї обов'язків в особливий період;
- затверджує інструкцію про організацію забезпечення та надання житлових приміщень військовослужбовцям Державної спеціальної служби транспорту та членам їх сімей;
- затверджує зведений план технічного прикриття найважливіших об'єктів єдиної транспортної системи України;
- забезпечує охорону та оборону в умовах надзвичайного стану із особливого періоду об'єктів державного значення національної транспортної системи України, вирішує в межах своїх повноважень питання готовності до функціонування мереж поштового зв'язку загального користування у разі виникнення надзвичайної ситуації, в умовах надзвичайного стану та особливого періоду, забезпечує в особливий період переведення мереж поштового зв'язку на відповідний режим роботи;
- визначає учасниками бойових дій працівників підприємств, установ та організацій Міністерства;
- затверджує правила носіння форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовців Державної спеціальної служби транспорту;
- затверджує умови виплати грошового забезпечення й заохочення військовозобов'язаним, військовослужбовцям;
- затверджує нормативно-правові акти з питань державного ринкового нагляду у межах сфери своєї відповідальності та здійснює контроль за їх виконанням;
- координує та контролює діяльність органів державного ринкового нагляду Міністерства;
- утворює, ліквідує, реорганізовує підприємства, установи та організації, затверджує їх положення (статуту), в установленому порядку призначає на посади та звільняє з посад їх керівників, формує кадровий резерв на посади керівників підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства;
- виконує у межах повноважень інші функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;
- здійснює інші повноваження, визначені законами України та пов'язані з виконанням покладених на Міністерство Президентом України завдань;
- **у сфері ліцензування:**
  - затверджує ліцензійні умови і порядок здійснення контролю за додержанням ліцензійних умов провадження:
    - турсервісної діяльності;
    - господарської діяльності щодо надання послуг з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу залізничним, авіаційним, морським та річковим транспортом;

➤ господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України «Про автомобільний транспорт»;

• затверджує положення про ліцензійну картку, що додається до ліцензії на надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів автомобільним транспортом, та про ліцензійну раду;

— **у сфері тарифної політики:**

• затверджує порядок встановлення, сплати та використання:

✓ тарифів на послуги міського електричного транспорту та метрополітену;

✓ зборів та плат за послуги, що надаються суднам у морських торговельних портах України;

✓ портових зборів;

✓ тарифів на використання річкових портових гідротехнічних споруд і зборів за спеціалізовані послуги;

✓ тарифів на комплекс робіт, пов'язаних з обробленням вантажів у портах України;

✓ тарифів на перевезення вантажів залізничним транспортом у межах України й пов'язані з ними послуги;

✓ тарифів на перевезення залізничним транспортом вантажі транзитом через територію України;

✓ тарифів на перевезення пасажирів, багажу і вантажобагажу залізничним транспортом у міжнародному та внутрішньому сполученні (крім приміських перевезень);

✓ аеропортових зборів за обслуговування повітряних суден і пасажирів в аеропортах України та ставок плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування повітряних суден у повітряному просторі України;

✓ зборів за аеронавігаційне обслуговування польотів повітряних суден у повітряному просторі України;

✓ автостанційного збору;

✓ вартості послуг, які надаються автостанцією перевізникові;

✓ тарифів на приймання та доставку вітчизняних періодичних друкованих видань за передплатою;

• затверджує розмір зборів та плат за послуги, що надаються суднам у морських торговельних портах України;

• затверджує розмір портових зборів;

• затверджує тарифи на комплекс робіт, пов'язаних з обробленням вантажів у портах України;

• затверджує тарифи на перевезення вантажів залізничним транспортом у межах України й пов'язані з ними послуги;

• затверджує тарифи на перевезення залізничним транспортом вантажів транзитом через територію України;

• затверджує тарифи на перевезення пасажирів, багажу і

вантажобагажу залізничним транспортом у міжнародному та внутрішньому сполученні (крім приміських перевезень);

- затверджує розмір аеропортових зборів за обслуговування повітряних суден і пасажирів в аеропортах України;

- затверджує розмір зборів за аеронавігаційне обслуговування польотів повітряних суден у повітряному просторі України;

- встановлює порядок внесення та розмір плати за весь час перебування транспортного засобу в межах стаціонарного пункту габаритно-вагового контролю;

- затверджує методику розрахунку тарифів на перевезення пасажирів автомобільним транспортом;

- затверджує порядок справляння та розмір зборів за видачу суднових документів;

- установлює розмір зборів і порядок видачі посвідчення про право власності на судно;

- установлює розмір збору за користування послугами служби регулювання руху суден і порядок його сплати;

- установлює розмір збору за реєстрацію судна в Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України, будь-яких наступних змін, раніше зроблених записів у них про зареєстроване судно, порядок стягнення такого збору;

- установлює розмір ставки пені за прострочений фрахт, що стягується в морських портах України;

- установлює розміри плати за підтвердження кваліфікації моряків;

- установлює за погодженням з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України плату за використання річкових портових гідротехнічних споруд та збори за спеціалізовані послуги, які надаються в річкових портах (на причалах) України (причальні, корабельні, якірні й адміністративні);

- ухвалює розмір зборів і порядок видачі пасажирського посвідчення, якщо судно перевозить більше 12 пасажирів;

- ухвалює розмір зборів і порядок видачі судового санітарного посвідчення;

- установлює розміри знижок до граничних акордних ставок плати за виконання навантажувально-розвантажувальних робіт з транзитними вантажами в портах України;

- затверджує порядок справляння та розмір лоцманського збору;

- затверджує розмір лоцманської винагороди;

- затверджує порядок справляння та розмір збору із суден, що користуються послугами служби регулювання суден;

- затверджує розмір плати за послуги морських агентських організацій всіх форм власності;

- установлює розмір ставки пені за прострочений фрахт, що стягується в морських портах України;

- затверджує за погодженням із Міністерством економічного розвитку і торгівлі України тарифи на приймання та доставку вітчизняних періодичних друкованих видань за передплатою;

- затверджує за погодженням із Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Пенсійним фондом України тариф на оплату послуг, пов'язаних із виплатою і доставкою пенсій та грошової допомоги населенню, що виплачуються з коштів Пенсійного фонду України;

– у сфері залізничного транспорту:

- затверджує інструкції про порядок поширення, обліку, зберігання і звітності при використанні запірнопломбувальних пристроїв, які застосовуються на залізничному транспорті для пломбування вагонів і контейнерів, а також щодо організації відновних робіт при ліквідації наслідків транспортних подій на залізницях України;

- затверджує положення про комісії з питань вилучення і реалізації залежаних вантажів;

- затверджує положення про порядок проведення атестації керівних, інженерно-технічних працівників і інших фахівців підприємств та організацій залізничного транспорту України;

- затверджує положення про прийняття в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів залізничного транспорту і метрополітенів;

- затверджує положення про сертифікацію на залізничному транспорті України;

- затверджує порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення на залізничному транспорті;

- затверджує порядок оформлення проїзних документів і перевізних документів та розрахункових і звітних документів при здійсненні продажу проїзних і перевізних документів на залізничному транспорті;

- затверджує правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу і вантажу, а також тварин, птиці та інших вантажів, що підлягають державному ветеринарно-санітарному контролю, залізничним транспортом України;

- затверджує правила перевезення швидкопсувних вантажів і пошти залізничним транспортом, експлуатації поштових вагонів на залізницях України;

- затверджує правила технічної експлуатації міжгалузевого промислового залізничного транспорту України;

- затверджує перелік вантажів, які повинні супроводжуватися особовим складом відомчої воєнізованої охорони на залізничному транспорті на всьому шляху прямування залізницями України;

- затверджує нормативно-правові акти з експлуатаційної безпеки залізничному транспорті, метрополітенах та міському електротранспорті, з організації експлуатаційної роботи та технічної експлуатації інфраструктури і рухомого складу на залізничному транспорті, а також актів з питань відкриття та проведення реконструкції пунктів пропуску через державний кордон України на залізничних станціях та з питань установа класифікації, порядку розслідування та обліку транспортних подій на залізничному транспорті;

- установлює порядок підготовки документації щодо планування, створення, реорганізації, ліквідації та визначення територіальних меж залізниць;

- приймає рішення про відкриття або закриття станцій, залізничних шляхів загального користування, в тому числі мало інтенсивних ліній та ділянок;

- установлює процедуру та строки дії припинення або обмеження навантаження і перевезення вантажів та вантажобагажу, що викликано обставинами непереборної сили, воєнними діями, блокадою, епідемією або іншими обставинами, які не залежать від перевізників та власників інфраструктури залізничного транспорту загального користування і перешкоджають здійсненню перевезень, та оповіщення про це перевізників і власників інфраструктури залізничного транспорту загального користування;

– у сфері управління та розвитку автомобільних доріг та дорожнього господарства:

- розробляє порядок видачі дозволів на розміщення, будівництво, реконструкцію та функціонування об'єктів сервісу на землях дорожнього господарства та погоджень на об'єкти зовнішньої реклами вздовж автомобільних доріг загального користування;

- затверджує порядок оперативного інформування учасників дорожнього руху про стан аварійності на автомобільних дорогах, дорожнього покриття, тимчасове обмеження або припинення руху, також про гідрометеорологічні та інші умови дорожнього руху;

- забезпечує розроблення, проводить експертизу та затверджує в установленому порядку проектно-кошторисну документацію на здійснення будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг, відповідного інженерного облаштування та інших споруд вартістю понад 100 млн. гривень;

- затверджує відповідно до законодавства техніко-економічні обґрунтування, переліки, титули будов і проектно-вишукувальних робіт, організовує виконання дорожніх робіт вартістю понад 10 млн. гривень та контроль за їх виконанням;

- затверджує технічні правила ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування;

- затверджує форму та порядок ведення реєстру транспортних засобів, відносно яких здійснення габаритно-вагового контролю неможливе;
  - розробляє державну стратегію та програми розвитку дорожнього господарства, забезпечує їх фінансування та виконання;
  - затверджує нормативи та методики визначення витрат, пов'язаних із будівництвом, реконструкцією, ремонтом та утриманням автомобільних доріг загального користування;
  - вносить пропозиції до переліку автомобільних доріг державного значення, погоджує зміни, що вносяться до переліків автомобільних доріг місцевого значення;
  - затверджує порядок проїзду автомобільними дорогами загального користування транспортних засобів із наднормативними габаритами, масою, осьовим навантаженням; розробляє, затверджує, вносить зміни до галузевих будівельних норм та визнає їх такими, що втратили чинність;
  - затверджує порядок проведення у дорожньому господарстві добровільної сертифікації та підтвердження відповідності продукції стандартам;
  - затверджує нормативні документи, що регламентують порядок визначення вартості дорожньо-будівельних робіт та проектно-дослідницьких робіт даного спрямування;
  - затверджує порядок підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з підтвердження відповідності у дорожньому господарстві;
  - затверджує регламент проведення вимірювання і зважування та технічні параметри вимірювального і зважувального обладнання;
- у сфері автомобільного та міського електричного транспорту:**
- затверджує види дозвільних документів та порядок їх розподілу, видачі та використання українськими перевізниками при перевезенні територіями іноземних держав;
  - затверджує вимоги до структури парку автобусів, тролейбусів із трамваїв, що працюватимуть на маршрутах загального користування, за пасажиромісткістю, класом, технічними та екологічними показниками;
  - затверджує вимоги з використання автобусів за видами сполучний, режимами руху і протяжністю маршрутів;
  - затверджує державні стандарти в сфері автомобільного транспорту;
  - затверджує експлуатаційні норми середнього ресурсу акумуляторних свинцевих стартерних батарей колісних транспортних засобів і спеціальних машин, виконаних на колісних шасі;
  - затверджує зразки проїзних документів на

автомобільному транспорті;

- затверджує зразки службових знаків розрізнення працівників автостанцій, робота яких пов'язана з обслуговуванням перевізників і пасажирів;

- затверджує перелік єдиних технічних приписів для колісних і транспортних засобів, предметів обладнання і частин, які можуть бути встановлені та/або використані на колісних транспортних засобах;

- затверджує положення про робочий час і час відпочинку водіїв автомобільних транспортних засобів;

- затверджує порядок ведення реєстру автобусних, тролейбусних та трамвайних маршрутів загального користування;

- затверджує порядок визначення класу комфортності автобусів, сфери їх використання за видами повідомлень і режимами руху;

- затверджує порядок допуску до діяльності щодо здійснення міжнародних перевезень пасажирів або вантажів на автомобільному транспорті;

- затверджує порядок здійснення контролю за дотриманням вимог безпеки перевезення пасажирів і вантажів на автомобільному транспорті;

- затверджує порядок і умови організації перевезень пасажирів і багажу автомобільним транспортом;

- затверджує порядок організації регулярних, нерегулярних і маятникових перевезень пасажирів автомобільним транспортом міжнародному сполученні;

- затверджує порядок перевірки технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками (у період між державними технічними оглядами);

- затверджує порядок розроблення та затвердження паспорт автобусного, тролейбусного та трамвайного маршрутів загального користування;

- затверджує порядок стягнення оплати за проїзд з урахуванням попереднього придбання пасажирами проїзних документів або оплати проїзду безпосередньо під час поїздки у рухомому складі;

- затверджує порядок узгодження нормативної документації на конструкцію транспортних засобів;

- затверджує порядок встановлення відповідності виконавця послуг з технічного обслуговування і ремонту автомобільних транспортних засобів та їх складових вимогам законодавства;

- затверджує правила експлуатації трамвая і тролейбуса;

- затверджує правила знаходження осіб і виконання робіт у зонах підвищеної небезпеки (частина території підприємств, вокзалі станцій і шляхів сполучення, де здійснюється рух транспортних засобів, проводяться маневрові та вантажно-розвантажувальні роботи);

- затверджує правила користування міським електричним транспортом;
- затверджує правила перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні;
- затверджує правила розміщення та обладнання зупинок міського електричного і автомобільного транспорту;
- затверджує примірну форму договору між перевізником та автостанцією про надання послуг автостанцією, яким визначаються перелік та обсяги послуг, їх вартість і порядок проведення розрахунків;
- затверджує примірну форму договору про продаж квитків;
- затверджує технологічні норми проектування виробничих споруд і підприємств автомобільного транспорту;
- затверджує типові положення про технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів;
- затверджує типову програму підготовки та підвищення кваліфікації фахівців на автомобільному транспорті;
- затверджує типову форму договору про здійснення нерегулярних перевезень та договору про організацію перевезень пасажирів приміськими і міжміськими маршрутами у межах території однієї області;
- затверджує умови перевезення вантажу, який не відповідає нормам, правилам і стандартам ядерної та радіаційної безпеки;
- затверджує форму дозволу на обслуговування автобусних маршрутів і порядок його видачі та анулювання;
- затверджує форму і порядок ведення журналу реєстрації параметрів обслуговування на таксі;
- затверджує форму контрольного листка для внесення оцінок про технічний стан транспортного засобу водієм таксі, який є фізичною особою – підприємцем і здійснює перевезення самостійно, без використання найманої праці;
- затверджує порядок проведення інструктажів та стажування водіїв колісних транспортних засобів;
- розробляє правила надання послуг з перевезення пасажирів автомобільним транспортом;
- затверджує типові посадові і робочі інструкції працівників автомобільного транспорту та положення про структурні підрозділи автотранспортних підприємств;
- затверджує міжнародний сертифікат технічного огляду колісного транспортного засобу;
- затверджує нормативно-правові акти, спрямовані на впровадження системи цифрових тахографів;
- затверджує вимоги до організації системи підвищення кваліфікації водіїв та фахівців щодо надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів на автомобільному

транспорті;

- затверджує інструкції водіїв на випадок аварії (аварійних карток системи інформації про небезпеку) згідно з Європейською угодою про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ);

- затверджує акти, що встановлюють форми бланків посвідчень і картки допуску на транспортний засіб для здійснення міжнародних автомобільних перевезень, а також форму заяви про допуск до здійснення міжнародних автомобільних перевезень;

- затверджує порядок діяльності автостанцій;

- затверджує зразок протоколу перевірки технічного стану колісного транспортного засобу під час державного технічного огляду;

- затверджує технічні документи до транспортних засобів, форми шляхових (дорожніх) листів транспортних засобів;

- затверджує порядок перевірки технічного стану відповідно до вимог міжнародних договорів України щодо конструкції і технічного стану колісних транспортних засобів, які здійснюють міжнародні перевезення;

- затверджує технологічні вимоги до засобів перевірки технічного стану, обслуговування і ремонту колісного транспортного засобу;

- затверджує вимоги до перевірки конструкції та технічного стану колісного транспортного засобу;

- затверджує порядок здійснення диспетчерського контролю за роботою автомобільних перевізників, що здійснюють перевезення пасажирів на міжобласних маршрутах загального користування;

- затверджує порядок використання посвідчення державного інспектора на автомобільному транспорті;

- затверджує порядок диспетчеризації автомобільного та міського електричного транспорту;

- **у сфері морського та річкового транспорту:**

- видає дозвіл на захід у територіальні води України ядерному судну;

- затверджує зразки бланків типових реєстраційних судових документів;

- затверджує зразки документів осіб командного складу і судової команди морських суден, що засвідчують належну кваліфікацію для займання посади на судні та ідентифікують їхніх власників;

- затверджує зразки документів, що підтверджують проходження судном технічного нагляду, та положення про синопсис судна;

- затверджує інструкцію про порядок видачі, зберігання і знищення посвідчення особи моряка та перелік морських, річкових портів України, капітани яких мають право видавати посвідчення особи моряка;

- затверджує інструкцію з боротьби за живучість суден внутрішнього плавання;
- затверджує інструкцію з огляду баз для стоянки маломірних (малих) суден;
- затверджує інструкцію про звільнення від виконання вимог міжнародних конвенцій під час конвенційної сертифікації суден України;
- затверджує інструкцію про огляд суден, які здійснюють плавання (експлуатуються) на внутрішніх водних шляхах України;
- затверджує інструкцію щодо здійснення контролю за виконанням судноплавними компаніями України нормативних актів з питань безпеки судноплавства;
- затверджує інструкцію щодо пломбування в морських і річкових портах України судових запірних обладнань, призначених для скидання забруднюючих речовин та вод, які містять ці речовини;
- затверджує інструкцію про реєстрацію ліній закордонного плавання;
- затверджує інструкцію про схвалення типів судового радіо і навігаційного обладнання;
- затверджує інструкцію щодо приймання і скидання водяного баласту в акваторії річкових внутрішніх водних шляхів України;
- затверджує перелік документів, які подаються до Регістру судноплавства України при реєстрації судноплавних гідротехнічних споруджень і гідротехнічних споруджень портів, суднобудівних і судноремонтних заводів, що перебувають в експлуатації;
- затверджує перелік морських торговельних портів, які здійснюють проведення державної реєстрації суден;
- затверджує перелік районів обов'язкового лоцманського проведення, категорій суден, що звільняються від обов'язкового лоцманського проведення;
- затверджує положення про підготовку та надання інформації щодо вантажу для його безпечного морського перевезення;
- затверджує положення про ведення єдиного державного реєстру документів моряків;
- затверджує положення про визначення вітрильних плавзасобів спортивних вітрильних суден і порядок їх обліку;
- затверджує положення про державну морську лоцманську службу;
- затверджує положення про інспекцію з підготовки і дипломування моряків;
- затверджує положення про класифікацію, порядок розслідування і облік аварійних морських подій із суднами;
- затверджує положення про лоцмана-оператора служби

регулювання руху суден;

- затверджує положення про навігаційне забезпечення судноплавства на внутрішніх водних шляхах України;
- затверджує положення про навігаційно-гідрографічне забезпечення мореплавання у внутрішніх морських водах, територіальному морі і винятковій (морській) економічній зоні України;
- затверджує положення про організацію і порядок здійснення технічного нагляду за промірними роботами на акваторіях і підхідних каналах до портів, суднобудівних і судноремонтних заводів і судноплавних шляхах України;
- затверджує положення про систему управління безпекою судноплавства на морському та річковому транспорті;
- затверджує положення про розслідування та облік транспортних подій на внутрішніх водних шляхах України;
- здійснює загальне керівництво та контроль за проведенням державної реєстрації суден (крім риболовних);
- затверджує порядки ведення Книги реєстрації підготовки та Суднової книги України;
- затверджує порядок видачі дипломів і кваліфікаційних посвідчень;
- затверджує порядок видачі дозволів суднам під прапорами держав, з якими не укладені міжнародні договори про судноплавство на внутрішніх водних шляхах;
- затверджує порядок видачі і носіння нагрудних знаків «Капітан далекого плавання» і «Судновий механік першого розряду»;
- затверджує порядок видачі кваліфікаційних документів особа командного складу суден персоналу яхт, які не займаються комерційними перевезеннями, і особам суднової команди морських суден
- затверджує порядок видачі, зберігання бланків типових форм реєстраційних документів та знищення зіпсованих;
- затверджує порядок видачі, перевірки й визнання свідоцтв, що посвідчує наявність забезпечення відповідальності оператора ядерного судна щодо заподіяної ядерної шкоди;
- затверджує порядок застосування знижок до портових зборів і зборів та плат за послуги, які надаються круїзним пасажирським суднам закордонного плавання в морських торговельних портах Дунайського регіону;
- затверджує порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення щодо державної реєстрації суден і невиконання законних вимог посадових осіб органів морського і річкового транспорту;
- затверджує порядок підтвердження кваліфікації й дипломування осіб командного складу суден, персоналу яхт,

які не займаються комерційними перевезеннями, і осіб суднової команди морських суден;

- затверджує порядок присвоєння ідентифікаційного номеру Міжнародної морської організації суднам, які мають право плавання під Державним Прапором України;

- затверджує порядок присвоєння судну назви і ідентифікаційного номера суднової станції супутникового зв'язку, позитивного сигналу та номера вибірного виклику суднової станції;

- затверджує порядок реалізації майна, що становить багаж, не затребуваний протягом трьох місяців від дня приходу судна в порт призначення;

- затверджує порядок справляння і розмір зборів за реєстрацію судна в Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України та будь-які зміни зроблених у них записів, а також за видачу суднових документів;

- затверджує порядок узгодження реєстрації торговельних суден;

- затверджує правила безпеки та охорони праці на судні (крім риболовних);

- затверджує правила безпечної експлуатації баз для стоянки маломірних (малих) суден;

- затверджує правила здійснення контролю за дотриманням вимог з безпеки мореплавства;

- затверджує правила контролю суден з метою забезпечення безпеки мореплавства;

- затверджує правила оформлення вантажних перевізних документів на перевезення морським транспортом;

- затверджує правила перевезення вантажів, пасажирів, пошти і багажу морським та річковим транспортом;

- затверджує правила реєстрації операцій із шкідливими речовинами на суднах, морських установках і в портах України;

- затверджує правила судноплавства на внутрішніх водних шляхах України;

- затверджує правила технічної експлуатації портових гідротехнічних споруджень;

- затверджує статут служби на морських суднах;

- затверджує термін і порядок зберігання вантажів у морських портах України до прийняття їх одержувачем;

- затверджує технічний опис бланків документів моряків;

- затверджує типові положення про службу регулювання руху суден;

- затверджує форми списку осіб суднового екіпажу (суднова роль), списку пасажирів, суднового радіо- і машинного журналу та правила їх ведення;

- затверджує форму журналу обліку суден (крім риболовних), які плавають під Державним Прапором України;

- затверджує форму санітарного журналу і правила його

ведення на судах;

- установлює мінімальний склад екіпажу судна (крім риболовних) при якому допускається вихід судна в море, та внутрішні водні шляхи;
- затверджує положення про Національний центр дальньої ідентифікації та контролю за місцезнаходженням суден і його функціонування з використанням існуючої системи приймання сигналів судових систем тривожного сповіщення;
- надає дозволи на відведення землі та водного простору для торговельного мореплавства, будівництва або будь-якої роботи в зоні дії навігаційного обладнання і морських шляхів;
- затверджує порядок здійснення технічного нагляду за суднами, що не підлягають нагляду класифікаційного товариства;
- затверджує форми та порядок видачі судових документів;
- затверджує положення про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння;
- затверджує перелік морських портів України (за винятком риболовних портів), відкритих для заходження іноземних суден;
- затверджує порядок діяльності підприємств та організацій усіх форм власності на території морського порту (за винятком риболовних портів);
- затверджує положення про капітана морського торговельного порту;
- затверджує положення про інспекцію державного портового нагляду;
- затверджує порядок розслідування морських аварійних подій;
- видає документ щодо скасування розпоряджень капітана морського торговельного порту;
- установлює райони обов'язкового лоцманського проведення категорії суден, що звільняються від обов'язкового лоцманського проведення;
- затверджує зразок лоцманської квитанції;
- утворює служби регулювання руху суден, що здійснюють радіолокаційне обслуговування суден;
- затверджує правила плавання в зоні дії служби регулювання руху суден і порядок руху суден у цій зоні;
- затверджує положення про національного координатора навігаційних попереджень України;
- затверджує інструкцію про особливості відряджень членів екіпажів суден (інших транспортних засобів) та порядок виплати сум, що направляються на харчування членів екіпажів суден (інших транспортних засобів);
- затверджує перелік обов'язкового радіообладнання торговельних суден, які не здійснюють міжнародні рейси

та не підпадають під вимоги Міжнародної конвенції СОЛАС-74/78;

- затверджує правила пропуску суден через судноплавні шлюзи України;
- затверджує положення про відомчу пожежну охорону об'єктів морського і річкового транспорту України;
- затверджує положення про ведення реєстру посвідчень особи моряка України;
- затверджує порядок видання обов'язкових для виконання посадовими особами приписів щодо усунення порушень вимог нормативно-правових актів з питань безпеки судноплавства та контролює їх виконання;
- затверджує порядок припинення дії підтверджень дипломів та позачергової перевірки компетентності осіб командного складу морських суден;
- затверджує положення про організацію та порядок здійснення державного технічного нагляду за судноплавними гідротехнічними спорудами та гідротехнічними спорудами портів, суднобудівних та судноремонтних заводів, що перебувають в експлуатації;
- затверджує положення про схвалення оцінок і планів охорони портових засобів та видачу актів про відповідність портових засобів;
- затверджує типові положення про об'єктову аварійно-рятувальну службу підприємств морського та річкового транспорту;
- затверджує порядок обліку та використання коштів від портових зборів;
- затверджує положення про огляд підприємств, організацій та установ, що, проводять підготовку моряків;
- затверджує положення про навчання та перевірку знань посадових осіб, які здійснюють державний нагляд за забезпеченням безпеки судноплавства на морському і річковому транспорті;
- затверджує порядок видачі, зберігання і знищення посвідчення члена екіпажу;
- затверджує порядок сплати маякового збору;
- затверджує перелік портових засобів, які підпадають під дію Міжнародного кодексу з охорони суден та портових засобів;
- затверджує правила пожежної безпеки на морських судах України;
- затверджує правила технічної експлуатації судноплавних гідротехнічних споруд;
- затверджує правила запобігання забрудненню із суден внутрішніх водних шляхів України;
- затверджує порядок справляння плати за проходження суден шлюзами;
- затверджує положення про підготовку і перепідготовку

державних морських лоцманів і лоцманів – операторів служб регулювання руху суден;

- затверджує правила реєстрації операцій зі шкідливими речовинами на судах, морських установках і в портах України;

- затверджує перелік категорій посад працівників підприємств установ та організацій морського і річкового транспорту, заснованих на державній формі власності, для яких установлюються зразки форменого одягу і знаки розрізнення;

- затверджує порядок атестації інструкторів, які здійснюють спеціальну або спеціалізовану підготовку моряків;

- затверджує перелік обов'язкового суднового навігаційного обладнання та систем для торговельних суден валовою місткістю менше 150 одиниць, які здійснюють будь-які рейси, та інших суден, що не здійснюють міжнародні рейси;

- покладає обов'язки на визнану організацію в сфері охорони суден та портових засобів на морі;

- затверджує керівництва із застосування заходів контролю іноземних суден, які відвідують порти України;

- затверджує положення про систему морської безпеки;

- затверджує порядок організації охорони морських та річкових портів;

- затверджує положення про Службу морської безпеки порі (портового засобу);

- затверджує положення про воєнізовану охорону на об'єкт морського і річкового транспорту;

- затверджує положення про Декларацію з охорони;

- затверджує положення про систему подачі сигналів від судових систем тривожного оповіщення;

- затверджує галузевий стандарт щодо берегових систем забезпечення та контролю безпеки судноплавства в територіальному морі та на внутрішніх водних шляхах;

- затверджує технічні вимоги до тренажерного обладнання, призначеного для підготовки та перевірки знань осіб командного складу та суднової команди;

- затверджує національний план пошуку і рятування в морському пошуково-рятувальному районі України;

– у сфері авіації:

- затверджує перелік держав, з якими може здійснюватися міжнародне повітряне сполучення з аеропорту (аеродрому), а також характер транспортних перевезень;

- затверджує правила організації охорони повітряних суден і об'єктів на авіапідприємствах цивільної авіації України;

- затверджує правила проведення спеціального огляду повітряних суден цивільної авіації України;

- затверджує правила супроводу матеріальних цінностей і пасажирів у контрольованих зонах авіапідприємств (аеропортах);
- затверджує положення про організацію та виконання демонстраційних, випробувальних і позатрасових польотів;
- затверджує порядок організації виконання польотів;
- затверджує порядок будівництва, утримання та ремонту аеродромів і аеропортів;
- затверджує положення про сертифікацію суб'єктів, які здійснюють підготовку персоналу та надають агентські послуги із продажу авіаційних перевезень на території України;
- затверджує положення про акредитацію суб'єктів, які здійснюють попередню перевірку агентств із продажу авіаційних перевезень;
- затверджує положення про сертифікацію типу надлегких і дуже легких повітряних суден, планерів, мотопланерів, мотопарапланів і пілотованих вільних аеростатів;
- затверджує перелік авіаційних робіт;
- затверджує порядок оформлення вильоту повітряного судна для перевезення товарів військового і подвійного призначення;
- затверджує правила надання дозволів на виліт з аеропортів України і приліт в аеропорти України під час виконання міжнародних, внутрішніх і транзитних польотів;
- затверджує порядок прийняття рішення на виліт і приліт повітряних суден цивільної авіації України за правилами польотів по приладах;
- затверджує правила нанесення державних і реєстраційних розпізнавальних знаків на повітряне судно;
- затверджує порядок справляння зборів за обслуговування і здійснення перевезень на літаках бізнес-класу;
- затверджує положення про визначення розміру зборів за аеронавігаційне обслуговування польотів повітряних суден у повітряному просторі України;
- затверджує правила виконання чартерних рейсів;
- затверджує правила допуску до експлуатації злітно-посадкових майданчиків для польотів легких повітряних суден;
- затверджує правила організації і виконання авіаційних робіт у сільському і лісовому господарстві;
- затверджує правила реєстрації повітряних суден, аеродромів, повітряних трас і місцевих повітряних ліній;
- затверджує правила реєстрації цивільних аеродромів України;
- затверджує порядок підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації авіаційного персоналу;
- затверджує правила визначення навчальних закладів з підготовки персоналу з технічного обслуговування;

- затверджує правила сертифікації авіаційних навчальних закладів цивільної авіації з підготовки льотного складу та фахівців організації повітряного руху України;
- затверджує правила сертифікації навчально-тренувальних центрів з підготовки персоналу з авіаційної безпеки;
- затверджує правила сертифікації навчальних закладів з підготовки персоналу з повітряних перевезень небезпечних вантажів;
- затверджує вимоги до визначення рівня кваліфікації та професійної придатності авіаційного персоналу і персоналу з наземного обслуговування;
- затверджує порядок подання, розгляду, затвердження та публікації аеронавігаційної інформації в документах;
- затверджує авіаційні правила з питань нормування льотної придатності цивільної авіаційної техніки і типових процедур сертифікації повітряних суден та їх компонентів;
- затверджує директиви льотної придатності - Авіаційні правила України;
- затверджує норми придатності, правила та порядок допуску повітряних трас для експлуатації;
- затверджує правила видачі сертифікатів льотної придатності цивільних повітряних суден України;
- затверджує загальні прийнятні методи визначення відповідності для льотної придатності виробів, компонентів та обладнання
  - затверджує норми льотної придатності;
  - затверджує визначення та аббревіатури, що використовуються в нормах льотної придатності для виробів, компонентів та обладнання:
  - затверджує правила видачі сертифікатів придатності цивільним повітряним суднам України щодо шуму на місцевості;
- затверджує правила схвалення організації з управління підтриманням льотної придатності;
- затверджує інструкцію про порядок видачі посвідчень придатності до експлуатації і дозволів на право експлуатації названих засобів радіотехнічного забезпечення польотів та авіаційного електрозв'язку цивільної авіації України;
- затверджує правила технічної експлуатації наземних засобів радіотехнічного забезпечення в цивільній авіації України;
- затверджує інструкцію з обліку і звітності при технічній експлуатації наземних засобів радіотехнічного забезпечення польотів і авіаційного електрозв'язку цивільної авіації України;

- затверджує правила організації державних послуг і проведення наземних і льотних перевірок наземних засобів радіотехнічного забезпечення польотів, авіаційного електрозв'язку і світлосигнального обладнання аеродромів цивільної авіації України;
- затверджує інструкцію про порядок продовження терміну служби (ресурсу) наземних засобів радіотехнічного забезпечення польотів і авіаційного електрозв'язку цивільної авіації України;
- затверджує правила авіаційного електрозв'язку в цивільній авіації України;
- затверджує положення про інспектора з нагляду за забезпеченням безпеки авіації;
- затверджує положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті;
- затверджує інструкцію щодо порядку оцінки рівня загрози безпеки цивільної авіації;
- затверджує порядок оформлення формальностей і контролю за безпекою польотів;
- затверджує порядок проведення пошукових і аварійно-рятувальних робіт;
- затверджує програму підготовки персоналу з авіаційної безпеки;
- затверджує вимоги щодо рівня кваліфікації та професійної підготовки авіаційного персоналу з питань авіаційної безпеки;
- затверджує порядок проведення перевірки (контролю) стану авіаційної безпеки авіаційних суб'єктів;
- затверджує положення про службу авіаційної безпеки;
- затверджує порядок забезпечення безпеки авіації та її профілактики;
- затверджує порядок здійснення нагляду і контролю за безпекою польотів;
- затверджує інструкцію про порядок забезпечення авіаційної безпеки під час виконання авіаційних перевезень і робіт за межами України;
- затверджує положення про службу пожежної безпеки на авіаційному транспорті України;
- затверджує інструкцію про організацію та здійснення контролю за безпекою в аеропортах України;
- затверджує стандарти, правила, процедури з питань нагляду і управління безпекою при організації повітряного руху відповідно до вимог міжнародних авіаційних організацій, членом яких є Україна;
- затверджує державну програму з безпеки польотів;
- затверджує порядок використання повітряного простору України та правила польотів, у тому числі міжнародних, у повітряному просторі України;
- затверджує порядок організації, виконання і

забезпечення польотів цивільних повітряних суден;

- затверджує правила здійснення міжнародних польотів у повітряному просторі України;
- затверджує порядок забезпечення аеронавігаційною інформацією;
- затверджує класифікацію повітряного простору, в якому здійснюється обслуговування повітряного руху;
- затверджує регламент організації обслуговування повітряного руху;
- затверджує порядок формування структури повітряного простору і правила його використання;
- затверджує правила виконання польотів державних повітряних суден і провадження діяльності, пов'язаної з використанням повітряного простору;
- затверджує правила організації потоків повітряного руху;
- затверджує правила польотів повітряних суден і обслуговування повітряного руху в класифікованому повітряному просторі України;
- затверджує правила виділення годинних інтервалів на приліт і виліт рейсів у міжнародних аеропортах України;
- затверджує правила виконання польотів і обслуговування повітряного руху в повітряному просторі України зі скороченим мінімумом вертикального ешелонування;
- затверджує систему вертикального ешелонування ІКАО в метричному вимірі (система ешелонування);
- затверджує інструкцію із планування та використання тимчасово зарезервованого повітряного простору і умовних маршруту обслуговування повітряного руху;
- затверджує інструкцію організації і здійснення об'єктивного контролю при обслуговуванні повітряного руху та виробничої діяльності цивільної авіації України;
- затверджує правила ведення радіотелефонного зв'язку англійською мовою в повітряному просторі України для персоналу, який обслуговує повітряний рух;
- затверджує правила ведення радіотелефонного зв'язку та фразеології радіообміну в повітряному просторі України;
- затверджує таблицю необхідних дій у випадку відмови радіозв'язку під час виконання польоту;
- затверджує правила радіолокаційного обслуговування;
- затверджує порядок реєстрації, сертифікації і видачі дозволу на застосування бортових радіостанцій на цивільних повітряних суднах із присвоєнням радіотелефонних і радіотелеграфних позивних;
- затверджує порядок видачі спеціальних дозволів на здійснення нерегулярних міжнародних польотів;
- затверджує правила надання адрес повітряних суден;

- затверджує інструкцію про метеорологічне забезпечення літерних рейсів;
- затверджує вимоги щодо метеорологічного забезпечення цивільної авіації;
- затверджує інструкцію про розслідування порушень порядку використання повітряного простору України;
- затверджує правила проведення службових розслідувань актів незаконного втручання в діяльність цивільної авіації та авіаційних подій;
- затверджує інструкцію про порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення на повітряному транспорті;
- затверджує форму ведення журналу обліку порушень порядку повітряного простору;
- затверджує інструкції про порядок оперативного сповіщення про авіаційні події, надзвичайні події та надзвичайні ситуації підприємствами авіаційної галузі;
- затверджує положення про головний перелік мінімального обладнання;
- затверджує положення про перед польотне інформаційне обслуговування на аеродромах цивільної авіації України;
- затверджує порядок допуску до авіаційної діяльності осіб, що не належать до авіаційного персоналу;
- затверджує порядок допуску повітряних трас і місцевих повітряних ліній до експлуатації;
- затверджує порядок контролю за здійсненням повітряних перевезень на літаках бізнес-класу;
- затверджує порядок допуску повітряних суден бізнес-класу для здійснення перевезень;
- затверджує порядок обліку та звіту регулярності польотів повітряних суден цивільної авіації України;
- затверджує порядок видачі дозволів, які регулюють доступ експлуатантів на ринок авіаційних перевезень і робіт;
- затверджує порядок реєстрації та сертифікації в галузі цивільної авіації і у сфері використання повітряного простору України;
- затверджує правила сертифікації авіаційних суб'єктів, авіаційних тренажерів, цивільних аеродромів та аеропортів України, виробництва авіаційної техніки, а також сертифікації персоналу з питань авіаційної безпеки, повітряних трас і місцевих повітряних ліній;
- затверджує правила сертифікації служби авіаційної безпеки Україні та служби авіаційної безпеки в авіаційному суб'єкті;
- затверджує правила сертифікації суб'єктів, які надають послуги із аеронавігаційного обслуговування;
- затверджує правила сертифікації організацій, що здійснюють розроблення, серійне виробництво та технічне

обслуговування авіаційної техніки;

- затверджує правила сертифікації організацій з технічного обслуговування авіаційної техніки;
- затверджує правила сертифікації типу авіаційної техніки типу виробів авіаційної техніки серійного виробництва;
- затверджує правила схвалення змін типової конструкції виробів авіаційної техніки серійного виробництва;
- затверджує правила схвалення ремонтів для виконання на výroбах авіаційної техніки;
- затверджує правила схвалення компонентів та обладнання, що встановлюються на výroбах авіаційної техніки серійного виробництва;
- затверджує порядок реєстрації та сертифікації на здійснення авіаційної діяльності;
- затверджує порядок реєстрації, сертифікації і видачі дозволу на експлуатацію цивільних повітряних суден, аеродромів, посадкових майданчиків, аеропортів, авіаційної наземної техніки, аеродромного устаткування та обладнання;
- затверджує стандарти й нормативи у галузі охорони навколишнього природного середовища при здійсненні діяльності, пов'язані з авіацією;
- затверджує порядок підтвердження дійсності або переоформлення (конверсії) свідоцтв (сертифікатів) на основі свідоцтва (сертифіката), виданого авіаційному персоналу України;
- затверджує зразок, порядок видачі, зберігання й знищення посвідчення члена екіпажу;
- затверджує правила видачі посвідчень авіаційному персоналу;
- затверджує технічні регламенти в галузі цивільної авіації;
- затверджує правила надання повноважень особам та організаціям з проведення сертифікаційних перевірок;
- затверджує нормативи якості обслуговування пасажирів і клієнтів повітряних перевезень;
- затверджує інструкцію про порядок перевезення зброї та боєприпасів пасажирськими рейсами авіаційного транспорту;
- затверджує правила перевезення зброї, боєприпасів, вибухових і отруйних речовин, ядерного палива, радіоактивних речовин і інших вантажів, які відносяться до особливо небезпечних, на повітряних судах;
- затверджує правила перевезень пасажирів, багажу та вантажів повітряним транспортом;
- затверджує порядок організації перевезень вантажів повітряним транспортом;
- затверджує форми документів на перевезення повітряним транспортом і правила їх застосування;
- затверджує нормативно-правові акти з питань перевезення

вантажів, небезпечних вантажів, товарів військового призначення та подвійного використання повітряним транспортом;

- затверджує порядок призначення авіаперевізників на міжнародні авіарейси;

- затверджує перелік повітряних коридорів для перетинання державного кордону повітряними суднами;

- затверджує повідомлення щодо обслуговування повітряного руху;

- затверджує порядок сертифікації і реєстрації авіапідприємств, авіакомпаній, приватних фірм та інших організацій з метою використання повітряного простору України;

- затверджує правила польотів повітряних суден і обслуговування повітряного руху у класифікованому повітряному просторі України;

- затверджує правила розслідування авіаційних подій і інцидентів;

- затверджує комплексні заходи, спрямовані на поліпшення пожежної безпеки об'єктів авіації;

- затверджує кваліфікаційні вимоги для кандидатур керівників суб'єктів авіаційної діяльності та їх керівного складу, які несуть відповідальність за безпеку авіації, систему управління якістю;

- затверджує порядок сертифікації аеродромного метеорологічного обладнання;

- затверджує порядок аеронавігаційного обслуговування на аеродромах та маршрутах польотів, визначає провайдерів аеронавігаційного обслуговування цивільної авіації;

Мінінфраструктури України з метою організації своєї діяльності:

- здійснює в межах повноважень разом із відповідними центральними органами виконавчої влади контроль за цільовим та ефективним використанням державних коштів, передбачених для реалізації проектів, виконання програм;

- виступає державним замовником наукових досліджень комплексного характеру з питань, що належать до його повноважень;

- сприяє відповідно до законодавства забезпеченню виконання міжнародних договорів України, адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу з питань, що належать до компетенції Міністерства; здійснює в межах своїх повноважень заходи щодо імплементації в національне законодавство положень міжнародних договорів, стороною яких є Україна, надає пропозиції щодо розвитку міжнародного співробітництва та укладення міжнародних договорів України;

- координує та здійснює методологічне забезпечення діяльності структурних підрозділів місцевих державних

адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з питань, що належать до його повноважень;

— здійснює відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності, майном підприємств, установ, організацій, що належать до сфери його управління, здійснює контроль за діяльністю господарських структур;

— реалізує у межах своїх повноважень державну політику стосовно державної таємниці, здійснює контроль за її збереженням в апараті Міністерства, на підприємствах, в установах і організаціях що належать до сфери його управління;

— забезпечує в межах своїх повноважень боротьбу з корупцією;

— здійснює претензійно-позовну роботу, звертається до суду з позовами щодо захисту своїх прав та законних інтересів, а також інтересів держави у відповідних сферах;

— здійснює в установленому порядку добір кадрів, формує здоровий резерв, організовує роботу з підготовки, перепідготовки підвищення кваліфікації працівників Міністерства, а також здійснює реалізацію кадрової політики на підприємствах, в установах та організаціях, які належать до сфери управління Міністерства;

— розглядає в установленому законодавством порядку звернення громадян з питань, що належать до його повноважень;

— оприлюднює інформацію про діяльність Міністерства, в тому числі через засоби масової інформації і власний веб-сайт, організовує в установленому порядку виставкову та видавничу діяльність проведення конкурсів, семінарів, конференцій, конгресів з питань, що належать до його компетенції;

— здійснює в межах своїх повноважень контроль за станом охорони праці на підприємствах, в установах, організаціях, що належать до сфери його управління.

Мінінфраструктури України для виконання покладених на нього завдань має право в установленому порядку:

— залучати до виконання робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців, у тому числі на договірній основі, працівниками центральних та місцевих органів виконавчої влади;

— одержувати в установленому законодавством порядку необхідні для виконання покладених на нього завдань інформацію, документи і матеріали від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та їх посадових осіб;

- викликати наради, створювати комісії та робочі групи;
- користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, в тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;
- скасовувати відповідно до закону накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, підконтрольних та підзвітних Міністерству, з питань, що належать до його компетентності;
- утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати для забезпечення виконання покладених на нього завдань відповідні підприємства, установи і організації.

Мінінфраструктури України у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними президентом України, а також з органами місцевого самоврядування, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, підприємствами, установами, організаціями.

Мінінфраструктури України очолює **Міністр інфраструктури України**, який призначається на посаду та звільняється з посади в установленому порядку Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України.

Міністр інфраструктури України має першого заступника та заступника Міністра - керівника апарату.

У разі необхідності для забезпечення здійснення Міністерством окремих завдань за рішенням Президента України у Мінінфраструктури України вводиться посада заступника Міністра.

Перший заступник Міністра, заступник Міністра (у разі введення посади), заступник Міністра - керівник апарату призначаються на посади за поданнями Прем'єр-міністра України, внесеними на підставі пропозицій Міністра інфраструктури України, та звільняються з посад Президентом України.

Обов'язки першого заступника Міністра, заступника Міністра, заступника Міністра - керівника апарату та розподіл повноважень між першим заступником Міністра і заступником Міністра визначаються Міністром інфраструктури України.

8. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДЕРЖАВНУ СПЕЦІАЛЬНУ СЛУЖБУ ТРАНСПОРТУ

Закон України «Про Державну спеціальну службу транспорту» (надалі - Закон) визначає статус, правові основи організації основні завдання і функції Державної спеціальної служби транспорту в системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та

реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, а також заходи щодо правового і соціального захисту її особового складу.

Завдання Державної спеціальної служби транспорту (ст. 1 закону).

Державна спеціальна служба транспорту є спеціалізованим державним органом транспорту у системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму інфраструктури, призначеним для забезпечення стійкого функціонування транспорту в мирний час та в умовах воєнного і надзвичайного стану (далі – в особливий період).

Основними завданнями Державної спеціальної служби транспорту є:

– технічне прикриття, відбудова, встановлення загороджень; об'єктах національної транспортної системи України з метою забезпечення діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;

– будівництво та ремонт у мирний час і в умовах воєнного стану; нових та підвищення строку експлуатації і пропускної спроможності діючих об'єктів національної транспортної системи;

– відбудова транспортних комунікацій, порушених унаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, рій і катастроф;

– охорона об'єктів національної транспортної системи України в мирний час і в особливий період;

– виконання інших завдань, пов'язаних із участю в обороні держави та забезпеченням ефективного функціонування національної транспортної системи України.

Під об'єктами національної транспортної системи України розуміють, сукупність різновидів транспортних засобів та розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу транспортних послуг.

Основними функціями Державної спеціальної служби транспорту є (ст.2 Закону):

– у мирний час:

• організація, планування і проведення робіт з технічного прикриття та відбудови об'єктів національної транспортної системи України;

• проведення планових робіт з будівництва нових та підвищення строків експлуатації і пропускної спроможності діючих об'єктів національно транспортної системи України;

• участь у ліквідації наслідків аварій, катастроф, пожеж, стихійного лиха на транспортних комунікаціях,

проведення в разі необхідності аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у небезпечних районах унаслідок надзвичайних ситуацій техногенного, природного та екологічного характеру;

- підтримання у стані постійної готовності потенціалу Державної спеціальної служби транспорту для виконання завдань в особливий період, у тому числі збереження, накопичення і своєчасна заміна спеціальної техніки та інших матеріальних ресурсів у непорушному запасі та мобілізаційному резерві, створення резерву навчених людських ресурсів на особливий період та з метою виконання робіт з ліквідації аварій і катастроф, під час надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру, а також вирішення інших завдань у сфері оборони, пов'язаних з використанням об'єктів національної транспортної системи України;

- проведення розмінування вибухонебезпечних предметів на об'єктах національної транспортної системи України із залученням у разі необхідності підрозділів Збройних Сил України і центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту;

- в особливий період:

- забезпечення постійної готовності підрозділів Державної спеціальної служби транспорту до виконання покладених на них завдань;

- технічне прикриття, відновлення та встановлення загороджень на найважливіших об'єктах національної транспортної системи України;

- розмінування вибухонебезпечних предметів на об'єктах національної транспортної системи України із залученням у разі необхідності підрозділів Збройних Сил України та забезпечення експлуатації головних ділянок відновлюваних залізничних напрямків;

- наведення, будівництво, експлуатація і ремонт (реконструкція) наплавних залізничних мостів та естакад;

- підвищення пропускної спроможності діючих та будівництво нових доріг, залізничних колій, обходів, вузлів, тунелів та мостів;

- виконання заходів територіальної оборони, а також заходи спрямованих на додержання правового режиму воєнного та надзвичайного стану.

Правові засади діяльності Державної спеціальної служби транспорту (ст.3 Закону).

Правовими засадами діяльності Державної спеціальної служби транспорту є Конституція України, цей та інші закони України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, а також

інші нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері транспорту і його функціонування в мирний та в особливий період.

Діяльність Державної спеціальної служби транспорту здійснюється на основі принципів законності, єдиноначальності та централізації управління, узгодження дій з Генеральним штабом Збройних Сил України.

Функції та повноваження Державної спеціальної служби транспорту визначаються Положенням, яке затверджується Президентом України.

Указом Президента України «Питання Державної спеціальної служби транспорту» від 6 серпня 2004 року 873/2004 затверджено **Положення про Державну спеціальну службу транспорту**, відповідно до якого Державна спеціальна служба транспорту (Держспецтрансслужба) є спеціалізованим державним органом транспорту складі Міністерства інфраструктури України, який призначений для забезпечення стійкого функціонування транспорту в мирний час та в умовах воєнного і надзвичайного стану і діяльність як координується зазначеним Міністерством (див. додатково).

Структура та чисельність Державної спеціальної служби транспорту, місця розташування її підрозділів (ст.4 Закону).

Державна спеціальна служба транспорту має таку **загальну** структуру:

- орган управління Державною спеціальною службою транспорту в системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури;

- об'єднані загони, загони, окремі загони;

- підрозділи охорони;

- органи забезпечення;

- навчальний центр;

- заклади, підприємства та установи.

Загальна чисельність Державної спеціальної служби транспорту визначається обсягами виконуваних робіт та підготовки резерву навчених людських ресурсів на особливий період і затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури погодженим з Генеральним штабом Збройних Сил України.

Місця розташування на території України всіх структурних підрозділів Державної спеціальної служби транспорту визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері

транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури погодженим з Генеральним штабом Збройних Сил України та відповідними органами місцевого самоврядування.

Гранична чисельність особового складу органу управління Державною спеціальною службою транспорту затверджується Кабінету міністрів України за поданням центрального органу виконавчої забезпечує формування та реалізує державну політику порту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури з Генеральним штабом Збройних Сил України.

Органом управління Державною спеціальною службою транспорту, об'єднані загони, загони, окремі загони, підрозділи охорони, органи забезпечення, навчальний центр, заклади, підприємства та установи що входять до складу Державної спеціальної служби транспорту, юридичними особами, мають печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, інші печатки і штампи, рахунки в банках, у тому числі в іноземній валюті.

9. ЄДИНА ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Закон України «Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період» (надалі – Закон) встановлює правові та організаційні основи функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період виходячи з положень законів України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» «Про транспорт», «Про оборону України» та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Єдину транспортну систему України в особливий період складають транспорт та транспортна інфраструктура незалежно від форм власності, крім тих, що належать або передані Збройним Силам України та іншим військовим формуванням відповідно до мобілізаційних завдань (ст.1 Закону).

Основними завданнями єдиної транспортної системи України в особливий період є (ст.2 Закону):

– забезпечення потреб Збройних Сил України та інших військових формувань, народного господарства і цивільної оборони в перевезеннях;

– своєчасна поставка в повному обсязі технічно справних, тому числі й переобладнаних, транспортних засобів Збройним Силам України та іншим військовим формуванням відповідно до мобілізаційних завдань;

– проведення ремонту транспортних засобів, що належать або передані Збройним Силам України та іншим військовим формуванням, а також тих, що залишаються після передачі Збройним Силам України та іншим військовим формуванням;

– технічне прикриття та відбудова найважливіших об'єктів, споруд оборонного значення;

— виробництво промислової продукції військового та загального призначення, необхідної для функціонування транспорту.

Планування роботи транспорту в особливий період (ст.3 Закону).

Планування роботи транспорту в особливий період здійснюється на підставі завдань, які встановлюються Кабінетом Міністрів України, місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами рад виходячи з потреб держави в перевезеннях.

При плануванні транспортних перевезень в особливий період устанавлюється така їх черговість:

- військові перевезення;
- перевезення, пов'язані з евакуацією населення;
- перевезення, пов'язані з евакуацією вантажів;
- народногосподарські перевезення.

Порядок підготовки єдиної транспортної системи України до функціонування в особливий період (ст.4 Закону).

Підготовка єдиної транспортної системи України до функціонування в особливий період здійснюється в мирний час у рамках народногосподарських програм, у тому числі довгострокових і річних програм мобілізаційної підготовки галузей народного господарства, Безпосередньо пов'язаних з розвитком вантажних і пасажирських перевезень, підвищенням ефективності роботи транспортних засобів, впровадженням раціональних схем вантажопотоків, розвитком комунікацій, посиленням координації функціонування транспорту.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, місцеві органи виконавчої влади, виконавчі органи рад, керівники підприємств (об'єднань), установ і організацій транспорту і транспортної інфраструктури незалежно від форм власності планують, організують та забезпечують підготовку єдиної транспортної системи України до сталого функціонування її в особливий період.

Відповідальність за координацію та методичне забезпечення заходів підготовки єдиної транспортної системи України до сталого її функціонування в особливий період несе центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Основними організаційними заходами для забезпечення сталого функціонування транспорту в особливий період є (ст.5 Закону):

- створення автоматизованої (комп'ютерної) системи управління транспортом в особливий період;
- раціональне розміщення транспорту та транспортної інфраструктури на території країни;

– розроблення комплексних програм розвитку вантажних і пасажирських перевезень з урахуванням функціонування транспорту в особливий період;

– оновлення матеріально-технічної бази державного і мобілізаційного резерву для функціонування транспорту в особливий період;

– створення, розвиток та збереження мобілізаційних потужностей.

Основними інженерно-технічними заходами забезпечення готовності транспорту для його роботи в особливий період є:

– збільшення пропускної спроможності найважливіших транспортних комунікацій і провізної спроможності всіх видів транспорту, забезпечення широкого маневру і дублювання перевезень;

– створення дублюючих мостових переходів і організація переправ через важливі водні перешкоди, тимчасових перевантажувальних районів поблизу найбільш можливих ділянок руйнування комунікацій;

– будівництво об'їзних доріг навколо міст, віднесених до категорій об'єктів і відповідних груп цивільної оборони;

– підвищення надійності забезпечення транспорту електроенергією, паливом, водою, запасними частинами, мастильними та іншими матеріалами, підготовка сил і засобів до технічного прикриття, створення мобільного резерву пересувних ремонтних засобів для підтримання в працездатному стані транспортних засобів і споруд,

– пристосування всіх видів транспортних засобів для евакуації населення, зокрема поранених, уражених і хворих, розвиток пакетних і контейнерних перевезень вантажів, уніфікація засобів, які при цьому використовуються, для всіх видів транспорту;

– підготовка транспортних засобів для виконання перевезень умовах радіоактивного, хімічного і бактеріологічного зараження, також для роботи в умовах світломаскування.

Створення і підготовка спеціальних формувань транспорту для його роботи в особливий період (ст.6 Закону).

На підприємствах (об'єднаннях), в установах і організаціях транспорту і транспортної інфраструктури незалежно від форм власності у мирний час створюються спеціальні формування, призначені для передачі до складу Збройних Сил України та інших військових формувань під час мобілізації, і спеціальні формування для забезпечення функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період.

Порядок створення, підготовки та підтримання в готовності для передачі Збройним Силам України та іншим

військовим формуванням спеціальних формувань визначається Положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Порядок створення, підготовки та підтримання в готовності спеціальних формувань підприємств (об'єднань), установ і організацій транспорту і транспортної інфраструктури, призначених для забезпечення функціонування єдиної транспортної системи України особливий період, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику сфері транспорту.

Порядок організації та здійснення управління єдиною транспортною системою України в особливий період (ст.9 Закону).

Із запровадженням в державі особливого періоду працівники усіх ланок єдиної транспортної системи України вважаються мобілізованими відповідно до законодавства про мобілізацію.

Забезпечення функціонування усіх видів транспорту, технічного прикриття та відбудови шляхів сполучення в особливий період накладається на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, якому надається право залучати для виконання цих завдань структурні підрозділи та транспортні засоби підприємств (об'єднань), установ і організацій незалежно від форм власності.

Управління трубопровідним транспортом в особливий період здійснюється відповідно до законодавства про трубопровідний транспорт.

Управління міським електротранспортом, у тому числі метрополітеном, щодо перевезень в особливий період покладається на відповідні місцеві органи виконавчої влади та виконавчі органи рад.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, забезпечує перевезення транспорту і транспортної інфраструктури на режим роботи в особливий період.

Із запровадженням в державі особливого періоду підприємства об'єднання установи та організації транспорту і транспортної інфраструктури незалежно від форм власності переходять на режим роботи в особливий період їх керівники несуть персональну відповідальність за виконання мобілізаційних завдань і функціонування підприємств (об'єднань), установ та організацій в особливий період.

Управління єдиною транспортною системою України в особливий період здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну

політику у сфері транспорту.

Для здійснення управління використовуються автоматизовані системи управління, пункти управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, та канали зв'язку усіх форм власності.

Безпосереднє управління ланками транспортної системи здійснюють їх керівники, місцеві органи виконавчої влади та виконавчі органи рад. Оповіщення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, та інших ланок транспортної системи здійснюється через загальну систему оповіщення України відповідно до порядку, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

10. МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ (ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЇ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ)

Ст.30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає повноваження в галузі житлово-комунального господарства побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку, зокрема, до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

– власні (самоврядні) повноваження:

- управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, забезпечення їх належного утримання та ефективної експлуатації, необхідного рівня та якості послуг населенню;

- облік громадян, які відповідно до законодавства потребують поліпшення житлових умов; розподіл та надання відповідно до законодавства житла, що належить до комунальної власності; вирішення питань щодо використання нежилых приміщень, будинків і споруд, що належать до комунальної власності;

- сприяння розширенню житлового будівництва, подання громадянам, які мають потребу в житлі, допомоги в будівництві житла в отриманні кредитів, у тому числі пільгових, та субсидій для будівництва чи придбання житла; подання допомоги власникам квартир (будинків) в їх обслуговуванні та ремонті; сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків;

- прийняття рішень про організацію громадських вбиралень, стоянок та майданчиків для паркування автомобільного транспорту, здійснення контролю за їх діяльністю відповідно до закону;

- забезпечення соціально-культурних закладів, які

належать комунальній власності відповідних територіальних громад, а так населення паливом, електроенергією, газом та іншими енергоносіями; вирішення питань водопостачання, відведення та очищення стічних вод; здійснення контролю за якістю питної води;

- вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів, знешкодження та захоронення трупів тварин;

- організація благоустрою населених пунктів, залучення на договірних засадах з цією метою коштів, трудових і матеріально-технічних ресурсів підприємств, установ та організацій незалежно форм власності, а також населення; здійснення контролю за станом благоустрою населених пунктів, організації озеленення, охорони зелених насаджень і водойм, створення місць відпочинку громадян;

- організація місцевих ринків, ярмарків, сприяння розвитку всіх форм торгівлі;

- встановлення зручного для населення режиму роботи підприємств комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад;

- затвердження маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту незалежно від форм власності, узгодження цих питань, стосовно транзитного пасажирського транспорту у випадках передбачених законодавством;

- забезпечення утримання в належному стані кладовищ, інших місць поховання та їх охорони;

- вилучення на договірних засадах підприємств, установ та організацій що не належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, до участі в обслуговуванні населення засобами транспорту і зв'язку;

- надання дозволу в порядку, встановленому законодавством, на розміщення реклами;

- сприяння діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;

- затвердження схем санітарного очищення населених пунктів та впровадження систем роздільного збирання побутових відходів;

- затвердження норм надання послуг з вивезення побутових відходів;

- видача дозволу на порушення об'єктів благоустрою у випадках та порядку передбачених законом;

- делеговані повноваження:

- здійснення заходів щодо розширення та вдосконалення мережі підприємств житлово-комунального господарства, торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування, розвитку транспорту і зв'язку;

- здійснення відповідно до законодавства контролю за

належною експлуатацією та організацією обслуговування населення підприємствами житлово-комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, транспорту, зв'язку, за технічним станом, використанням та утриманням інших об'єктів нерухомого майна усіх форм власності, за належними, безпечними і здоровими умовами праці на цих підприємствах і об'єктах; прийняття рішень про скасування даного ними дозволу на експлуатацію об'єктів у разі порушення нормативно-правових актів з охорони праці, екологічних, санітарних правил, інших вимог законодавства;

- здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів;

- встановлення за погодженням з власниками зручного для населення режиму роботи розташованих на відповідній території підприємств установ та організацій сфери обслуговування незалежно від форм власності;

- облік відповідно до закону житлового фонду, здійснення контролю за його використанням;

- надання відповідно до закону громадянам, які потребують соціального захисту, безоплатного житла або за доступну для них плату;

- здійснення контролю за станом квартирного обліку та додержанням житлового законодавства на підприємствах, в установах та організаціях, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності;

- видача ордерів на заселення жилої площі в будинках державних та комунальних організацій;

- облік нежилых приміщень на відповідній території незалежно від форм власності, внесення пропозицій їх власникам щодо використання таких приміщень для задоволення потреб територіальних громади;

- облік відповідно до закону об'єктів нерухомого майна незалежно від форм власності;

- вирішення відповідно до законодавства питань, пов'язаних наданням Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України службових жилих приміщень, житлової площі та інших об'єктів, житлово-комунальних послуг; здійснення контролю за їх використанням та наданням послуг;

- здійснення заходів щодо ведення в установленому порядку єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

Ст.20 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» закріплює повноваження місцевої державної адміністрації в галузі містобудування, житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, зокрема:

- організовує розробку та проведення експертизи

містобудівної документації населених пунктів відповідно до державних норм і стандартів;

- забезпечує організацію обслуговування населення підприємствами, установами та організаціями житлово-комунального господарства, зв'язку, телебачення, радіомовлення, торгівлі та громадського харчування, побутового і транспортного обслуговує незалежно від форм власності;

- організовує роботу з атестації об'єктів, сертифікації продукції, робіт і послуг підприємств і організацій житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування населення;

- організовує охорону, реставрацію та використання пам'яток архітектури і містобудування, палацово-паркових, паркових та історико-культурних ландшафтів;

- розробляє та затверджує схеми санітарного очищення в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці та організовує окреме збирання побутових відходів, інших видів відходів як вторинної сировини.

ПРАВОПОРУШЕННЯ НА ТРАНСПОРТІ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

11. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ТРАНСПОРТІ

Транспорт є однією з важливих галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення і суспільного виробництва перевезеннях.

Правова поведінка на транспорті є одним із видів юридичних фактів, тих конкретних життєвих обставин, за якими норми транспортного права пов'язують виникнення, зміну чи припинення транспортних правових відносин.

Правова поведінка виявляється у формі дій чи бездіяльності, які впливають на відносини між суб'єктами.

Правова поведінка – це правові вчинки, які складають певну сукупність, є соціально значущими, виражені зовні у вигляді дій чи бездіяльності, мають свідомо вольовий характер, тим чи іншим чином регламентуються нормами транспортного права та обумовлюють правові наслідки.

У правовій поведінки є два різновиди:

- **правомірна** (для неї характерні: соціальна корисність; відповідність тим чи іншим чинникам, які зазначені в правових нормах; наслідки, що настають від такої поведінки, є позитивними);

- **протиправна** (до неї можна віднести суспільно шкідливий, протиправний вчинок, вчинення якого обумовлює настання юридичної відповідальності і визнається як правопорушення).

Правопорушення – це соціальне небезпечне або шкідливе, протиправне винне діяння деліктоздатного суб'єкта, яке передбачено чинним законодавством і за яке встановлена юридична відповідальність.

Транспортне право є комплексною галуззю права, воно має свою специфіку й особливості. Тому в цій галузі правовідносини захищаються нормами чотирьох галузей права:

- кримінального;
- адміністративного;
- цивільного;
- господарського;

До того ж існують ще й транспортні кодекси і статuti, правила перевезення пасажирів багажу і вантажів, а також відомчі нормативно-правові акти, які також передбачають відповідальність сторін договору перевезення за порушення своїх обов'язків.

Об'єкт транспортних правопорушень – це суспільні відносини у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, своєчасного гарантованого переміщення пасажирів, вантажів і багажу. Слід з значити, що безпека руху транспорту тісно пов'язана з громадською безпекою (повинні забезпечуватися охорона життя і здоров'я людей, матеріальних цінностей, навколишнього середовища, безаварійна робота транспорту).

Об'єктивна сторона – це протиправна поведінка (дії чи бездіяльність) суб'єкта правопорушення; настання шкідливих наслідків. При цьому повинен існувати причинний зв'язок між правопорушенням і настанням шкідливих наслідків. Кваліфікуючі ознаки об'єктивної сторони – це повторність скоєння правопорушення а за попередньою змовою групою осіб; настання нещасних випадків з людьми або інших тяжких наслідків; створення загрози для життя або здоров'я людей; створення аварійної ситуації або пошкодження транспортних засобів, вантажів, шляхів, шляхових та інших споруд чи іншого майна.

Суб'єктами правопорушень на транспорті є правоздатні й дієздатні фізичні особи, а також посадові особи, а суб'єктами цивільно-правових і господарсько-правових порушень – юридичні особи у випадках, прямо передбачених законодавством, юридичні особи можуть бути суб'єктами адміністративних правопорушень.

Суб'єктивна сторона правопорушень на транспорті – це певний вияв зовнішнього протиправного діяння, в якому відображається мотив, мета та волевиявлення особи. Суб'єктивна сторона складу правопорушень – це внутрішні процеси, які відбуваються у психіці особи під час скоєння правопорушення, характерними сторона якої є вина (умисна або необережна).

Правопорушення на транспорті поділяють на **злочини та проступки**. Проступки класифікуються як **адміністративні**,

цивільно-правові, господарсько-правові та дисциплінарні.

Зазначений вище склад транспортних правопорушень та характеристика його складових стосується в основному кримінальних злочинів і адміністративних проступків на транспорті.

Кримінальним злочином визнається не сам факт порушення чинних правил, а таке порушення правил, яке спричинило тяжкі наслідки. Усі інші правопорушення, що не спричинили тяжких наслідків, розглядаються як адміністративні проступки.

Господарсько-правові та цивільно-правові проступки виникають в основному з договірних зобов'язань, де об'єктом правопорушення виступають суспільні відносини (права та обов'язки), визначені відповідним угодою), а об'єктивна сторона характеризується невиконанням або неналежним виконанням обов'язків, передбачених договором.

Особливістю господарсько-правових і цивільно-правових проступків є те, що в них можуть брати участь особи, які не є сторонами договору (наприклад, виникнення прав і обов'язків у вантажоодержувача під час здійснення договору перевезення вантажу).

12. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Розділ XI «Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту» Кримінального кодексу України визначає наступні злочини в даній сфері:

- Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст.276 Кримінального кодексу України);
- Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування управління повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин (ст.276-1 Кримінального кодексу України);
- Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277 Кримінального кодексу України);
- Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (ст.278 Кримінального кодексу України);
- Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства (ст.279 Кримінального кодексу України);
- Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків (ст.280 Кримінального кодексу України);
- Порушення правил повітряних польотів (ст.281 Кримінального кодексу України);

- Порушення правил використання повітряного простору (ст. 282 Кримінального кодексу України);
- Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда (ст.283 Кримінального кодексу України);
- Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха (ст.284 Кримінального кодексу України);
- Не повідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден (ст. 258 Кримінального кодексу України);
- Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатація транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст.28 Кримінального кодексу України);
- Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації (ст.287 Кримінального кодексу України);
- Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху (ст.288 Кримінального кодексу України);
- Незаконне заволодіння транспортним засобом (ст.289 Кримінального кодексу України);
- Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу (ст.290 Кримінального кодексу України);
- Порушення чинних на транспорті правил (ст.291 Кримінального кодексу України);
- Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів (ст.292 Кримінального кодексу України).

13. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ НА ТРАНСПОРТІ

Глава 10 «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку» Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає наступні адміністративні правопорушення на транспорті:

- Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на залізничному транспорті (ст.109 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- Порушення правил користування засобами залізничного транспорту (ст.110 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- Порушення правил безпеки польотів (ст.111 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- Порушення правил поведінки на повітряному судні (ст. 112 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- Порушення правил міжнародних польотів (ст.113 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на міському транспорті (ст.114 Кодексу України про

адміністративні правопорушення);

– Порушення правил користування засобами морського транспорту (ст.115 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Правопорушення правил по охороні порядку і безпеки руху на річковому транспорті і маломірних суднах (ст.116 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Правопорушення правил випуску судна в плавання або допуск до керування судном осіб, які не мають відповідного документа (ст.116-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах (ст.116-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил реєстрації торговельних суден (ст.116-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил користування річковими і маломірними суднами (ст. 117 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил утримання баз (споруд) для стоянки маломірних суден (ст.118 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил користування засобами автомобільного транспорту та електротранспорту (ст. 119 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті (ст.120 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення водієм правил керування транспортним засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами (ст.121 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах (ст.121-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил перевезення пасажирів при наданні послуг і перевезення пасажирів (ст.121-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмеження швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху (ст. 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Невиконання водіями вимог про зупинку (ст.122-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення)

– Залишення місця дорожньо-транспортної пригоди (ст.122-

4 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв (ст. 122-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення)

— Порушення особами, які керують транспортними засобом правил руху через залізничні переїзди (ст.123 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст.124 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Ненадання транспортних засобів працівникам міліції та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку Збройних Силах України (ст.124-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Інші порушення правил дорожнього руху (ст.125 Кодекс України про адміністративні правопорушення);

— Керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобі або не пред'явила їх для перевірки (ст.126 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами та особами, які керують гужовим транспортом, і погоничами тварин (ст.127 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Порушення порядку видачі документа про технічну справність транспортного засобу та порядку видачі спеціального знаку державного зразка про укладення договору обов'язкового страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ст. 127-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан яких не відповідає встановленим вимогам або без необхідних документів передбачених законодавством (ст. 128 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Порушення або невиконання правил, норм та стандартів стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху (ст.128-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

— Допуск до керування транспортними засобами або судном водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів що знижують їх увагу та швидкість реакції, або осіб, які не мають права керування транспортним засобом (ст.129 Кодексу України про

адміністративні правопорушення);

– Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їхню увагу та швидкість реакції (ст.130 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів та правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами (ст.132-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів транспорті (ст.133 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил надання послуг та вимог безпеки при наданні послуг з перевезення пасажирів чи вантажів автомобільним транспортом (ст.133-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення умов і правил здійснення міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів (ст.133-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу (ст.134 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Безквитковий проїзд (ст.135 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Підроблення проїзних квитків і знаків поштової оплати (ст. 135-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на залізничному, морському, річковому та автомобільному транспорту (ст.136 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на повітряному транспорті (ст.137 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення Правил охорони магістральних трубопроводів (ст. 138 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення (ст.139 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил, норм і стандартів при утриманні автомобільних доріг і вулиць, невжиття заходів щодо своєчасної заборон або обмеження руху чи позначення на автомобільних дорогах і в лицах місць провадження робіт (ст.140 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення правил охорони смуги відводу автомобільних шляхів (ст. 141 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– Порушення землекористувачами правил утримання

ділянок прилеглих до автомобільних шляхів (ст. 142 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

ДОГОВОРИ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

14. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ТРАНСПОРТНИХ ДОГОВОРІВ

Транспорт – одна з найважливіших галузей економіки, покликана задовольняти потреби населення та учасників господарського життя у перевезеннях та пов'язаних з ними послуг.

Єдину транспортну систему України становлять:

- транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен);
- промисловий залізничний транспорт;
- відомчий транспорт;
- трубопровідний транспорт;
- шляхи сполучення загального користування.

Єдина транспортна система повинна відповідати вимогам суспільного виробництва та національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу транспортних послуг, у тому числі для складування і технологічної підготовки вантажів до транспортування, забезпечувати зовнішньоекономічні зв'язки України.

Функціонування єдиної транспортної системи та її склад значною мірою забезпечується через **транспортні договори**.

Транспортні договори – це такі господарські договори, спрямовані на організацію та/або забезпечення перевезень вантажів надання інших транспортних послуг учасникам господарських відносин.

Транспортні договори укладаються, як правило, за обов'язкової участі транспортних підприємств або (незначною мірою) індивідуальних підприємців, які спеціалізуються на перевезеннях.

Транспортні договори класифікуються за різними ознаками:

– за видом транспорту, який використовується для надання транспортних послуг на:

- транспортні договори на залізничному транспорті;
- транспортні договори на морському транспорті;
- транспортні договори на внутрішньому водному транспорті;
- транспортні договори на повітряному транспорті;
- транспортні договори на автомобільному транспорті;
- транспортні договори на трубопровідному транспорті;
- транспортні договори на космічному транспорті (у ч.3 ст.306 Господарського кодексу України зазначається космічний транспорт як один із видів транспорту);
- транспортні договори, що передбачають використання кількох видів транспорту (в т. ч. змішані перевезення);

- за ознакою домінування в договорі організаційних чи майнових елементів на:

■ організаційні (забезпечують організацію перевезень та надання інших транспортних послуг);

■ договори про надання транспортних послуг;

- за характером транспортних послуг, надання яких передбачається договором, на:

- договори перевезення вантажів або організованих груп пасажирів, якщо договір укладається, наприклад, туристичною фірмою;

- договори про надання інших транспортних послуг або комплексу послуг (зазвичай віддзеркалюють специфіку певного виду транспорту).

Організаційні договори на транспорті є консенсуальними, а отже вважаються укладеними в момент, коли сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору.

Договори про надання транспортних послуг досить різноманітні, що зумовлено характером таких послуг, специфікою певного виду транспорту, використанням різних їх видів тощо. Найбільш поширеними (відомими) є договори:

- перевезення вантажів;
- транспортного експедирування;
- на подачу і прибирання вагонів;
- на експлуатацію залізничної під'їзної колії;
- буксирування;
- чартеру (фрахтування);
- каботажу
- та ін.

15. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Перевезення залежно від видів транспорту, якими вони здійснюються, поділяють на:

- залізничні;
- автомобільні;
- внутрішніми водними шляхами (річкові);
- морські;
- повітряні.

За характером об'єкта, що перевозиться, розрізняють перевезення вантажу, вантажобагажу, багажу, пасажирів і пошти.

Залежно від того, здійснюються вони одним чи кількома транспортними підприємствами, перевезення поділяються на:

- місцевого сполучення (перевезення у межах територіальної сфери дії одного транспортного підприємства);

- прямого сполучення (перевезення кількома транспортними підприємствами одного виду транспорту);

- прямого змішаного сполучення (перевезення кількома транспортними підприємствами різних видів транспорту, але

за єдиним транспортним документом).

На морському транспорті перевезення бувають:

- каботажними (між портами України);
- міжнародними.

На залізничному транспорті розрізняють:

- повагонні перевезення;
- перевезення дрібними відправками;
- помаршрутні перевезення (тобто перевезення в одному напрямку, одному вантажоодержувачу, групи вагонів з родовим, малоцінним вантажем (гравій, пісок), коли на весь потяг оформлю одна залізнична накладна).

Загальні положення про перевезення (ст.908 Цивільного кодексу України).

Перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти здійснюється за договором перевезення.

Загальні умови перевезення визначаються цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Умови перевезення вантажу, пасажирів і багажу окремими видами транспорту, а також відповідальність сторін щодо цих перевезень встановлюються договором, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

16. ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ

Договір перевезення вантажу (ст.909 Цивільного кодексу України).

За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довіреній їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право па одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

Договір перевезення вантажу укладається у письмовій формі.

Укладення договору перевезення вантажу підтверджується складенням транспортної накладної (коносаменту або іншого документа, встановленого транспортними кодексами (статутами)).

Законом можуть бути передбачені особливості укладення та виконання договору перевезення вантажу.

Цей договір є двостороннім, оплатним і реальним, оскільки вважається укладеним з моменту прийняття вантажу перевізником від відправника.

Надання транспортних засобів і пред'явлення вантажу до перевезення (ст. 917 Цивільного кодексу України).

Перевізник зобов'язаний надати транспортні засоби під завантаження у строк, встановлений договором.

Відправник вантажу має право відмовитися від наданого транспортного засобу, якщо він є непридатним для перевезення цього вантажу.

Відправник повинен пред'явити у встановлений строк вантаж, який підлягає перевезенню, в належній тарі та (або) упаковці, вантаж має бути також замаркований відповідно до встановлених вимог.

Перевізник має право відмовитися від прийняття вантажу, що поданий у тарі та (або) упаковці, які не відповідають встановленим вимогам, а також у разі відсутності або неналежного маркування вантажу.

Завантаження та вивантаження вантажу (ст.918 Цивільного кодексу України).

Завантаження (вивантаження) вантажу здійснюється організацією, підприємством транспорту або відправником (одержувачем) у порядку, встановленому договором, із додержання правил, встановлених транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Завантаження (вивантаження) вантажу, що здійснюється відправником (одержувачем) вантажу, має провадитися у строки, встановлені договором, якщо такі строки не встановлені транспортним кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами і правилами, що видаються відповідно до них.

Строк доставки вантажу, пасажирів, багажу, пошти (ст.919 Цивільного кодексу України).

Перевізник зобов'язаний доставити вантаж, пасажирів, багаж, пошту до пункту призначення у строк, встановлений договором, якщо інший строк не встановлений транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них, а в разі відсутності таких строків - розумний строк.

Вантаж, не виданий одержувачеві на його вимогу протягом тридцяти днів після спливу строку його доставки, якщо більш тривалі строк не встановлений договором, транспортними кодексами (статутами), вважається втраченим.

Одержувач вантажу повинен прийняти вантаж, що прибув після спливу зазначених вище строків, і повернути суму, виплачену йому перевізником за втрату вантажу, якщо інше не встановлено договором, транспортними кодексами (статутами).

Відповідальність за зобов'язаннями, що випливають із договору перевезення (ст.920 Цивільного кодексу України). У разі порушення зобов'язань, що випливають із договору перевезення, сторони несуть відповідальність, встановлену за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами).

Відповідальність перевізника за ненадання транспортного засобу і відповідальність відправника за невикористання наданого транспортного засобу (ст.921 Цивільного кодексу України).

Перевізник за ненадання транспортного засобу для перевезення вантажу, а відправник за ненадання вантажу або невикористання наданого транспортного засобу з інших причин несуть відповідальність, встановлену договором, якщо інше не встановлено транспортними кодексами (статутами).

Перевізник і відправник вантажу звільняються від відповідальності, якщо ненадання транспортного засобу або невикористання наданого транспортного засобу сталося не з їхньої вини, зокрема у разі припинення (обмеження) перевезення вантажу у певних напрямках, встановленого у випадках і порядку, передбачених транспортними кодексами (статутами).

Відповідальність перевізника за прострочення доставки вантажу (ст.923 Цивільного кодексу України). У разі прострочення доставки вантажу перевізник зобов'язаний відшкодувати другій стороні збитки, завдані порушенням строку перевезення, якщо інші форми відповідальності не встановлені договором, транспортними кодексами (статутами).

Відповідальність перевізника за втрату, нестачу, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти (ст.924 Цивільного кодексу України).

Перевізник відповідає за збереження вантажу, багажу, пошти з моменту прийняття їх до перевезення та до видачі одержувачеві, якщо не доведе, що втрата, нестача, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти сталися внаслідок обставин, яким перевізник не міг запобігти та усунення яких від нього не залежало.

Перевізник відповідає за втрату, нестачу, псування або пошкодження прийнятих до перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо не доведе, що це сталося не з його вини.

Пред'явлення претензій і позовів, що впливають із договору перевезення (ст.925 Цивільного кодексу України).

До пред'явлення перевізникові позову, що впливає із договору перевезення вантажу, пошти можливим є пред'явлення йому претензій у порядку, встановленому законом, транспортними кодексами (статутами).

Позов до перевізника може бути пред'явлений відправником вантажу або його одержувачем у разі повної або часткової відмови перевізника задовольнити претензію або неодержання від перевізника відповіді у місячний строк.

До вимог, що впливають із договору перевезення вантажу, пошти, застосовується позовна давність в один рік з

моменту, що визначається відповідно до транспортних кодексів (статутів).

Позовна давність, порядок пред'явлення позовів у спорах, пов'язаних з перевезеннями у закордонному сполученні, встановлюються міжнародними договорами України, транспортними кодексами (статутами) (ст.926 Цивільного кодексу України).

Страхування вантажів, пасажирів і багажу проводиться відповідно до закону (ст.927 Цивільного кодексу України).

Відповідальність перевізника за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю пасажирів, визначається відповідно до глави 82 цього Кодексу, якщо договором або законом не встановлена відповідальність перевізника без вини (ст.928 Цивільного кодексу України).

Перевезення вантажів як вид господарської діяльності (ст.306 Господарського кодексу України).

Перевезенням вантажів у цьому Кодексі визнається господарська діяльність, пов'язана з переміщенням продукції виробничого технічного призначення та виробів народного споживання залізницями, автомобільними дорогами, водними та повітряними шляхами, а також транспортування продукції трубопроводами.

Суб'єктами відносин перевезення вантажів є перевізники, вантажовідправники та вантажоодержувачі.

Перевезення вантажів здійснюють вантажний залізничний транспорт, автомобільний вантажний транспорт, морський вантаж транспорт та вантажний внутрішній флот, авіаційний вантажний транспорт, трубопровідний транспорт, космічний транспорт, інші види транспорту.

Допоміжним видом діяльності, пов'язаним з перевезенням вантажу, є транспортна експедиція.

Загальні умови перевезення вантажів, а також особливі умови перевезення окремих видів вантажів (вибухових речовин, зброї, отруйних, легкозаймистих, радіоактивних та інших небезпечних речовин тощо) визначаються цим Кодексом і виданими відповідно до нього транспортними кодексами, транспортними статутами та іншими нормативно-правовими актами.

Відносини, пов'язані з перевезенням пасажирів та багажу, регулюються Цивільним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Договір перевезення вантажу (ст.307 Господарського кодексу України).

За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити ввірений їй другою стороною (вантажовідправником) вантаж до пункту призначення в установленій законодавством чи договором строк та видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (вантажодержувачу), а вантажовідправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату. Договір перевезення вантажу укладається в письмовій формі. Укладення

договору перевезення вантажу підтверджується складанням перевізного документа (транспортної накладної, коносаменту тощо) відповідно до вимог законодавства. Перевізники зобов'язані забезпечувати вантажовідправників бланками перевізних документів згідно з правилами здійснення відповідних перевезень.

Вантажовідправник і перевізник у разі необхідності здійснення систематичних впродовж певного строку перевезень вантажів можуть укласти довгостроковий договір, за яким перевізник зобов'язується у встановлені строки приймати, а вантажовідправник – подавати до перевезення вантажі у погодженому сторонами обсязі.

Залежно від виду транспорту, яким передбачається систематичне перевезення вантажів, укладаються такі довгострокові договори: довгостроковий – на залізничному і морському транспорті, навігаційний – на річковому транспорті (внутрішньому флоті), спеціальний – на повітряному транспорті, річний – на автомобільному транспорті. Порядок укладення довгострокових договорів встановлюється відповідними транспортними кодексами, транспортними статутами або правилами перевезень.

Умови перевезення вантажів окремими видами транспорту, а також відповідальність суб'єктів господарювання за цими перевезеннями визначаються транспортними кодексами, транспортними статутами та іншими нормативно-правовими актами. Сторони можуть передбачати в договорі також інші умови перевезення, що не суперечать законодавству, та додаткову відповідальність за неналежне виконання договірних зобов'язань.

Приймання вантажу до перевезення (ст.308 Господарського кодексу України).

Вантаж до перевезення приймається перевізниками залежно від виду транспорту та вантажу в місцях загального або не загального користування.

Відповідальність перевізника за збереження вантажу виникає з моменту прийняття вантажу до перевезення.

Вантажовідправник зобов'язаний підготувати вантаж до перевезення з урахуванням необхідності забезпечення транспортабельності та збереження його в процесі перевезення і має право застрахувати вантаж у порядку, встановленому законодавством.

У разі якщо для здійснення перевезення вантажу законодавством або договором передбачено спеціальні документи (посвідчення), які підтверджують якість та інші властивості вантажу, що перевозиться, вантажовідправник зобов'язаний передати такі документи перевізникові разом з вантажем.

Про прийняття вантажу до перевезення перевізник видає вантажовідправнику в пункті відправлення документ, оформлений належним чином.

Зміна умов перевезення (ст.309 Господарського кодексу

України).

Вантажовідправник має право в порядку, встановленому транспортними кодексами чи статутами, одержати назад зданий до перевезення вантаж до його відправлення, замінити вказаного в перевізному документі одержувача вантажу (до його видачі адресат розпорядитися вантажем у разі неприйняття його одержувачем неможливості видачі вантажу одержувачу.

У разі переривання або припинення перевезення вантажів з залежних від перевізника обставин перевізник зобов'язаний повідомити вантажовідправника і одержати від нього відповідне розпорядження щодо вантажу.

Одержання вантажу в пункті призначення (ст.310 Господарського кодексу України).

Перевізник зобов'язаний повідомити одержувача про прибуття вантажу на його адресу.

Одержувач зобов'язаний прийняти вантаж, який прибув на його адресу. Він має право відмовитися від прийняття пошкодженого або зіпсованого вантажу, якщо буде встановлено, що внаслідок зміни якості виключається можливість повного або часткового використання його за первісним призначенням.

Відповідальність перевізника за збереження вантажу припиняється з моменту його видачі одержувачу в пункті призначення, якщо одержувач не затребував вантаж, що прибув, в установлені строк або відмовився його прийняти, перевізник має право залишити вантаж у себе на зберігання за рахунок і на ризик вантажовідправника, письмово повідомивши його про це.

Вантаж, не одержаний протягом місяця після повідомлення перевізником одержувача, вважається невитребуваним і реалізується в установленому законодавством порядку.

Плата за перевезення вантажів (ст.311 Господарського кодексу України). Плата за перевезення вантажів та виконання інших робіт пов'язаних з перевезенням, визначається за цінами, встановленими відповідно до законодавства.

Договір перевезення вантажу в прямому змішаному сполученні (ст.312 Господарського кодексу України).

За договором перевезення вантажу в прямому змішаному сполученні перевезення здійснюється від вантажовідправника до вантажоодержувача двома або більше перевізниками різних видів транспорту за єдиним перевізним документом.

До договорів перевезення вантажу у прямому змішаному сполученні застосовуються правила статті 307 цього Кодексу, якщо інше не передбачено транспортними кодексами чи статутами.

Відносини перевізників під час перевезення вантажу у прямому змішаному сполученні та умови роботи перевалочних пунктів регулюються вузловими

угодами. Порядок укладення вузлових угод встановлюється транспортними кодексами та статутами.

Відповідальність перевізника за прострочення доставки вантажу (ст.313 Господарського кодексу України).

Перевізник зобов'язаний доставити вантаж до пункту призначення у строк, передбачений транспортними кодексами, статутами чи правилами. Якщо строк доставки вантажів у зазначеному порядку не встановлено, сторони мають право встановити цей строк у договорі.

Перевізник звільняється від відповідальності за прострочення в доставці вантажу, якщо прострочення сталося не з його вини.

Розмір штрафів, що стягуються з перевізників за прострочення в доставці вантажу, визначається відповідно до закону.

Сплата штрафу за доставку вантажу з простроченням не звільняє перевізника від відповідальності за втрату, нестачу або пошкодження вантажу, що сталися внаслідок прострочення.

Відповідальність перевізника за втрату, нестачу, пошкодження вантажу (ст.314 Господарського кодексу України).

Перевізник несе відповідальність за втрату, нестачу та пошкодження прийнятого до перевезення вантажу, якщо не доведе, що втрата, нестача або пошкодження сталися не з його вини.

У транспортних кодексах чи статутах можуть бути передбачені випадки, коли доведення вини перевізника у втраті, нестачі або пошкодженні вантажу покладається на одержувача або відправника.

За шкоду, заподіяну при перевезенні вантажу, перевізник відповідає:

- у разі втрати або нестачі вантажу - в розмірі вартості вантажу, який втрачено або якого не вистачає;
- у разі пошкодження вантажу - в розмірі суми, на яку зменшилася його вартість;
- у разі втрати вантажу зданого до перевезення з оголошенням цінності, - у розмірі оголошеної цінності, якщо не буде доведено, що вона є нижчою від дійсної вартості вантажу.

Якщо внаслідок пошкодження вантажу його якість змінилася настільки, що він не може бути використаний за прямим призначенням, одержувач вантажу має право від нього відмовитися і вимагати відшкодування за його втрату.

У разі якщо вантаж, за втрату чи нестачу якого перевізник сплатив відповідне відшкодування, буде згодом знайдено, одержувач (відправник) має право вимагати видачі йому цього вантажу, повернувши одержане за його втрату чи нестачу відшкодування.

Порядок вирішення спорів щодо перевезень (ст.315 Господарського кодексу України).

До пред'явлення перевізникові позову, що впливає з договору перевезення вантажу, можливим є пред'явлення йому претензії.

Претензії можуть пред'являтися протягом шести місяців, а претензії щодо сплати штрафів і премій – протягом сорока п'яти днів.

Перевізник розглядає заявлену претензію і повідомляє заявника про задоволення чи відхилення її протягом трьох місяців, а що претензії з перевезення у прямому змішаному сполученні – протягом шести місяців. Претензії щодо сплати штрафу або премії розглядаються протягом сорока п'яти днів.

Якщо претензію відхилено або відповідь на неї не одержано строк, зазначений у частині третій цієї статті, заявник має право звернутися до суду протягом шести місяців з дня одержання відповіді або закінчення строку, встановленого для відповіді.

Для пред'явлення перевізником до вантажовідправників та вантажоодержувачів позовів, що впливають з перевезення, встановлюється шестимісячний строк.

Щодо спорів, пов'язаних з міждержавними перевезеннями вантажів, порядок пред'явлення позовів та строки позовної давності встановлюються транспортними кодексами чи статутами або і народними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

17. ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРА ТА БАГАЖУ

Договір перевезення пасажирів та багажу (ст.910 Цивільного кодексу України).

За договором перевезення пасажирів одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту значення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його провезення.

Укладення договору перевезення пасажирів та багажу підтверджується видачею відповідно квитка та багажної квитанції, форми встановлюються відповідно до транспортних кодексів (статутів).

Права пасажирів (ст.911 Цивільного кодексу України).

Пасажир має право:

- одержати місце у транспортному засобі згідно з придбаним квитком;
- провозити з собою безоплатно одну дитину віком до шести років без права зайняття нею окремого місця;
- купувати для дітей віком від шести до чотирнадцяти років дитячі квитки за пільговою ціною;

- перевозити з собою безоплатно ручну поклажу у межах норм, встановлених транспортними кодексами (статутами);
- зробити не більше однієї зупинки в дорозі з подовженням строку чинності проїзних документів (квитка) не більше ніж на десять діб, а в разі хвороби - на весь час хвороби;
- відмовитися від поїздки, повернути квиток і одержати назад повну або часткову вартість квитка - залежно від строку здавання квитка згідно з правилами, встановленими транспортними кодексами (статутами);
- отримувати повну та своєчасну інформацію про час та місце відправлення транспортного засобу за вказаним у транспортному документі (квитку) маршрутом.

Пасажира може мати також інші права, встановлені цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Строк доставки вантажу, пасажира, багажу, пошти (ст.919 Цивільного кодексу України).

Перевізник зобов'язаний доставити вантаж, пасажира, багаж, пошту до пункту призначення у строк, встановлений договором, якщо інший строк не встановлений транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них, а в разі відсутності таких строків - у розумний строк.

Вантаж, не виданий одержувачеві на його вимогу протягом тридцяти днів після спливу строку його доставки, якщо більш тривалий строк не встановлений договором, транспортними кодексами (статутами), вважається втраченим.

Одержувач вантажу повинен прийняти вантаж, що прибув після спливу зазначених вище строків, і повернути суму, виплачену йому перевізником за втрату вантажу, якщо інше не встановлено договором транспортними кодексами (статутами).

Відповідальність за зобов'язаннями, що випливають із договору перевезення (ст.920 Цивільного кодексу України). У разі порушення зобов'язань, що випливають із договору перевезення, сторони несуть відповідальність, встановлену за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами).

Відповідальність перевізника за ненадання транспортного засобу і відповідальність відправника за невикористання наданого транспортного засобу (ст.921 Цивільного кодексу України).

Перевізник за ненадання транспортного засобу для перевезення вантажу, а відправник за ненадання вантажу або невикористання наданого транспортного засобу з інших причин несуть відповідальність, встановлену договором, якщо інше не встановлено транспортними кодексами

(статутами).

Перевізник і відправник вантажу звільняються від відповідальності, якщо ненадання транспортного засобу або невикористання наданого транспортного засобу сталося не з їхньої вини, зокрема у разі припинення (обмеження) перевезення вантажу у певних напрямках, встановленого у випадках і порядку, передбачених транспортними кодексами (статутами).

Відповідальність перевізника за затримку відправлення пасажирів та порушення строку доставлення пасажирів до пункту призначення (ст.922 Цивільного кодексу України).

За затримку у відправленні транспортного засобу, що перевозить пасажирів, або запізнення у прибутті такого транспортного засобу до пункту призначення перевізник сплачує пасажирові штраф у розмірі, встановленому за домовленістю сторін, транспортними кодексами (статутами), якщо перевізник не доведе, що ці порушення сталися внаслідок непереборної сили, усунення несправності транспортного засобу, яка загрожувала життю або здоров'ю пасажирів або інших обставин, що не залежали від перевізника.

У разі відмови пасажирів від перевезення з причини затримки відправлення транспортного засобу перевізник зобов'язаний повернути пасажирові провізну плату.

Якщо поїздка пасажирів з пункту пересадки не відбулася внаслідок запізнення транспортного засобу, який доставив його у цей пункт, перевізник зобов'язаний відшкодувати пасажирові завдані збитки.

18. ДОГОВІР ЧАРТЕРУ (ФРАХТУВАННЯ)

Договір чартеру (фрахтування) (ст.912 Цивільного кодексу України).

За договором чартеру (фрахтування) одна сторона (фрахтівник) зобов'язується надати другій стороні (фрахтувальникові) за плату всю або частину місткості в одному чи кількох транспортних засобах на один або кілька рейсів для перевезення вантажу, пасажирів багажу, пошти або з іншою метою, якщо це не суперечить закону та іншим нормативно-правовим актам. Порядок укладення договору чартеру (фрахтування), а також форма цього договору встановлюються транспортними кодексами (статутами).

19. ПЕРЕВЕЗЕННЯ У ПРЯМОМУ ЗМІШАНОМУ СПОЛУЧЕННІ

Перевезення у прямому змішаному сполученні (ст.913 Цивільного кодексу України).

Перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти може здійснюватися кількома видами транспорту за єдиним транспортним документом (пряме змішане сполучення).

Відносини організацій, підприємств транспорту, що здійснюють перевезення у прямому змішаному сполученні, визначаються за домовленістю між ними.

20. ДОВГОСТРОКОВИЙ ДОГОВІР

Довгостроковий договір (ст.914 Цивільного кодексу України).

Перевізник і власник (володілець) вантажу в разі необхідності здійснення систематичних перевезень можуть укласти довгостроковий договір.

За довгостроковим договором перевізник зобов'язується у встановлені строки приймати, а власник (володілець) вантажу – передавати для перевезення вантаж у встановленому обсязі. У довгостроковому договорі перевезення вантажу встановлюються обсяг, строки та інші умови надання транспортних засобів і передання вантажу Для перевезення, порядок розрахунків, а також інші умови перевезення.

21. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТРАНСПОРТОМ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ

Перевезення транспортом загального користування (ст.915 Цивільного кодексу України).

Перевезення, що здійснюється юридичною особою, вважається перевезенням транспортом загального користування, якщо із закону, інших нормативно-правових актів або ліцензії, виданої цій організації, випливає, що вона має здійснювати перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти за зверненням будь-якої особи.

Договір перевезення транспортом загального користування є публічним договором.

Провізна плата (ст.916 Цивільного кодексу України).

За перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти стягується провізна плата у розмірі, що визначається за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом або іншими нормативно-правовими актами. Якщо розмір провізної плати не визначений, стягується розумна плата.

Плата за перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти, що здійснюється транспортом загального користування, визначається за домовленістю сторін, якщо вона не встановлена тарифами, затвердженими у встановленому порядку.

Пільгові умови перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти транспортом загального користування можуть встановлюватися організацією, підприємством транспорту за їх рахунок або за рахунок відповідного бюджету у випадках, встановлених законом та іншими нормативно-правовими актами.

Робота та послуги, що виконуються на вимогу власника (володільця) вантажу і не передбачені тарифами, оплачуються однаково за домовленістю сторін.

Перевізник має право притримати переданий йому для перевезення вантаж для забезпечення внесення провізної плати та інших платежів, якщо інше не встановлено законом, іншими нормативно-правовими актами або не випливає із суті

зобов'язання.

22. ДОГОВІР ТРАНСПОРТНОГО ЕКСПЕДИРУВАННЯ

Договір транспортного експедирування (ст.929 Цивільного кодексу України).

За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Договором транспортного експедирування може бути встановлено обов'язок експедитора організувати перевезення вантажу транспортом і за маршрутом, вибраним експедитором або клієнтом зобов'язання експедитора укласти від свого імені або від імені клієнта договір перевезення вантажу, забезпечити відправку і одержання вантажу, а також інші зобов'язання, пов'язані з перевезенням.

Договором транспортного експедирування може бути передбачено надання додаткових послуг, необхідних для доставки вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта, зберігання вантажу до його одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання митних формальностей тощо).

Положення цієї глави поширюються також на випадки, коли обов'язки експедитора виконуються перевізником.

Умови договору транспортного експедирування визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом, іншими нормативно-правовими актами.

Договір транспортного експедирування є консенсуальним, двосторонім, відплатним. Зазначений договір є консенсуальним у зв'язку з тим, що момент його укладення пов'язується з моментом досягнення між сторонами згоди щодо видів та обсягу послуг, які буде надавати експедитор та розміру плати за ці послуги.

Форма договору транспортного експедирування (ст.930 Цивільного кодексу України).

Договір транспортного експедирування укладається у письмовій формі.

Клієнт повинен видати експедиторові довіреність, якщо вона є необхідною для виконання його обов'язків.

Плата за договором транспортного експедирування (ст.931 Цивільного кодексу України). Розмір плати експедиторові встановлюється договором транспортного експедирування, якщо інше не встановлене законом. Якщо розмір плати не встановлений, клієнт повинен виплатити експедитору розумну плату.

Виконання договору транспортного експедирування (ст.932 Цивільного кодексу України). Експедитор має право залучити

до виконання своїх обов'язків інших осіб. У разі залучення експедитором до виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування інших осіб експедитор відповідає перед клієнтом за порушенням договору.

Документи та інша інформація, що надаються експедиторові (ст. 933 Цивільного кодексу України).

Клієнт зобов'язаний надати експедиторові документи та іншу інформацію про властивості вантажу, умови його перевезення, а також інформацію, необхідну для виконання експедитором обов'язків, встановлених договором.

Експедитор повинен повідомити клієнта про виявлені недоліки одержаної інформація, а в разі її неповноти - вимагати у клієнта необхідну додаткову інформацію.

У разі ненадання клієнтом документів та необхідної інформації експедитор має право відкласти виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування до надання документів та інформації в повному обсязі.

Клієнт відповідає за збитки, завдані експедиторові у зв'язку з порушенням обов'язку щодо надання документів та інформації, визначених частиною першою цієї статті.

За порушення обов'язків за договором транспортного експедирування експедитор відповідає перед клієнтом відповідно до глави 51 цього Кодексу (ст. 934 Цивільного кодексу України).

Клієнт або експедитор **має право відмовитися від договору транспортного експедирування**, попередивши про це другу сторону розумний строк. Сторона, яка заявила про таку відмову, зобов'язана відшкодувати другій стороні збитки, завдані їй у зв'язку із розірванням договору (ст. 935 Цивільного кодексу України).

Договір транспортного експедирування (ст. 316 Господарського кодексу України).

За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Договором транспортного експедирування може бути встановлений обов'язок експедитора організувати перевезення вантажу транспортом і за маршрутом, вибраним експедитором або клієнтом укладати від свого імені або від імені клієнта договір перевезення вантажу, забезпечувати відправку і одержання вантажу, а також виконання інших зобов'язань, пов'язаних із перевезенням.

Договором транспортного експедирування може бути передбачено надання додаткових послуг, необхідних для доставки вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта, зберігання вантажу до його

одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання мит формальностей тощо).

Плата за договором транспортного експедирування здійснюється за цінами, що визначаються відповідно до глави 21 цього Кодексу.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ТРАНСПОРТ

23. ПОНЯТТЯ ТРАНСПОРТУ ТА ЙОГО ВИДИ

Закон України «Про транспорт» визначає правові, економічні, організаційні та соціальні основи діяльності транспорту.

Згідно ст.1 Закону України «Про транспорт» транспорт є однією з важливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях.

Розвиток і вдосконалення транспорту здійснюється відповідно до державних цільових програм з урахуванням його пріоритету та на основі досягнень науково-технічного прогресу і забезпечується державою.

Єдину транспортну систему України становлять:

- транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен);
- промисловий залізничний транспорт;
- відомчий транспорт;
- трубопровідний транспорт;
- шляхи сполучення загального користування.

Єдина транспортна система повинна відповідати вимогам суспільного виробництва та національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу транспортних послуг, у тому числі для складування і технологічної підготовки вантажів до транспортування, забезпечувати зовнішньоекономічні зразки України.

24. ОСНОВИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ

Основи господарської діяльності підприємств транспорту (ст.6 закону України «Про транспорт»).

Перевезення пасажирів, вантажів, багажу та пошти, надання інших транспортних послуг, експлуатація і ремонт шляхів сполучення здійснюються залізницями, пароплавствами, портами (пристанями), автомобільними, авіаційними, дорожніми підприємствами та організаціями, якщо це передбачено їх статутами.

Підприємства транспорту здійснюють перевезення та надання послуг на основі державних контрактів, державних

замовлень і договорів на перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти з урахуванням економічної ефективності провізних та переробних можливостей транспорту.

Транспортне експедирування здійснюється відповідно до законодавства.

Економічні відносини підприємств транспорту, що виникають у процесі перевезення, ґрунтуються на принципах взаємної вигоди: рівної та повної відповідальності.

25. ТАРИФИ І ПЛАТЕЖІ НА ТРАНСПОРТІ

Тарифи і платежі на транспорті (ст.7 Закону України «Про транспорт»).

Тарифи на транспортні послуги встановлюються відповідно законодавства України.

Рівень тарифів на транспорті визначається відповідно до нормативних витрат на одиницю транспортної роботи, рівня рентабельності та оплати податків. Розрахунки із споживачами послуг транспорту загального користування проводяться на основі чинних тарифів у порядку, визначеному кодексами (статутами) окремих видів транспорту та іншими актами законодавства України. Відшкодування збитків від безплатних перевезень пільгових категорій громадян регулюється нормативними актами Кабінету Міністрів України

Збір за користування шляхами сполучення України транспортними засобами іноземних власників і плата за транзитні перевезення здійснюються в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

26. ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ

Ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту **(ст.8 Закону України «Про транспорт»)**.

Ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту впроваджується з метою:

- забезпечення безпеки і надійності роботи транспорту;
- обмеження монополізму та розвитку конкуренції;
- створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту.

Ліцензії на провадження видів діяльності в галузі транспорту даються відповідно до законодавства.

Разом з ліцензією на кожен автомобільний транспортний осіб видається ліцензійна картка встановленого зразка, яка підтверджує право на надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів, багажу, автомобільним транспортним засобом на підставі отриманої ліцензії.

Згідно ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів Господарської діяльності» відповідно до спеціальних законів ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності, зокрема послуг з перевезення пасажирів, вантажу повітряним транспортом.

Відповідно до цього Закону ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності, зокрема надання послуг з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу річковим, морським, автомобільним, залізничним транспортом.

Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 2 липня 2010 року №427 затверджено **Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, зазначених Законом України «Про автомобільний транспорт»**, які роблені відповідно до Законів України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про транспорт», «Про автомобільний транспорт», «Про дорожній рух», «Про захист прав споживачів», «Про перевезення небезпечних вантажів», «Про приєднання України до Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (СУТР)» та визначають перелік організаційних, технічних і кваліфікаційних вимог, обов'язкових для виконання суб'єктами господарювання, які надають послуги з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України «Про автомобільний транспорт», та суб'єктами господарювання, які мають чинні ліцензії з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та багажу на таксі) і з надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі, під час надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України «Про автомобільний транспорт».

Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 22 липня 2010 року №514 затверджено **Положення про ліцензійну картку, що додається до ліцензії на надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом**.

Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 2 липня 2010 року №429 затверджено **Положення про порядок контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України «Про автомобільний транспорт»**.

Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства транспорту України в 8 червня 2001 року №85/363 затверджено **Ліцензійні умови провадження господарської діяльності щодо надання послуг з перевезення пасажирів,**

вантажів залізничним транспортом.

Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства транспорту України від 26 листопада 2001 року №139/821 затверджено **Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом.**

27. МАЙНО ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ

Майно підприємств транспорту (ст.9 Закону України «Про транспорт»).

Транспортні засоби, споруди, фінансові ресурси, устаткування транспорту, шляхи сполучення, закріплені за підприємства, об'єднаннями, установами та організаціями центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму, інфраструктури, є загальнодержавною власністю і належать до єдиної транспортної системи.

У загальнодержавній власності можуть також перебувати транспортні засоби, споруди, устаткування транспорту, закріплені за підприємствами, об'єднаннями, установами та організаціями інших міністерств і відомств (відомчий транспорт).

Транспортні засоби, споруди, фінансові ресурси, устаткування транспорту та дорожнього господарства, закріплені за підприємствами, установами та організаціями місцевих Рад народних депутатів, належать до комунальної власності.

Транспортні засоби, споруди, устаткування транспорту можуть перебувати у власності підприємств, об'єднань, установ, організацій і громадян.

28. ЗЕМЛІ ТРАНСПОРТУ

Землі транспорту (ст.11 Закону України «Про транспорт»).

Землями транспорту визнаються землі, надані в користування підприємствам і організаціям транспорту згідно із Земельним кодексом України, для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту, вдосконалення і розвитку об'єктів транспорту.

Розміри земельних ділянок, що надаються для зазначених цілей, визначаються відповідно до затверджених у встановленому порядку норм або проектно-технічної документації.

Розміщення споруд та інших об'єктів транспорту на землях, наданих в користування підприємствам транспорту, здійснюється за погодженням з місцевими органами влади і самоврядування.

Підприємства транспорту зобов'язані раціонально використовувати надані їм земельні ділянки, не порушувати

інтереси інших землекористувачів (у тому числі орендарів), не допускати заболочення, погіршення якості земель і забруднення їх промисловими та іншими відходами, неочищеними стоками, вживати заходів для захисту ґрунтів від ерозії, здійснювати укріплення ярів, крутих схилів, пісків, а також додержувати інших вимог щодо охорони земель.

Відповідальність за утримання в належному стані земель, наданих у користування підприємствам і організаціям транспорту, і використання їх за цільовим призначенням покладається на керівників (власників) цих підприємств, установ і організацій.

З метою забезпечення належної експлуатації споруд та інших об'єктів транспорту, а також охорони земель від негативного впливу визначених об'єктів на землях, наданих у користування підприємствам транспорту, можуть встановлюватися охоронні зони з особливими умовами землекористування.

Землі залізничного транспорту (ст.23 Закону України «Про транспорт»).

До земель залізничного транспорту належать землі, надані в користування підприємствам і організаціям залізничного транспорту відповідно до чинного законодавства України. До складу цих земель входять землі, які є смугою відведення залізниць, а саме землі, надані під залізничне полотно та його облаштування, станції з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації, захисні і укріплюючі насадження, службові, культурно-побутові приміщення та інші споруди, необхідні для забезпечення роботи залізничного транспорту.

Уздовж земель залізничного транспорту можуть встановлюватися охоронні зони.

Землі залізничного транспорту повинні утримуватися в належному санітарному стані і використовуватися для вирощування деревини, у тому числі ділової, та кормів для тваринництва.

Землі морського транспорту (ст.25 Закону України «Про транспорт»).

До земель морського транспорту належать землі, надані в користування під:

- морські порти з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальної портового і комплексного обслуговування флоту;
- гідротехнічні споруди і засоби навігаційної обстановки, судно-ремонтні заводи, майстерні, бази, склади, радіоцентри, службові та культурно-побутові приміщення та інші споруди, що обслуговуються морський транспорт.

До земель морського транспорту не належать території, насипані або намиті в акваторії за кошти портів.

Спорудження на підходах до портів (каналів), мостових, кабельних і повітряних переходів, водозабірних та інших об'єктів, а також спорудження радіосистем у зоні радіонавігаційних об'єктів погоджується з адміністрацією портів.

Землі річкового транспорту (ст.28 Закону України «Про транспорт»).

До земель річкового транспорту належать землі, надані в користування під:

- порти, спеціалізовані причали, пристані і затони з усіма технічними спорудами та устаткуваннями, що обслуговують річковий транспорт;
- пасажирські вокзали, павільйони і причали;
- судноплавні канали, судноплавні, енергетичні та гідротехнічні споруди, службово-технічні будівлі;
- берегоукріплювальні споруди й насадження;
- спеціальні насадження для вирощування деревини, в тому числі ділової;
- вузли зв'язку, радіоцентри і радіостанції;
- будівлі, берегові навігаційні знаки та інші споруди для обслуговування водних шляхів, судноремонтні заводи, ремонтно-експлуатаційні бази, майстерні, судноверфі, відстійно-ремонтні пункти склади, матеріально-технічні бази, інженерні мережі, службові і культурно-побутові приміщення, інші об'єкти, що забезпечують роботу річкового транспорту.

Для робіт, пов'язаних із судноплавством і сплавом на внутрішніх водних шляхах, поза населеними пунктами виділяється у встановленому порядку берегова смуга. Землі берегової смуги не вилучаються у землекористувачів і використовуються відповідно до чільного законодавства України.

Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства (ст. 31 Закону України «Про транспорт»).

До земель автомобільного транспорту належать землі, надані в користування під споруди і устаткування енергетичного, гаражного й паливно-роздавального господарства, автовокзали, автостанції, лінійні виробничі споруди, службово-технічні будівлі, станції технічного обслуговування, автозаправні станції, автотранспортні, транспортно-експедиційні підприємства, авторемонтні заводи, заводи, вантажні двори, майданчики контейнерні та для перечеплення, службові та культурно-побутові приміщення й інші об'єкти, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

До земель дорожнього господарства належать землі, надані в користування під проїзну частину, узбіччя, земляне

полотно, декоративне озеленення, резерви, кювети, мости, тунелі, транспортні розв'язки, водопропускні споруди, підпірні стінки, смуги відведення розташовані в їх межах інші дорожні споруди та обладнання.

До складу земель дорожнього господарства входять також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

- паралельні об'їзні дороги, паромні переправи, снігозахисні і споруди насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди;

- майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу;

- будинки (в тому числі жилі) та споруди дорожньої служби з виробничими базами;

- придорожні лісосмуги для захисту доріг і вирощування деревини в тому числі ділової.

Землі, що знаходяться під автомобільними дорогами загального користування і їх спорудами, надаються дорожнім організаціям у користування відповідно до чинного законодавства.

Землі авіаційного транспорту (ст. 33 Закону України «Про транспорт»).

До земель авіаційного транспорту належать землі, надані в користування під:

- аеропорти, аеродроми, відокремлені споруди (об'єкти управління повітряним рухом, радіонавігації та посадки, очисні та інші споруди), службово-технічні території з будівлями та спорудами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту;

- вертольоти станції, включаючи вертольотодроми, службово-технічні території з усіма будівлями та спорудами;

- ремонтні заводи цивільної авіації, аеродроми, вертольотодроми, гідроаеродроми та інші майданчики для експлуатації повітряних суден;

- службові об'єкти, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

Землі міського електротранспорту (ст.35 Закону України «Про транспорт»).

До земель міського електротранспорту належать землі, надані в користування під відокремлені трамвайні колії та їх облаштування, колії і станції фунікулерів, канатних доріг, ескалаторів, трамвайної тролейбусних депо, вагоноремонтні заводи, споруди енергетичного і колійного господарства, сигналізації і зв'язку, службові і культурно-побутові приміщення та інші споруди, необхідні для забезпечення роботи міського електротранспорту.

Використання лісових смуг і земель транспортними

підприємствами (ст.38 Закону України «Про транспорт»).

- Поряд з прямим призначенням лісових смуг, що обслуговуються підприємствами транспорту, в лісопосадках може вирощуватися ділова деревина (хвойні дерева, береза, липа тощо).

- Підприємства дорожнього господарства повинні проводити на магістральних дорогах з інтенсивним рухом заміну плодкових дерев лісосмугах на породи дерев промислового призначення для запобігання випадкам отруєння плодами дерев, насиченими шкідливими речовинами вихлопних газів автомобільного транспорту.

- Керівники підприємств транспорту несуть відповідальність за забруднення земель, прилеглих до транспортних магістралей, бур'янами.

Землі транспорту (ст.67 Земельного кодексу України).

До земель транспорту належать землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту.

Землі транспорту можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

Землі залізничного транспорту (ст.68 Земельного кодексу України).

До земель залізничного транспорту належать землі смуг відведення залізниць під залізничним полотном та його облаштуванням, станціями з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації; під захисними та укріплювальними насадженнями, службовими, культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи залізничного транспорту.

Землі морського транспорту (ст.69 Земельного кодексу України).

До земель морського транспорту належать землі під:

- морськими портами з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту;

- гідротехнічними спорудами і засобами навігаційної обстановки, судноремонтними заводами, майстернями, базами, складами, радіоцентрами, службовими та культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, що обслуговують морський транспорт.

На підходах до портів (каналів), мостових, кабельних і повітряних переходів, водозабірних та інших об'єктів

відповідно до закону можуть встановлюватись обмеження у використанні земель.

Землі річкового транспорту (ст.70 Земельного кодексу України).

До земель річкового транспорту належать землі під:

- портами, спеціалізованими причалами, пристанями і затоками й усіма технічними спорудами та устаткуванням, що обслуговують річковий транспорт;
- пасажирськими вокзалами, павільйонами і причалами;
- судноплавними каналами, судноплавними, енергетичними та гідротехнічними спорудами, службово-технічними будівлями;
- берегоукріплювальними спорудами й насадженнями;
- вузлами зв'язку, радіоцентрами і радіостанціями;
- будівлями, береговими навігаційними знаками та іншими спорудами для обслуговування водних шляхів, судноремонтними заводами, ремонтно-експлуатаційними базами, майстернями, судноверфами, відстійно-ремонтними пунктами, складами, матеріально-технічними базами, інженерними мережами, службовими та культурно-побутовими будівлями, іншими об'єктами, що забезпечують роботу річкового транспорту.

Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства (ст. 71 Земельного кодексу України).

До земель автомобільного транспорту належать землі під спорудами устаткуванням енергетичного, гаражного і паливороздавального господарства, автовокзалами, автостанціями, лінійними виробничими спорудами, службово-технічними будівлями, станціями технічного обслуговування, автозаправними станціями, автотранспортними, транспортно-експедиційними підприємствами, авторемонтними заводами, базами, вантажними дворами, майданчиками контейнерними та для перечеплення, службовими та культурно-побутовими будівлями й іншими об'єктами, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

До земель дорожнього господарства належать землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кветами, мостами, тунелями, транспортним розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

- паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди;
- майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу;

- будинки (в тому числі жилі) та споруди дорожньої служби виробничими базами;

- захисні насадження.

Землі авіаційного транспорту (ст.72 Земельного кодексу України).

До земель авіаційного транспорту належать землі під:

- аеропортами, аеродромами, відокремленими спорудами (об'єктами управління повітряним рухом, радіонавігації та посад очисними та іншими спорудами), службово-технічними територіями з будівлями та спорудами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту;

- вертольотними станціями, включаючи вертольотодроми, службово-технічними територіями з усіма будівлями та спорудами;

- ремонтними заводами цивільної авіації, аеродромами, вертольотодромами, гідроаеродромами та іншими майданчиками для експлуатації повітряних суден;

- службовими об'єктами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

На приаеродромній території відповідно до закону запроваджується особливий режим використання земель.

Землі трубопровідного транспорту (ст.73 Земельного кодексу України).

До земель трубопровідного транспорту належать земельні ділянки, надані під наземні і надземні трубопроводи та їх споруди, а також під наземні споруди підземних трубопроводів.

Уздовж наземних, надземних і підземних трубопроводів встановлюються охоронні зони.

Землі міського електротранспорту (ст.74 Земельного кодексу України).

До земель міського електротранспорту належать землі під відокремленими трамвайними коліями та їх облаштуванням, метрополітеном, коліями і станціями фунікулерів, канатними дорогами, ескалаторами, трамвайно-тролейбусними депо, вагоноремонтними заводами, спорудами енергетичного і колійного господарства, сигналізації і зв'язку, службовими і культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи міської о електротранспорту.

29. ОBOB'ЯЗКИ ТА ПРАВА ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ, ЙОГО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Обов'язки та права підприємств транспорту (ст.12 Закону України «Про транспорт»).

Підприємства транспорту зобов'язані забезпечувати:

- потреби громадян, підприємств і організацій у перевезеннях;

- обслуговування пасажирів під час довготривалих

перевезень доброякісною питною водою, харчуванням, можливість задоволення інших біологічних потреб;

- якісне і своєчасне перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошту;

- виконання державних завдань (контрактів) щодо забезпечення потреб оборони і безпеки України;

- безпеку перевезень;

- безпечні умови перевезень;

- запобігання аваріям і нещасним випадкам, усунення причин виробничого травматизму;

- охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту;

- права на пільги громадян щодо користування транспортом.

Підприємства транспорту **мають право:**

- визначати термін і графік перевезень;

- призначати регулярні та додаткові рейси і маршрути перевезень;

- пропонувати рівень комфорту на вибір самих пасажирів;

- вимагати від пасажирів, відправників і одержувачів вантажів виконання вимог цього Закону, кодексів (статутів) окремих видів транспорту та інших нормативних актів України, що регулюють діяльність транспорту.

Відповідальність підприємств транспорту (ст. 13 Закону України «Про транспорт»).

Відповідальність підприємств транспорту за невиконання або неналежне виконання зобов'язань щодо перевезення пасажирів, багажу, а також відповідальність перед пасажиром за несвоєчасне подання транспорту визначається кодексами (статутами) окремих видів транспорту та іншими законодавчими актами України.

Підприємство транспорту, діяльність якого пов'язана з підвищеною небезпекою, несе матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну внаслідок загибелі або ушкодження здоров'я пасажирів під час користування транспортом, у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Підприємства транспорту відповідають за втрату, нестачу, псування і пошкодження прийнятих для перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо вони не доведуть, що втрата, нестача, псування або пошкодження сталися не з їх вини.

Підприємства транспорту несуть відповідальність за шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу, згідно з чинним законодавством України.

30. ОХОРОНА ВАНТАЖІВ І ОБ'ЄКТІВ ТРАНСПОРТУ

Охорона вантажів і об'єктів транспорту (ст.14 Закону України «Про транспорт»).

Підприємства транспорту забезпечують збереження вантажів та багажу з часу їх прийняття для перевезення і до моменту

видачі їх одержувачам, якщо інше не передбачено договором.

Охорона вантажів і об'єктів транспорту, а також проведення протипожежної профілактичної роботи та контроль за виконанням встановлених вимог пожежної безпеки, ліквідація пожеж на транспорті здійснюються працівниками підприємств транспорту у встановленому порядку.

Перелік вантажів, що підлягають спеціальній охороні та супроводу, затверджуються Кабінетом Міністрів України. Порядок охорони та супроводу таких вантажів устанавлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Перелік військових вантажів, порядок охорони і супроводу їх караулами встановлюються Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Перелік вантажів, які повинні супроводжуватися особовим складом відомчої воєнізованої охорони на залізничному транспорті на всьому шляху прямування залізницями України, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Охорона та супровід небезпечних і цінних вантажів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, забезпечуються відправниками або одержувачами вантажів протягом усього шляху руху.

Порядок охорони та супроводу вантажів, що швидко псуються, визначається відправниками (одержувачами) вантажів самостійно і погоджується з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Охорона громадського порядку, забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили, захист власності від злочинних посягань, державний пожежний нагляд на транспорті забезпечуються органами Міністерства внутрішніх справ України при сприянні підприємств транспорту.

31. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ТРАНСПОРТУ У НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ

Організація роботи транспорту у надзвичайних умовах (ст.15 Закону України «Про транспорт»).

Підприємства і організації транспорту вживають невідкладних заходів для ліквідації наслідків стихійного

лиха (повінь, пожежа, замети тощо), аварій та катастроф, які призвели до порушення роботи транспорту.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування, органи внутрішніх справ на транспорті та інші підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Цивільної оборони України, Збройних Сил України подають негайну допомогу у ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф на транспорті та припинення протизаконного втручання у діяльність транспорту, яке загрожує безпеці життя або здоров'ю людей, безпеці експлуатації транспортних засобів і збереженню вантажів.

Збитки, заподіяні транспорту внаслідок навмисного блокування транспортних комунікацій та інших незаконних дій, спрямованих на порушення безперешкодної та безперервної роботи транспортних засобів, відшкодовуються, відшкодовуються транспортним підприємствам, установам і організаціям винними особами у встановленому законом порядку.

32. БЕЗПЕКА НА ТРАНСПОРТІ

Безпека на транспорті (ст.16 Закону України «Про транспорт»)

Підприємства транспорту зобов'язані забезпечувати безпеку життя і здоров'я громадян, безпеку експлуатації транспортних засобів, охорону навколишнього природного середовища.

Працівники, які безпосередньо забезпечують безпеку руху транспортних засобів, повинні мати відповідну професійну підготовку за станом здоров'я бути здатними якісно виконувати свої обов'язки. Ці працівники, а також працівники, які зазнають впливу шкідливих небезпечних умов праці, повинні проходити у встановленому порядку медичні обстеження.

Частини території підприємств, вокзалів, станцій, портів, пристаней, аеродромів і шляхів сполучення, де здійснюється рух транспортних засобів, проводяться маневрові та вантажно-розвантажувальні роботи, є зонами підвищеної небезпеки. Перебування громадян у цих зонах забороняється. Правила перебування в зонах підвищеної небезпеки і виконання в ній робіт встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, з урахуванням пропозицій заінтересованих організацій та за погодженням з місцевими органами влади і самоврядування.

Не допускається розміщення об'єктів, пов'язаних з виробництвом, зберіганням, навантаженням, транспортуванням і розвантаженням вибухових,

легкозаймистих, радіоактивних і отруйних речовин поблизу місць загального користування, споруд, жилих масивів, природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. Мінімальна відстань від таких об'єктів визначається відповідними будівельними нормами та правилами, погодженими з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, відповідними законодавчими актами.

Переобладнання всіх комунікацій, пов'язане з реконструкцією і ремонтом споруд транспорту, розташованих у смузі відведення шляхів сполучення, здійснюється власниками комунікацій за їх рахунок.

Відповідальність за дотримання встановлених нормативів при будівництві та експлуатації газопроводів, нафтопроводів та інших комунікацій, що перетинають залізничні колії та автомобільні дороги або межують з цими коліями і дорогами, несуть власники таких комунікацій.

Підприємства, установи та організації - відправники небезпечних вантажів зобов'язані подати перевізнику достовірну інформацію про вантаж з метою забезпечення безпеки його перевезення та інформацію про заходи на випадок аварій під час перевезення небезпечних вантажів. Підприємства, установи та організації - відправники, перевізники та одержувачі небезпечних вантажів мають виконувати вимоги законодавства щодо забезпечення безпеки їх перевезення та мати засоби і мобільні підрозділи для запобігання виникненню аварійних ситуацій під час перевезення таких вантажів або ліквідації наслідків аварії.

Питання безпеки руху транспортних засобів на території України, пов'язані з діяльністю транспорту інших держав, регулюються на основі норм, прийнятих в Україні, та міжнародних договорів України.

ІПеревезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти повітряним, а в окремих випадках й іншими видами транспорту, підлягають, обов'язковому контролю на відповідність їх вимогам безпеки у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, відповідно до чинного законодавства України.

33. ЄДИНА ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Єдина транспортна система України (ст.21 Закону України «Про транспорт»).

Єдину транспортну систему України становлять:

- транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також

міський електротранспорт, у тому числі метрополітен);

- промисловий залізничний транспорт;
- відомчий транспорт;
- трубопровідний транспорт;
- шляхи сполучення загального користування.

Єдина транспортна система повинна відповідати вимогам суспільного виробництва та національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу транспортних послуг, у тому числі для складування і технологічної підготовки вантажів до транспортування, забезпечувати зовнішньоекономічні зв'язки України.

Залізничний транспорт і його склад (ст.22 Закону України «Про транспорт»).

До складу залізничного транспорту входять підприємства залізничного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, рухомий склад залізничного транспорту, залізничні шляхи сполучення, а також промислові, будівельні, торговельні й постачальницькі підприємства, навчальні заклади, технічні школи, дитячі дошкільні заклади, заклади охорони здоров'я фізичної культури та спорту, культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації, підприємства промислового залізничного транспорту та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують його діяльність і розвиток.

Морський транспорт і його склад (ст.24 Закону України «Про транспорт»).

До складу морського транспорту входять підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, порти і пристані, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв'язку, промислово-торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту.

Технічний нагляд за суднами (ст.26 Закону України «Про транспорт»).

Технічний нагляд за суднами та їх класифікація незалежно від форм власності судна і його власника здійснюються класифікаційним товариством, обраним за пропозицією судовласника та за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

Річковий транспорт і його склад (ст.27 Закону України «Про транспорт»).

До складу річкового транспорту входять підприємства

річкового транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, порти і пристані, судна, суднобудівно-судноремонтні води, ремонтно-експлуатаційні бази, підприємства шляхового господарства, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні та постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, культури, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу річкового транспорту.

Технічний, класифікаційний і судноплавний нагляд за річковими суднами (ст.29 Закону України «Про транспорт»).

Технічний та класифікаційний нагляд за річковими суднами здійснюється класифікаційним товариством у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Державний нагляд за безпекою судноплавства річкових суден здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

Автомобільний транспорт і його склад (ст. 30 Закону України «Про транспорт»).

До складу автомобільного транспорту входять підприємства автомобільного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, авторемонтні і шиноремонтні підприємства, рухомий склад автомобільного транспорту, транспортно-експедиційні підприємства, а також автовокзали і автостанції, навчальні заклади, ремонтно-будівельні організації та соціально-побутові заклади, інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

Авіаційний транспорт і його склад (ст.32 Закону України «Про транспорт»).

До складу авіаційного транспорту входять підприємства повітряного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, аерофотозйомки, сільськогосподарські роботи, а також аеропорти, аеродроми, аероклуби, транспортні засоби, системи управління повітряним рухом, навчальні заклади, ремонтні заводи цивільної авіації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

Міський електротранспорт і його склад (ст.34 Закону України «Про транспорт»).

До складу міського електротранспорту входять підприємства міського електротранспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, рухомий склад, трамвайні і тролейбусні лінії, ремонтно-експлуатаційні депо, службові приміщення, фунікулери,

канатні дороги, ескалатори, заводи по ремонту рухомого складу і виготовленню запасних частин, споруди енергетичного господарства та зв'язку, промислові, ремонтно-будівельні, торговельні та постачальницькі організації, навчальні заклади, науково-дослідні та проектно-конструкторські установи, заклади охорони здоров'я, відпочинку, фізичної культури і спорту та інші культурно-побутові заклади і підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу міського електротранспорту.

Відомчий транспорт (ст.36 Закону України «Про транспорт»).

До складу відомчого транспорту входять транспортні засоби підприємств, установ та організацій.

Підприємства та організації, які мають відомчий транспорт, повинні забезпечувати його розвиток і утримання на рівні, що відповідає вимогам безпеки при наданні транспортних послуг.

Відносини підприємств, які мають відомчий транспорт, з підприємствами, установами, організаціями та громадянами, яким вони надають транспортні послуги, та підприємствами транспорту загального користування регулюються кодексами (статутами) окремих видів транспорту.

Трубопровідний транспорт (ст.37 Закону України «Про транспорт»).

Відносини в галузі трубопровідного транспорту регулюють Законом України «Про трубопровідний транспорт» та іншими нормативно-правовими актами України.

Взаємодія підприємств різних видів транспорту (ст.39 Закону України «Про транспорт»).

Відносини підприємств різних видів транспорту під час перевезень пасажирів, вантажів, багажу, пошти визначаються кодексами (статутами) окремих видів транспорту, а також укладеними на основі договорів (вузловими угодами).

Розроблення та укладання вузлових угод здійснюється в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Координація діяльності всіх видів транспорту (ст.40 Закону України «Про транспорт»).

Координація діяльності всіх видів транспорту здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Координація діяльності всіх видів транспорту в межах регіонів здійснюється комісіями з координації роботи транспорту, утворюються органами місцевої влади і самоврядування і діють відповідно до положення, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ

34. ПОНЯТТЯ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Закон України «Про автомобільний транспорт» визначає засади організації та діяльності автомобільного транспорту.

Автомобільний транспорт – галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами (ст.1 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Законодавство про автомобільний транспорт складається із цього Закону, законів України «Про транспорт», «Про дорожній рух», чинних міжнародних договорів та інших нормативно-правових актів у сфері автомобільних перевезень.

Завданнями законодавства з питань перевезень пасажирів та типажів автомобільним транспортом є:

- визначення основних правових та організаційних основ державного регулювання у сфері перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом;

- установлення вимог до перевізників, водіїв та транспортних засобів щодо забезпечення безпеки перевезень та екологічної безпеки;

- визначення системи державного контролю, прав, обов'язків та відповідальності державних органів виконавчої влади та перевізників за порушення міжнародних договорів та законодавства України.

Цей Закон регулює відносини між автомобільними перевізниками, замовниками транспортних послуг, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, пасажирями, власниками транспортних засобів, а також їх відносини з юридичними та фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які забезпечують діяльність автомобільного транспорту та безпеку перевезень,

Автомобільний транспорт використовує землі транспорту та інші землі відповідно до земельного законодавства.

35. ЗАВДАННЯ, ФУНКЦІЇ ТА СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Завдання та функції державного регулювання та контролю діяльності автомобільного транспорту (ст.5 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Основним завданням державного регулювання та контролю у сфері автомобільного транспорту є створення умов безпечного, якісного й ефективного перевезення пасажирів та вантажів, надання додаткових транспортних послуг.

Державне регулювання та контроль у сфері автомобільного транспорту спрямовані на:

— забезпечення балансу інтересів держави, органів місцевого самоврядування, користувачів транспортних послуг та підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб – суб'єктів господарювання на автомобільному транспорті незалежно від форм власності;

— забезпечення якісного та безпечного функціонування автомобільного транспорту;

— розвиток та удосконалення нормативної бази діяльності автомобільного транспорту;

— визначення загальних засад стратегічного розвитку, системи управління, реформування та регулювання автомобільного транспорту;

— визначення пріоритетних напрямів розвитку та шляхів оптимізації діяльності автомобільного транспорту;

— захист прав споживачів під час їх транспортного обслуговування;

— захист національного ринку транспортних послуг та суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність у сфері автомобільного транспорту;

— створення рівних умов для роботи всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність у сфері автомобільного транспорту, обмеження монополізму та розвиток конкуренції;

— забезпечення зайнятості населення, підготовки спеціалістів та робочих кадрів, охорони праці;

— раціональне використання енергетичних та матеріальних ресурсів;

— охорону довкілля від шкідливого впливу автомобільного транспорту, проведення науково-технічної роботи, досліджень та розвиток системи статистики.

Державне регулювання та контроль у сфері автомобільного транспорту реалізується шляхом проведення центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування економічної, тарифної, науково-технічної та соціальної політики, ліцензування, стандартизації та сертифікації на автомобільному транспорті, задоволення потреб автомобільного транспорту в паливно-енергетичних і матеріально-технічних ресурсах і транспортних засобах.

Система органів державного регулювання та контролю (ст.6 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у сфері автомобільного транспорту, законодавчі основи її реалізації.

Загальне державне регулювання діяльності автомобільного транспорту здійснює **Кабінет Міністрів України** відповідно до своїх повноважень.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує

формування та реалізує державну політику у сфері автомобільного транспорту, забезпечує:

- формування та реалізацію державної політики у сфері автомобільного транспорту;
- нормативно-правове регулювання;
- визначення пріоритетних напрямів розвитку автомобільного транспорту.

Реалізація державної політики у сфері автомобільного транспорту здійснюється через центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, прийняті в межах його компетенції, обов'язкові до виконання на території України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, забезпечує:

- реалізацію державної політики з питань безпеки на автомобільному транспорті загального користування;
- участь у здійсненні стандартизації та сертифікації в установленому порядку;
- внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері безпеки на автомобільному транспорті.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, здійснює:

- державний нагляд і контроль за дотриманням автомобільними перевізниками вимог законодавства, норм та стандартів на автомобільному транспорті;
- державний контроль за виконанням перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень;
- проведення в установленому порядку технічного розслідування катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному транспорті;
- погодження паспортів міжміських та приміських автобусних маршрутів регулярних спеціальних перевезень, що виходять за межі території області (міжобласних маршрутів);
- внесення змін до розкладу руху міжобласних автобусних маршрутів;
- видачу свідоцтва про відповідність транспортного засобу вимогам угоди про міжнародні перевезення швидкопсувних харчових продуктів та про спеціальні транспортні засоби, які призначені для цих перевезень;
- видачу свідоцтва про встановлення класу автобуса за

параметрами комфортності та розміщення на своєму офіційному веб-сайті відповідної інформації;

– видачу свідоцтва про атестацію автостанцій, ведення переліку атестованих автостанцій та розміщення зазначеного переліку на своєму офіційному веб-сайті;

– ведення реєстру сертифікатів затвердження типу і виданих виробниками сертифікатів відповідності колісних транспортних засобів та обладнання;

– диспетчерський контроль за роботою автомобільних перевізників, що здійснюють перевезення пасажирів на міжобласних маршрутах загального користування;

– габаритно-ваговий контроль транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування;

– ведення в порядку, передбаченому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, переліку суб'єктів господарювання, що здійснюють установлення та технічне обслуговування контрольних пристроїв (тахографів) в автомобільних транспортних засобах, розміщення на своєму офіційному веб-сайті відповідної інформації;

– контроль за дотриманням умов перевезень, визначених дозволом на перевезення на міжобласних автобусних маршрутах;

– контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом у пунктах видачі дозволів автомобільним перевізникам України;

– ведення обліку та аналіз причин катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному транспорті, а також пожеж транспортних засобах;

– розроблення заходів щодо запобігання виникненню катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному транспорті та контроль за їх виконанням;

– інші повноваження, визначені законами та покладені на нього Президентом України.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим та обласні державної адміністрації формують у приміському та міжміському сполученні мережу автобусних маршрутів загального користування, що не виходять за межі території Автономної Республіки Крим чи області, та здійснюють в межах своїх повноважень контроль за дотриманням законодавства у сфері автомобільного транспорту на відповідній території.

Органи місцевого самоврядування формують мережу міських автобусних маршрутів загального користування і здійснюють у межах своїх повноважень контроль за дотриманням законодавства у сфері автомобільного транспорту на відповідній території.

На території України **центральный орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, у сфері міжнародних**

автомобільних перевезень здійснює:

- контроль наявності, видачу дозвільних документів на виконання перевезень та контроль відповідності виду перевезення, що фактично виконується;
- контроль за виконанням автомобільними перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень;
- контроль технічного, санітарного та екологічного стану транспортних засобів, що впливає на безпеку руху та екологічну ситуацію;
- контроль за дотриманням перевізниками вимог Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення;
- контроль та нагляд за дотриманням вимог нормативно-правових актів забезпечення безпеки на автомобільному транспорті та правил перевезення небезпечних вантажів;
- контроль внесення перевізниками-нерезидентами платежів за проїзд автомобільними дорогами України;
- перевірку транспортно-експедиційної документації на здійснення перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;
- габаритно-ваговий контроль транспортних засобів.

У пунктах пропуску через державний кордон України **центрального орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, у сфері міжнародна автомобільних перевезень здійснює:**

- контроль наявності дозвільних документів на виконання перевезень;
- габаритно-ваговий контроль транспортних засобів;
- контроль за дотриманням перевізниками правил перевезення небезпечних вантажів;
- контроль внесення (нарахування) перевізниками-нерезидентами платежів за проїзд автомобільними дорогами України;
- контроль сплати перевізниками штрафів чи виконання приписів органів контролю;
- ведення обліку автомобільних транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Державному контролю підлягають усі транспортні засоби українських та іноземних перевізників, що здійснюють автомобільні перевезення пасажирів і вантажів на території України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України документний контроль за дотриманням

автомобільними перевізниками законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень.

Державний контроль автомобільних перевізників на території України здійснюється шляхом проведення планових, позапланових і рейдових перевірок (перевірок на дорозі).

Планові перевірки проводяться не частіше одного разу на рік. Орган державного контролю не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку проведення планової перевірки письмово повідомляє про це автомобільного перевізника, якого буде перевіряти.

Позапланові перевірки проводяться лише на підставі заяви (повідомлення в письмовій формі) про порушення автомобільним перевізником вимог законодавства про автомобільний транспорт уповноваженими особами органів, яким надано право здійснення державного контролю, з метою перевірки наведених фактів та виконання припису про порушення зазначеного законодавства.

Рейдові перевірки дотримання вимог законодавства про автомобільний транспорт під час виконання перевезень пасажирів вантажів автомобільним транспортом здійснюються шляхом зупинки транспортного засобу або без такої зупинки посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, та його територіальний органів, які мають право зупиняти транспортний засіб у форменому одязі за допомогою сигнального диска (жезли) відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

У разі проведення позапланових і рейдових перевірок автомобільний перевізник, що буде перевірятися, про час проведення перевірки не інформується.

36. ОРГАНІЗАЦІЯ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Організація пасажирських перевезень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (ст.7 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Забезпечення організації пасажирських перевезень покладається:

- на міжнародних автобусних маршрутах загального користування - на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту;

- на міжміських і приміських автобусних маршрутах загального користування, що виходять за межі території області (міжобласні маршрути),

- на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту;

- на приміських і міжміських автобусних маршрутах

загального користування, що не виходять за межі території Автономної Республіки Крим чи області (внутрішньообласні маршрути), – на Раду міністрів Автономної Республіки Крим або обласні державні адміністрації;

– на приміських автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі району, – на районні державні адміністрації;

– на автобусному маршруті загального користування прямого сполучення місто Київ – міжнародний аеропорт «Бориспіль» – на Київську міську державну адміністрацію;

– на міських автобусних маршрутах загального користування – виконавчий орган сільської, селищної, міської ради відповідного населеного пункту.

37. СТАНДАРТИЗАЦІЯ І ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Стандартизація і оцінка відповідності на автомобільному транспорті (ст.8 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Стандартизація на автомобільному транспорті забезпечує:

– реалізацію єдиної науково-технічної політики з питань створення, експлуатації, ремонту, технічного обслуговування та утилізації транспортних засобів;

– підвищення надійності, комфортності та безпечності транспортних засобів, якості робіт та послуг відповідно до розвитку науки і техніки, потреб населення і народного господарства;

– захист інтересів споживачів і держави у питаннях безпеки перевезень для життя, здоров'я людей та майна осіб, охорони довкілля;

– економію всіх видів ресурсів, поліпшення техніко-економічних показників діяльності;

– безпеку об'єктів з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій.

Сертифікацію транспортних засобів, робіт, послуг на автомобільному транспорті здійснюють з метою:

– запобігання використанню транспортних засобів, надання робіт, послуг, небезпечних для життя, здоров'я людей та довкілля;

– сприяння споживачам у свідомому виборі транспортних засобів, робіт, послуг;

– створення умов для участі суб'єктів господарювання в міжнародному економічному, науково-технічному співробітництві.

38. ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ

ТРАНСПОРТІ

Особливості ліцензування на автомобільному транспорті (ст.9 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Ліцензування на автомобільному транспорті спрямоване на її значення початкових і поточних умов надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів, а також найважливіших параметрів обслуговування споживачів.

Завданням ліцензування на автомобільному транспорті є:

- сприяння становленню сучасного ринку послуг, розвитку автомобільного транспорту та стимулювання впровадження новітніх послуг;
- підвищення ефективності використання транспортних засобів;
- створення конкурентного середовища;
- захист прав споживачів та ринку послуг від небезпечних перевезень;
- забезпечення соціальних стандартів транспортного обслуговування;
- забезпечення використання сертифікованих і дозволених для використання транспортних засобів;
- забезпечення доступності послуг та підвищення якості транспортного обслуговування;
- забезпечення допуску автомобільних перевізників до перевезення пасажирів транспортними засобами на комерційній основі шляхом їх попередньої перевірки на відповідність вимогам ліцензійних умов.

Підтвердження відповідності перевізника вимогам ліцензійних умов здійснюється органом ліцензування шляхом перевірки перевізника за місцем його розташування або надання перевізником органу ліцензування сертифіката відповідності послуг з перевезення пасажирів автобусами ліцензійним умовам.

Ліцензія видається на господарську діяльність з надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів на такі види робіт:

- надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів автобусами;
- надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів на таксі;
- надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів легковими автомобілями на замовлення;
- надання послуг з внутрішніх перевезень небезпечних вантажів вантажними автомобілями, причепами та напівпричепами;
- надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів автобусами;
- надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів на таксі;

- надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів легковими автомобілями на замовлення;
- надання послуг з міжнародних перевезень небезпечних вантажів вантажними автомобілями, причепами та напівпричепами.

Орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії або відмову в її видачі у строк не пізніше 30 календарних днів з дати надходження заяви про видачу ліцензії та документів, що додаються до заяви.

Ліцензія на надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів чи небезпечних вантажів надає право автомобільному перевізнику надавати послуги з внутрішніх перевезень пасажирів чи небезпечних вантажів.

Ліцензійна картка на таксі надається за умови підтвердження в установленому порядку відповідності його облаштування вимога визначення «таксі», викладеним у статті 1 цього Закону.

На причепи та напівпричепа, призначені для використання з вантажними автомобілями – тягачами, окремі ліцензійні картки не оформляються.

Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 2 липня 2010 року № 427 затверджено Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України «Про автомобільний транспорт», які розроблені відповідно до Законів України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про транспорт», «Про автомобільний транспорт», «Про дорожній рух», «Про захист прав споживачів», «Про перевезення небезпечних вантажів», «Про приєднання України до Європейської угоди щодо роботи екіпаж транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (ЄУТР)» та визначають перелік організаційних, технічних і кваліфікаційних вимог, обов'язкових для виконання суб'єкта господарювання, які надають послуги з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт визначених Законом України «Про автомобільний транспорт», суб'єктами господарювання, які мають чинні ліцензії з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі) і з надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі, під час надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно видів робіт, визначених Законом України «Про автомобільний транспорт».

Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від липня 2010 року № 514 затверджено Положення про ліцензійну картку, що додається до ліцензії на надання послуг з

перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 2 липня 2010 року № 429 затверджено Положення про порядок контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України «Про автомобільний транспорт».

39. ТАРИФНА ПОЛІТИКА НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Тарифна політика на автомобільному транспорті (ст.10 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Тарифна політика на автомобільному транспорті має задовольнити підприємницький інтерес, забезпечувати розвиток автомобільного транспорту, стимулювати впровадження новітніх технологій перевезень, застосування сучасних типів транспортних засобів, а також сприяти вирішенню таких **завдань**:

- збільшення можливостей суб'єктів господарювання щодо забезпечення потреб споживачів у послугах, залучення інвестицій у розвиток автомобільного транспорту та досягнення сталих економічних умов роботи;
- стимулювання конкуренції та появи нових суб'єктів господарювання, які належать до автомобільного транспорту;
- забезпечення балансу між платоспроможним попитом на послуги та обсягом витрат на їх надання;
- забезпечення стабільності, прозорості та прогнозованості тарифів.

Реалізація єдиної тарифної політики передбачає затверджену центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, методику розрахунку тарифів за видами перевезень.

40. ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Засади розвитку автомобільного транспорту (ст. 14 Закону України «Про автомобільний транспорт»)

Розвиток автомобільного транспорту за погодженням з іншими центральними органами виконавчої влади відбувається відповідно до програми розвитку і вдосконалення транспорту, яку готує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, і затверджує Кабінет Міністрів України.

Відповідно до програм розвитку та вдосконалення транспорту Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні та Київська і Севастопольська міські ради затверджують регіональні програми розвитку автомобільного транспорту, які визначають розвиток мережі автобусних маршрутів загального користування на відповідній території та її інфраструктури, оновлення та поповнення парку автобусів, будівництво автомобільних доріг, перелік сільських населених пунктів, що будуть забезпечені

автобусним сполученням з районними центрами, кошти на покриття збитків автомобільних перевізників, які обслуговують збиткові маршрути загального користування, а також заходи з безпеки перевезень.

Сільські, селищні, міські ради розробляють і затверджують програми розвитку та вдосконалення автомобільного транспорту на відповідній території або надають пропозиції щодо визначення цих програм в інших регіональних програмах з питань розвитку автомобільного транспорту.

Формування, затвердження та ведення реєстру міжнародних та міжміських і приміських автобусних маршрутів загального користування здійснюються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Формування та ведення реєстру міжміських і приміських автобусних маршрутів загального користування, які не виходять за межі території області (внутрішньообласних маршрутів), покладається, на Верховну Раду Автономної Республіки Крим чи обласні держадміністрації, які затверджують мережу і паспорти міжміських та при міських автобусних маршрутів, які не виходять за межі території області (внутрішньообласних маршрутів).

Формування та ведення реєстру міських автобусних маршрутів загального користування покладається на виконавчий орган сільської, селищної, міської ради відповідного населеного пункту, який затверджує мережу і паспорти міських автобусних маршрутів.

Формування та ведення реєстру стоянок таксі покладається на виконавчий орган сільської, селищної, міської ради відповідного населеного пункту, який затверджує мережу і паспорти міських стоянок.

Підтримка розвитку автомобільного транспорту та інвестиційна політика (ст.15 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Розвиток автомобільного транспорту забезпечується підтримкою органів державної влади **шляхом створення умов** для:

- надання соціально значущих послуг такого транспорту;
- придбання транспортних засобів та засобів їх технічного обслуговування і ремонту;
- стимулювання розвитку ринку відповідних послуг.

Інвестиційну політику на автомобільному транспорті, спрямовану на виконання положень загальнодержавних програм розвитку автомобільного транспорту, реалізують органи виконавчої влади на конкурсних засадах у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Інвестиційні проекти на автомобільному транспорті реалізують суб'єкти господарювання шляхом використання

своїх внутрішніх ресурсів, зовнішніх інвестиційних ресурсів, а також позичкових залучених коштів.

41. ПЕРСОНАЛ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Статус персоналу автомобільного транспорту (ст.15 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

До персоналу автомобільного транспорту належать працівники, які безпосередньо надають послуги з перевезення пасажирів чи вантажів, виконують роботи з ремонту та технічного обслуговування транспортних засобів, надають допоміжні послуги, пов'язані з перевезеннями.

Трудові відносини персоналу автомобільного транспорту регулюються трудовим законодавством, у тому числі положенням про дисципліну та правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Вимоги до персоналу автомобільного транспорту (ст.17 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Персонал автомобільного транспорту повинен відповідати визначеним законодавством **вимогам, зокрема:**

- мати необхідний рівень професійної кваліфікації;
- забезпечувати якісне та безпечне надання послуг автомобільного транспорту з перевезення пасажирів чи вантажів;
- ввічливо та уважно реагувати на звернення і скарги споживачів послуг автомобільного транспорту.

Підготовку, перепідготовку, атестацію та підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів здійснюють у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, та Міністерства внутрішніх справ України.

Особливості організації праці та контролю за роботою водіїв транспортних засобів (ст.18 Закону України «Про автомобільний транспорт»)

З метою організації безпечної праці та ефективного контролю її роботою водіїв транспортних засобів автомобільні перевізники зобов'язані:

- організовувати роботу водіїв транспортних засобів, режими їх праці та відпочинку відповідно до вимог законодавства України;
- здійснювати заходи, спрямовані на забезпечення безпеки дорожнього руху;
- забезпечувати виконання вимог законодавства з питань охорони праці;
- здійснювати організацію та контроль за своєчасним проходженням водіями медичного огляду, забезпечувати їх санітарно-побутовими приміщеннями й обладнанням.

Контроль за роботою водіїв транспортних засобів має

забезпечувати належне виконання покладених на них обов'язків і включає організацію перевірок режимів їх праці та відпочинку, а також виконання водіями транспортних засобів вимог цього Закону та законодавства про працю.

Положення щодо режимів праці та відпочинку водіїв транспортних засобів визначається законодавством.

Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 7 червня 2010 року № 340 затверджено **Положення про робочий час і час відпочинку водіїв колісних транспортних засобів**, яке розроблено відповідно до Конвенції Міжнародної організації праці 1979 року №153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті, Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (ЄУТР), Кодексу законів про працю України та Законі України «Про автомобільний транспорт», «Про дорожній рух». Це Положення встановлює особливості регулювання робочого часу та часу відпочинку водіїв колісних транспортних засобів (далі – водії) та порядок його обліку. Вимоги цього Положення поширюються на автомобільних перевізників та водіїв, які здійснюють внутрішні перевезення пасажирів чи/та вантажів колісними транспортними засобами.

42. ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ

Класифікація та реєстрація транспортних засобів (ст.19 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Транспортні засоби за своїм призначенням поділяються на:

- транспортні засоби загального призначення;
- транспортні засоби спеціалізованого призначення;
- транспортні засоби спеціального призначення.

При державній реєстрації автобусів у реєстраційних документ роблять відмітку щодо їх належності до транспортного засобу загального призначення чи до транспортного засобу спеціалізоване призначення.

При державній реєстрації вантажних автомобілів у реєстраційних документах роблять відмітку щодо їх призначення згідно з документами виробника (вантажний автомобіль, причіп, напівпричіп з бортовою платформою відкритого або закритого типу, самоскид, цистерна, сідельний тягач, фургон, для аварійного ремонту, автокран, пожежний, автомобіль-мішалка, вишка розвідувальна чи бурова на автомобілі, для транспортування сміття та інших відходів, технічна допомога, автомобіль прибиральний, автомобіль-майстерня, радіологічна майстерня, автомобіль для пересувних телевізійних і звукових станцій тощо).

При державній реєстрації легкових автомобілів у реєстраційних документах роблять відмітку щодо їх призначення згідно з документами виробника (легковий, таксі, спеціалізований санітарний автомобіль екстреної медичної допомоги, автомобіль інкасації, броньований,

обладнаний спеціальними світловими і звуковими сигнальними пристроями тощо).

Зареєстровані легкові автомобілі, які обладнуються устаткуванням для роботи як таксі і мають ліцензійну картку, державній перереєстрації не підлягають.

Порядок державної реєстрації транспортних засобів визначає Кабінет Міністрів України.

Постановою Кабінету міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388 затверджено **Порядок державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, конструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів**, яким встановлюється єдина на території України процедура державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, оформлення та видачі реєстраційних документів і номерних знаків.

Цей порядок є обов'язковим для всіх юридичних та фізичних осіб, які є власниками транспортних засобів, виробляють чи експлуатують їх. Представники власників транспортних засобів виконують обов'язки та реалізують права таких власників у межах наданих їм повноважень.

Державна реєстрація транспортних засобів проводиться підрозділами Державтоінспекції з метою здійснення контролю за відповідністю конструкції та технічного стану транспортних засобів установленим вимогам стандартів, правил і нормативів, дотриманим законодавства, що визначає порядок сплати податків і зборів обов'язкових платежів), використанням транспортних засобів в умовах воєнного і надзвичайного стану, а також для ведення їх обліку та запобіганню вчиненню щодо них протиправних дій.

Державний облік зареєстрованих транспортних засобів передбачає реєстрацію, накопичення, узагальнення, зберігання і передачу інформації про такі засоби та відомостей про їх власників, які вносяться до Єдиного державного реєстру Державтоінспекції.

Порядок ведення Єдиного державного реєстру Державтоінспекції та надання інформації з нього затверджується МВС.

Органи Державтоінспекції ведуть облік торговельних організацій, підприємств-виробників та суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з реалізацією транспортних засобів та їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери, забезпечують їх номерними знаками для разових поїздок, бланками довідок-рахунків та актів

приймання-передачі транспортних засобів установленого зразка із сплатою вартості зазначених номерних знаків і бланків розробляють порядок видачі таких бланків, обліку та контролю за їх використанням, надають відповідним військовим комісаріатам за їх запитом відомості про державну реєстрацію (перереєстрацію) зняття з обліку транспортних засобів (за винятком легкових автомобілів, причепів до них, мотоциклів, мотоколясок та мопедів).

Особи, які порушують цей Порядок, несуть відповідальність згідно із законом.

Вимоги до транспортних засобів і частин до них (ст.20 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Конструкція та технічний стан транспортних засобів, а також їх частини мають відповідати вимогам, порядок визначення яких установлює Кабінет Міністрів України, та **забезпечувати:**

- безпеку людей, які користуються транспортними засобами чи беруть участь у дорожньому русі;

- відповідність нормам стосовно викидів забруднювальних речовин, парникових газів, електромагнітних завад, рівню шуму та інших чинників негативного впливу на людину та довкілля;

- запобігання пошкодженню транспортними засобами доріг та їх облаштування;

- ефективне використання енергетичних ресурсів, частин і експлуатаційних матеріалів;

- захист від незаконного використання транспортних засобів запобігання пошкодженню вантажів;

- збереження властивостей безпеки від моменту виготовлення транспортного засобу до його утилізації;

- відповідність іншим вимогам законодавства.

Транспортні засоби та частини до них повинні відповідати вимогам нормативної і конструкторської документації та мати маркування для їх ідентифікації.

Технічні вимоги до обладнання, що встановлюється на таксі, визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

До перевезень пасажирів автобусами у нічний час (з двадцять другої до шостої години), крім тих, що використовуються на маршрутах загального користування в режимі регулярних пасажирських перевезень, допускаються автобуси, обладнані контрольними приладами (тахографами) реєстрації режимів праці та відпочинку водіїв.

До міжнародних перевезень пасажирів та вантажів допускаються транспортні засоби, на які є документи, що підтверджують їх відповідність вимогам щодо безпеки руху та екологічної безпеки країн, на територію яких передбачено в'їзд, ліцензійна картка на транспортні засоби для перевезення пасажирів і транспортні засоби для

перевезення небезпечних вантажів (тільки для транспортних засобів перевізників-резидентів), а також національні реєстраційні документи, документи стосовно страхування, номерні та розпізнавальні знаки.

Причепи та напівпричепи, які використовуються для міжнародних перевезень вантажів, можуть мати реєстраційні документи, номерні та розпізнавальні знаки іншої держави, у якій вони зареєстровані.

Конструкція та технічний стан транспортних засобів, які використовуються при виконанні міжнародних перевезень, мають відповідати вимогам законодавства України та іноземної держави, дозвіл на проїзд територією якої одержав власник транспортного засобу.

У транспортному засобі, призначеному для міжнародних перевезень небезпечних вантажів, крім документів, що підтверджують їх відповідність вимогам, визначеним цією статтею, мають бути документи про допущення до перевезень таких вантажів, які видаються в порядку, встановленому уповноваженим органом.

У транспортному засобі, призначеному для міжнародних перевезень швидкопсувних вантажів, крім документів, що підтверджують їх відповідність вимогам, визначеним цією статтею, мають бути документи про допущення до перевезень таких вантажів, які видаються в порядку, встановленому уповноваженим органом.

На території України повинні виконуватися вимоги встановлення та використання на транспортних засобах, які призначаються для міжнародних перевезень, контрольних приладів (тахографів) реєстрації режимів праці та відпочинку водіїв, передбачені законодавством країн, на території яких виконуються перевезення.

Зберігання транспортних засобів (ст.21 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Власники (користувачі) автобусів, що використовуються для перевезення пасажирів на комерційній основі, повинні забезпечувати їх зберігання у спеціально пристосованих для цього приміщеннях гаражах, на майданчиках, стоянках, забезпечених засобами охорони

Власникам (користувачам) транспортних засобів забороняється зберігання їх у житлових зонах поза спеціально відведеними д. цього майданчиками.

Органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень за погодженням з відповідним підрозділом Міністерства внутрішніх справ України приймають рішення про організацію місць зберігання транспортних засобів на відповідній території та здійснюють контроль за їх діяльністю відповідно до законодавства.

Вимоги до технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів (ст.22 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів та їх складових виконують з метою підтримання їх у належному стані та забезпечення встановлених виробником технічних характеристик під час використання, зберігання або утримання протягом періоду експлуатації.

Виконавцями технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів є суб'єкти господарювання, які відповідають таким **вимогам**:

— мають власні або орендовані засоби технічного обслуговування і ремонту, що відповідають установленим законодавством вимогам;

— роботи з технічного обслуговування і ремонту здійснює персонал необхідного рівня професійної кваліфікації відповідно до видів робіт;

— мають виробничі споруди, засоби технічного обслуговування і ремонту, що відповідають встановленим законодавством вимогам

Вимоги до виконавця технічного обслуговування і ремонт транспортних засобів та надаваних ним послуг (виконуваних робіт встановлюються технічним регламентом з підтвердження відповідності, затвердженим у встановленому законодавством порядку.

Технічне регулювання у сфері технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Технологічні норми проектування виробничих споруд і підприємств автомобільного транспорту затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Положення про технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів та правила надання послуг з їх технічного обслуговування і ремонту затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Правила експлуатації колісних транспортних засобів, їх складових частин (пневматичних шин, акумуляторних батарей, систем живлення двигунів газовим паливом, установлених під час технічної експлуатації, тощо) затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Контроль технічного стану транспортних засобів (ст.23 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Контроль технічного стану транспортних засобів включає: обов'язковий технічний контроль транспортних засобів, перевірку технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками.

Перевірку технічного стану транспортних засобів під час

обов'язкового технічного контролю транспортних засобів здійснюють суб'єкти господарювання, визначені відповідно до Закону України «Про дорожній рух» в порядку, який встановлює Кабінет Міністрів України.

У період між обов'язковими технічними контролюми відповідність технічного стану транспортних засобів вимогам законодавства забезпечує перевізник.

Порядок проведення обов'язкового технічного контролю транспортних засобів визначає Кабінет Міністрів України.

Перевірка технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками здійснюється в порядку, який визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Постановою Кабінету міністрів України від 30 січня 2012 р. № 137 затверджено **Порядок проведення обов'язкового технічного контролю та обсягів перевірки технічного стану транспортних засобів, технічного опису та зразка протоколу перевірки технічного стану у транспортного засобу, який визначає процедуру проведення обов'язкового технічного контролю та обсяги перевірки технічного стану транспортних засобів, зареєстрованих Державтоінспекцією (далі – транспортні засоби), за результатами якої встановлюється їх придатність до експлуатації або неможливість експлуатації, крім таких транспортних засобів:**

- легкові автомобілі усіх типів, марок і моделей, причепа (напівпричепа) до них (крім таксі та автомобілів, що використовуються для перевезення пасажирів або вантажів з метою отримання прибутку), мотоцикли, мопеди, мотоколяски та інші прирівняні до них транспортні засоби – незалежно від строку експлуатації;

- легкові автомобілі, що використовуються для перевезення пасажирів або вантажів з метою отримання прибутку, вантажні автомобілі незалежно від форми власності вантажопідйомністю до 3,5 тони, причепа до них – із строком експлуатації до двох років.

Вимоги до автомобільного палива, мастильних матеріалів та до їх реалізації (ст.24 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільне паливо та мастильні матеріали мають відповідати встановленим законодавством вимогам та технічним вимогам виробників транспортних засобів. Реалізацію автомобільного палива та мастильних матеріалів споживачу здійснюють за умови їх відповідності на місці реалізації встановленим вимогам, що підтверджує сертифікат відповідності. Реалізацію здійснюють лише у відведених для цього в установленому порядку місцях.

Відносини між продавцем і покупцем автомобільного палива мастильних матеріалів визначає законодавство.

Особливості договору про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу (ст.25 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Договір про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу укладають відповідно до вимог цивільного законодавства між замовником і виконавцем (договір, наряд-замовлення, накладі квитанція тощо).

Істотними умовами договору про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу є:

- найменування та місце розташування сторін за цим договором;
- перелік робіт з технічного обслуговування чи ремонту та термін їх виконання;
- вартість робіт та порядок розрахунків;
- перелік складових частин (матеріалів), використаних виконавцем, а також наданих замовником виконавцю для виконання робіт із технічного обслуговування або ремонту транспортного засобу;
- перелік документів, який надається замовнику для підтвердження виконання технічного обслуговування чи ремонту, та гарантійні зобов'язання виконавця щодо проведених робіт.

Виконавець за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу під час його укладання чи виконання не може нав'язувати замовнику за цим договором додаткові оплачувані послуги.

Обов'язки та відповідальність виконавця за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів (ст.26 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Виконавець за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів **зобов'язаний:**

- надавати можливість замовнику (уповноваженій ним особі) особисто візуально контролювати виконання робіт за договором за умов додержання вимог безпеки з охорони праці, передбачених законодавством;
- безплатно усувати недоліки, виявлені під час приймання виконаної згідно з договором роботи;
- безплатно виконувати роботу чи відшкодовувати замовнику витрати, пов'язані з усуненням недоліків, спричинених неналежним виконанням договору;
- гарантувати відповідність технічного стану транспортного засобу встановленим вимогам у межах проведеного ним технічного обслуговування і ремонту цього транспортного засобу;
- підтверджувати документально види та обсяги виконаних робіт та надавати замовнику відповідні документи із зазначенням дати виконання;
- виконувати гарантійні зобов'язання, надані ним замовнику.

Виконавець за договором про надання послуг з технічного обслуговування і ремонту транспортного засобу несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання цього договору згідно з цим договором, якщо інше не передбачено законом.

Права замовника за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу (ст.27 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Замовник за договором про технічне обслуговування і ремонт і транспортного засобу має право:

– одержувати достовірну інформацію про предмет договору та його виконавця;

– особисто (або доручити уповноваженій ним особі) візуально контролювати виконання робіт за договором за умов додержання вимог безпеки з охорони праці, передбачених законодавством;

– на відшкодування збитків, завданих у результаті невиконання або неналежного виконання виконавцем договору, а також на безплатне усунення ним недоліків у період гарантійного терміну;

– отримувати від виконавця документальне підтвердження виду та обсягу виконаного технічного обслуговування чи ремонту транспортного засобу.

Вимоги до автостанцій та зупинок таксі (ст.28 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

На автостанціях забезпечується:

– прийом та відправлення автобусів і пасажирів;

– організація продажу квитків населенню;

– диспетчерське управління і регулювання руху автобусів;

– контроль екіпіровки та санітарного стану автобусів, дорожньої документації водіїв та дотримання визначеного режиму роботи підприємств, установ і організацій, розташованих на їх території;

– організація побутового обслуговування пасажирів і водіїв.

У разі скорочення обсягів пасажирських перевезень задіяні для цього приміщення автостанцій тимчасово, до відновлення зазначених обсягів перевезень, відповідно до законодавства можуть використовуватися для надання пасажирам додаткових послуг.

Перепрофілювання автостанцій може здійснюватися їх власниками лише при закритті усіх автобусних маршрутів загального користування, що пролягають через них, та за згодою органу місцевого самоврядування населеного пункту.

Розміщення зупинок та стоянок таксі повинно забезпечувати:

– зручний і безпечний прохід до них;

– пропускну здатність дороги;

– відсутність перешкод для інших учасників дорожнього

руху;

- зручну пересадку на інші види транспорту;
- безпеку дорожнього руху.

Розміщення майданчиків для розвороту і відстою автобусів у початкових і кінцевих пунктах маршрутів повинно відповідати вимогам безпеки дорожнього руху.

43. АВТОМОБІЛЬНИЙ ПЕРЕВІЗНИК

Засади діяльності автомобільного перевізника та автомобільного самозайнятого перевізника, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах (ст.29 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільним перевізником та автомобільним само зайнятим перевізником, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах, є суб'єкти господарювання, які відповідно до законодавств та одержаної ліцензії надають послуги за договором перевезення і пасажирів транспортним засобом, що використовується ними на законних підставах.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надати перевізникам, які здійснюють пільгові перевезення пасажирів та перевезення пасажирів за регульованими тарифами, компенсацію відповідно до закону.

Основні права та обов'язки автомобільного перевізника та автомобільного самозайнятого перевізника, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах (ст.30 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільний перевізник та автомобільний самозайнятий перевізник, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах, **мають право:**

- відмінити рейси своїх транспортних засобів за обставин, які він не міг передбачити і яким не міг запобігти, повернувши пасажиром (або замовнику послуг) кошти, сплачені ними за перевезення;

- обмежувати або припиняти перевезення в разі стихійного лиха, епідемії, епізоотії або іншої надзвичайної ситуації;

- відмінити рух транспортних засобів у разі виникнення загрози життю пасажирів чи безпеці вантажів;

- зазначати в багажній квитанції стан багажу, що має зовнішні пошкодження, або відмовлятися від його перевезення в разі заперечення пасажиром щодо такого зазначення.

Автомобільний перевізник, який здійснює перевезення пасажирів на договірних умовах, **зобов'язаний:**

- забезпечувати дотримання персоналом вимог законодавств про автомобільний транспорт;

- забезпечувати перед початком пасажирського міжнародного автомобільного перевезення перевірку наявності у пасажирів документів, необхідних для в'їзду до

держави прямування, держав за маршрутом слідування, та відмовляти у міжнародному перевезенні пасажирів, які не пред'явили необхідні документи;

- забезпечувати контроль технічного та санітарного стану автобусів чи таксі перед початком роботи;

- забезпечувати проведення щозмінного передрейсового та після рейсового медичного огляду водіїв транспортних засобів; забезпечувати водіїв необхідною документацією; утримувати транспортні засоби в належному технічному та санітарному стані, забезпечувати їх своєчасне подання для посадки пасажирів та відправлення;

- забезпечувати проїзд пасажирів до зупинки чи місця призначення за маршрутом без додаткових витрат у разі припинення поїздки через технічну несправність транспортного засобу.

Автомобільний самозайнятий перевізник, який здійснює перевезення пасажирів на договірних умовах, зобов'язаний:

- утримувати транспортні засоби в належному технічному та санітарному стані, забезпечувати їх своєчасне подання для посадки пасажирів та відправлення;

- забезпечувати проїзд пасажирів до зупинки чи місця призначення за маршрутом без додаткових витрат у разі припинення поїздки через технічну несправність транспортного засобу;

- забезпечувати перед початком пасажирського міжнародного автомобільного перевезення перевірку наявності у пасажирів документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, держав маршрутом слідування, та відмовляти у міжнародному перевезенні пасажирів, які на його вимогу не пред'явили необхідні документи;

- проходити обов'язковий технічний контроль транспортного засобу в установленому порядку з обов'язковою відміткою в сервісній книжці;

- щорічно проходити медичний огляд з отриманням довідки встановленого зразка.

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (ст.31 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування міських, приміських та міжміських, які не виходять за межі території області (внутрішньообласні маршрути), із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування визначаються договором про організацію перевезень пасажирів на автобусному маршруті загального користування, у якому встановлюються: перелік маршрутів загального користування, які буде обслуговувати

автомобільний перевізник, умови організації перевезень, показники якості транспортного обслуговування населення, термін роботи автомобільного перевізника, зобов'язання органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо облаштування маршруту, підтримки проїзної частини автомобільної дороги та під'їзних шляхів у належному стані (тільки для міських автобусних маршрутів), розмір компенсації витрат автомобільного перевізника внаслідок перевезення пільгових пасажирів та регулювання тарифів, механізм їх виплати.

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування приміських та міжміських, які виходять за межі території області (міжобласні маршрути), із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування визначаються дозволом органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на обслуговування автобусних маршрутів, у якому встановлюються: перелік маршрутів загального користування (рейсів), які буде обслуговувати автомобільний перевізник, умови організації перевезень, показники якості транспортного обслуговування населення, термін роботи автомобільного перевізника.

Форму дозволу, порядок його видачі та анулювання визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

У договір можуть бути включені інші питання за згодою сторін.

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, із власниками автостанцій (ст.32 Закону України «Про автомобільний транспорт»),

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, із власниками автостанцій визначаються договором.

Предметом договору автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, з власниками автостанцій є надання послуг та виконання робіт, пов'язаних з відправленням і прибуттям пасажирів.

Власники автостанцій зобов'язані укласти договір з автомобільним перевізником, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, тільки за наявності в нього договору із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування про організацію перевезення на автобусних маршрутах загального користування чи дозволу органів виконавчої влади їм органів місцевого самоврядування на обслуговування

маршрутів читального користування, що пролягають через цю автостанцію.

Відправлення чи прибуття автобусів приміських, міжміських та міжнародних автобусних маршрутів загального користування здійснюється тільки з автостанцій, а в разі їх відсутності - із зупинок, передбачених розкладом руху.

Засади діяльності автомобільного перевізника, що здійснює перевезення вантажів на договірних умовах (ст.33 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільним перевізником, що здійснює перевезення вантажів на договірних умовах, є суб'єкт господарювання, який відповідно до законодавства надає послугу згідно з договором про перевезення вантажу транспортним засобом, що використовується на законних підставах.

Для виконання перевезень небезпечних вантажів автомобільний перевізник повинен одержати відповідну ліцензію.

Вимоги до автомобільного перевізника (ст.34 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільний перевізник повинен:

- виконувати вимоги цього Закону та інших законодавчих і нормативно-правових актів України у сфері перевезення пасажирів та/ чи вантажів;
- утримувати транспортні засоби в належному технічному і санітарному стані та забезпечувати їх зберігання відповідно до вимог статті 21 цього Закону;
- забезпечувати контроль технічного і санітарного стану транспортних засобів перед виїздом на маршрут;
- забезпечувати проведення медичного контролю стану здоров'я водіїв;
- організувати проведення періодичного навчання водіїв методам надання домедичної допомоги потерпілим від дорожньо-транспортних пригод;
- забезпечувати умови праці та відпочинку водіїв згідно з вимогами законодавства;
- забезпечувати проведення стажування та інструктажу водіїв у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту;
- забезпечувати безпеку дорожнього руху;
- забезпечувати водіїв відповідною документацією на перевезення пасажирів.

Автомобільні перевізники з кількістю транспортних засобів десять і більше зобов'язані організовувати підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів автомобільного транспорту, діяльність яких пов'язана з наданням послуг автомобільного транспорту, у термін один раз на п'ять років, а з питань безпеки перевезень, охорони праці та пожежної безпеки - у термін один раз на три роки в порядку,

який визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

44. ВНУТРІШНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ

Послуги пасажирського автомобільного транспорту (ст.35 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Послуги пасажирського автомобільного транспорту поділяють на послуги з перевезення пасажирів автобусами, на таксі та легковими автомобілями на замовлення.

Послуги з перевезення пасажирів автобусами можуть надаватися за видами режимів організації перевезень: регулярні, регулярні спеціальні, нерегулярні.

Перевезення пасажирів автобусами в режимі регулярних пасажирських перевезень здійснюють автомобільні перевізники на автобуси їх маршрутах загального користування на договірних умовах із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Перевезення пасажирів автобусами в режимі регулярних спеціальних пасажирських перевезень здійснюють автомобільні перевізники на автобусних маршрутах спеціальних перевезень на договірних умовах із замовниками транспортних послуг.

Перевезення пасажирів автобусами в режимі нерегулярних пасажирських перевезень здійснюють автомобільні перевізники на автобусних маршрутах нерегулярних перевезень на договірних умовах із замовниками транспортних послуг.

Автобусні маршрути за видами сполучень поділяються на: міські, приміські, міжміські, міжнародні.

Автобусні маршрути за видами перевезень поділяються на: загального користування, спеціальних перевезень, нерегулярних перевезень.

На приміських та міських маршрутах дозволяється перевозити стоячих пасажирів автобусами, які за своєю конструкцією мають місця для стоячих пасажирів, у кількості, передбаченій технічною характеристикою транспортного засобу та визначеній у реєстраційних документах на цей транспортний засіб.

На міжнародних та міжміських маршрутах дозволяється перевозити пасажирів з обов'язковим наданням їм місць для сидіння.

На автобусні маршрути протяжністю понад 500 км у рейс повинні направлятися два водії.

Перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування може здійснюватися у режимах: звичайному, експресному, маршрутного таксі.

Вимоги щодо використання автобусів за видами сполучень, режимами руху та протяжністю маршрутів, за параметрами пасажиромісткості, комфортності, технічних та екологічних показників установлює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у

сфері транспорту.

Послуги з перевезення на таксі надаються громадянам у порядку черги на стоянках таксі та на шляху прямування, а також на замовлення (звичайне, термінове, нічне) усне, письмове чи за телефоном.

Послуги з перевезення пасажирів легковими автомобілями на замовлення можуть надаватися тільки за попередньою домовленістю із замовником послуг і не можуть надаватися на стоянках таксі та на шляху прямування автомобіля громадянам, з якими не було попередньої домовленості про послугу.

Суб'єкти господарювання, які використовують легкові автомобілі на замовлення, мають право включати витрати на ці послуги до собівартості продукції тільки за умови, що у перевізника є відповідна ліцензія і з ним укладений письмовий договір на обслуговування.

Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту затверджує Кабінет Міністрів України.

Постановою Кабінету міністрів України від 18 лютого 1997 р. №176 **затверджено Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту**, які визначають порядок здійснення перевезень пасажирів та їх багажу автобусами, таксі, легковими автомобілями на замовлення, а також обслуговування пасажирів на автостанціях є обов'язковими для виконання організаторами регулярних перевезень, замовниками транспортних послуг (далі - замовники послуг) автомобільними перевізниками, автомобільними самозайнятими перевізниками, персоналом автомобільного транспорту, автостанціями та пасажирями.

Послуги автостанцій (ст.36 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автостанції надають пасажиром послуги, пов'язані з їх проїздом автобусними маршрутами загального користування, а автомобільним перевізникам, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах, - послуги, пов'язані з відправленням та прибуттям автобусів згідно з розкладом руху.

До обов'язкових послуг, що повинні надаватися автостанціями пасажиром, належать:

- продаж квитків;
- користування приміщеннями для чекання поїздки, облаштованими місцями для сидіння;
- можливість користування громадськими вбиральнями;
- інформування щодо розкладу руху автобусів та вартості поїздки.

До обов'язкових послуг, що повинні надаватися автостанціями автомобільному перевізнику, належать:

- продаж квитків;
- організація прибуття та відправлення автобуса з облаштованих платформ;

— інформування водія щодо умов дорожнього руху на маршруті.

За надання обов'язкових послуг автостанцій з осіб, які придбають проїзні квитки, стягують автостанційний збір, що входить до вартості квитка.

Послуги автостанцій, крім послуг кімнати матері і дитини, пасажиром надаються за плату.

Власники автостанцій несуть відповідальність за якість та безпеку послуг, що надаються автостанціями пасажиром та автомобільним перевізникам, технічний та санітарно-гігієнічний стан будівель, споруд, обладнання та території автостанції.

Пільгові перевезення пасажирів автомобільним транспортом (ст. 37 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Пільгові перевезення пасажирів, які відповідно до законодавства користуються такими правами, забезпечують автомобільні перевізники, які здійснюють перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування.

Автомобільному перевізнику, який здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, забороняється відмовлятися від пільгового перевезення, крім випадків, передбачених законом.

Безпідставна відмова від пільгового перевезення тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Види та обсяги пільгових перевезень установлюються замовленням, у якому визначається порядок компенсації автомобільним перевізникам, які здійснюють перевезення пасажирів на маршрутах загального користування, збитків від цих перевезень.

Вимоги до перевезення організованих груп дітей автобусами (ст.38 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

До перевезення організованих груп дітей (далі - груп дітей) відноситься одночасне перевезення групи з десяти і більше дітей, для яких замовником послуги призначається керівник, відповідальний супроводження їх під час поїздки, а на групу з 30 і більше дітей призначається також медичний працівник.

Перевезення груп дітей можна здійснювати в режимах як регулярних, так і нерегулярних пасажирських перевезень.

Регулярні та нерегулярні перевезення груп дітей здійснюють за умови узгодження маршруту та розкладу руху із замовником та відповідними підрозділами Міністерства внутрішніх справ України.

Максимальна кількість дітей та супроводжуваних осіб при перевезенні автобусом не повинна перевищувати кількості місць для сидіння в ньому, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу та визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб.

Групи дітей повинні перевозити досвідчені водії

транспортних засобів, які мають стаж керування автобусом не менше ніж п'ять років.

Порядок організації перевезення груп дітей визначається Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту та іншими нормативно-правовими актами.

Документи, на підставі яких виконуються пасажирські перевезення (ст.39 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільні перевізники, водії, пасажирів повинні мати та пред'являти особам, які уповноважені здійснювати контроль на автомобільному транспорті та у сфері безпеки дорожнього руху, документи, на підставі яких виконуються пасажирські перевезення.

Документи для регулярних пасажирських перевезень:

— для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування чи їх дозвіл, паспорт маршруту, документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством України;

— для водія автобуса - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на транспортний засіб, ліцензійна картка, квитково-касовий лист, схема маршруту, розклад руху, таблиця вартості проїзду (крім міських перевезень), інші документи, передбачені законодавством України;

— для пасажирів - квиток на проїзд в автобусі та на перевезення багажу (для пільгового проїзду - посвідчення особи встановленого зразка).

Документи для регулярних спеціальних пасажирських перевезень:

— для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із замовником транспортних послуг, паспорт маршруту, документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством України;

— для водія автобуса - посвідчення водія відповідної категорії реєстраційні документи на транспортний засіб, ліцензійна картка, схема маршруту, розклад руху, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для нерегулярних пасажирських перевезень:

— для автомобільного перевізника - ліцензія, документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством України;

— для водія автобуса - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на транспортний засіб, ліцензійна картка, договір із замовником транспортних послуг, документ, що засвідчує оплату транспортних послуг, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для юридичної особи, що здійснює перевезення па-

сажирів на таксі:

- для автомобільного перевізника - ліцензія, інші документи, передбачені законодавством України;
- для водія таксі - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для фізичної особи, що здійснює перевезення пасажирів на таксі:

- для автомобільного перевізника - ліцензія, інші документи, передбачені законодавством України;
- для водія таксі - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для юридичної особи, що здійснює перевезення пасажирів легковими автомобілями на замовлення:

- для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України;
- для водія легкового автомобіля - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, копія договору із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для автомобільного самозайнятого перевізника:

- ліцензія, ліцензійна картка, посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, сервісна книжка, медична довідка.

Документи для фізичної особи, що здійснює перевезення пасажирів легковими автомобілями на замовлення:

- для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України;
- для водія легкового автомобіля - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, копія договору із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи на перевезення пасажирів автобусами для власних потреб:

- для автомобільного перевізника - документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, список пасажирів, яких перевозять, завірений підписом перевізника та печаткою, інші документи, передбачені законодавством України;
- для водія - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на автобус, список пасажирів, яких перевозять, завірений підписом перевізника та печаткою,

інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для водія юридичної особи на перевезення пасажирів легковими автомобілями для власних потреб - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для фізичної особи на перевезення пасажирів легковими автомобілями для власних потреб - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу інші документи, передбачені законодавством України.

Основні права та обов'язки водія автобуса, таксі, легкового автомобіля на замовлення, легкового автомобіля при перевезенні пасажирів (ст.40 Закону України «Про автомобільний транспорт»)

Водій автобуса при перевезенні пасажирів автомобільним транспортом має право:

- вимагати від пасажирів виконання їх обов'язків;
- не допускати до поїздки пасажира, який не має квитка, порушує громадський порядок у салоні автобуса, забруднює його, пасажирів або їх речі;
- під час посадки в автобус пасажирів на приміському, міжміському або міжнародному маршруті перевіряти наявність квитків проїзд та перевезення багажу;
- не видавати багаж, якщо пасажир не пред'явив квитка.

Водій автобуса зобов'язаний:

- виконувати правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту загального користування і технічної експлуатації автобуса;
- мати з собою і пред'являти для перевірки уповноваженим посадовим особам документи, передбачені законодавством;
- дотримуватися визначеного маршруту та розкладу руху автобуса;
- приймати, розміщати та видавати багаж пасажирам на зупинках, передбачених розкладом руху;
- стежити за виконанням пасажирами своїх обов'язків та безпечним розміщенням ними багажу і ручної поклажі в автобусі;
- оголошувати назви зупинок і час стоянки на них;
- здійснювати висадку пасажирів у відведеному для цього місці в разі заправлення автобуса паливом під час виконання перевезень;
- вживати необхідних заходів для безпеки пасажирів у разі виникнення перешкод для руху на маршруті (туман, ожеледь тощо), які не дають змоги продовжити поїздку, а також у разі вимушеної зупинки автомобільного транспортного засобу на залізничному переїзді;
- зупиняти автобус за сигналом контролера, виконувати

його вказівки та сприяти у здійсненні контролю.

Водію автобуса забороняється:

- змінювати маршрут та розклад руху;
- продавати пасажиром квитки під час керування автобусом.

Водій таксі має право відмовляти в наданні послуги пасажиру, якщо:

- пасажир має явні ознаки сп'яніння;
- кількість осіб, які потребують обслуговування, перевищує кількість місць у легковому автомобілі;
- багаж пасажиром не може бути вільно розміщений у багажнику чи салоні легкового автомобіля або може забруднити чи пошкодити його.

Водій таксі зобов'язаний:

- виконувати правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту і технічної експлуатації легкового автомобіля;
- здійснювати посадку пасажирів на стоянці в порядку черги, а також надавати право позачергового користування таксі згідно із законодавством;
- відчиняти двері таксі, відкривати багажник та перевіряти їх закриття під час посадки пасажирів;
- називати пасажиром розмір оплати проїзду, показники таксометра на початку і в кінці поїздки та роз'яснювати порядок користування таксі;
- здійснювати перевезення до пункту призначення за визначеним пасажиром маршрутом або найкоротшим шляхом за згодою пасажиром.

Подію таксі забороняється:

- відмовляти пасажиром у перевезенні, крім випадків, обумовлених цією статтею;
- обирати пасажирів за вигідністю напрямків їх прямування;
- пропонувати громадянам поїздки без згоди пасажирів, які знаходяться в таксі;
- здійснювати перевезення пасажирів, якщо в таксі відсутній або не працює таксометр;
- називати розмір оплати за поїздки, який не відповідає показникам таксометра.

Водій легкового автомобіля на замовлення зобов'язаний виконувати правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту і технічної експлуатації легкового автомобіля.

Водій легкового автомобіля не має права здійснювати стоянку та посадку пасажирів на стоянці таксі.

Основні права та обов'язки пасажиром (ст.41 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Пасажир має право:

- одержувати від перевізника, водія, на зупинках

автобусних маршрутів загального користування, автостанціях та автовокзалах інформацію про послуги автомобільного транспорту загального користування;

— безоплатно провозити з собою на автобусних маршрутах загального користування одну дитину дошкільного віку без надання їй окремого місця;

— безоплатно перевозити з собою на автобусних маршрутах загального користування ручну поклажу, а також відповідно до законодавства про захист прав споживачів і правил перевезень користуватися іншими правами.

Пасажир зобов'язаний:

— мати при собі квиток на проїзд, на перевезення багажу, а за наявності права пільгового проїзду - відповідне посвідчення;

— виконувати вимоги правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту.

Договори щодо перевезення пасажирів (ст.42 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Договір про організацію перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування міському, приміському та міжміському, які не виходять за межі території області (внутрішньообласні маршрути), укладається між органами виконавчої влади органами місцевого самоврядування та автомобільним перевізником і вважається укладеним з моменту його підписання сторонами.

Договір перевезення пасажирів автобусом на маршруті загального користування укладається між автомобільним перевізником та пасажиром. Цей договір вважається укладеним з моменту придбання пасажиром квитка на право проїзду, а для осіб, які користуються правом пільгового проїзду, - з моменту посадки в автобус.

Договір про нерегулярні пасажирські перевезення автобусом укладається між замовником транспортних послуг та автомобільним перевізником і вважається укладеним з моменту його підписання сторонами.

Договір перевезення пасажирів на таксі набирає чинності з моменту посадки пасажирів і діє до моменту його висадки в пункті призначення.

Договір про обслуговування легковим автомобілем на замовлення укладається між автомобільним перевізником і замовником у письмовій формі та вважається укладеним з моменту його підписання сторонами або з моменту домовленості сторін.

Дія договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом може бути припинена за ініціативою автомобільного перевізника чи подія автомобільного транспортного засобу, якщо пасажир:

— перебуває у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;

- порушує громадський порядок;
- пред'являє заборонений до перевезення багаж або багаж, який за габаритами не відповідає встановленим нормам;
- порушує інші вимоги правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту.

Основні **засади визначення автомобільного перевізника на автобусному маршруті загального користування** (ст.43 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Визначення автомобільного перевізника на автобусному маршруті загального користування здійснюється виключно на конкурсних засадах.

Об'єктом конкурсу можуть бути: маршрут (кілька маршрутів), оборотний рейс (кілька оборотних рейсів).

На конкурс виносяться маршрути із затвердженими паспортами.

Визначення кандидатури автомобільного перевізника для роботи на і міжнародному автобусному маршруті загального користування здійснюється на конкурсних засадах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Визначення умов перевезень та проведення конкурсу (ст.44 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Організація проведення конкурсу та визначення умов перевезень, покладаються на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

До обов'язкових умов конкурсу на перевезення пасажирів належать:

- визначена органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування обґрунтована структура парку автобусів, що працюватимуть на маршруті загального користування, за пасажиромісткістю, класом, технічними та екологічними показниками;

- державні соціальні нормативи у сфері транспортного обслуговування населення.

У разі відсутності в перевізників-претендентів автобусів, що відповідають умовам конкурсу, вони мають право подавати до конкурсного комітету заяву на участь у конкурсі та документи, що містять характеристику наявних автобусів, які перевізник-претендент пропонує використовувати на даному маршруті, а також інвестиційний проект-зобов'язання щодо оновлення парку автобусів на цьому маршруті на визначений період до п'яти років.

У разі відсутності перевізників-претендентів, які мають автобуси, що відповідають умовам конкурсу, конкурс проводиться серед претендентів, які пропонують використовувати на даному маршруті автобуси, що відповідають вимогам безпеки, але відповідають умовам конкурсу за класом, пасажиромісткістю, параметрами комфортності, з урахуванням поданих інвестиційних проектів-зобов'язань щодо оновлення парку автобусів, які будуть

повністю відповідати всім вимогам, у термін до п'яти років. Договір з переможцем конкурсу (або дозвіл) органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування укладають (або надають) на термін від трьох до п'яти років.

Договір з переможцем конкурсу (або дозвіл) у разі відсутності нього автобусів, що відповідають умовам конкурсу, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування укладають (або надають) на один рік.

Дозвіл органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування пасажирському перевізнику на обслуговування автобусів маршрутів надається на термін до п'яти років.

Автомобільний перевізник - переможець конкурсу повинен самостійно забезпечувати перевезення.

Для підготовки та проведення конкурсу органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування утворюють конкурсний комітет, до складу якого входять представники відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, та територіальних органів Міністерства внутрішніх справ України, відповідальних за безпеку дорожнього руху, а також громадських організацій у сфері автомобільного транспорту.

До конкурсного комітету не можуть входити представники суб'єктів господарювання - автомобільних перевізників, які є учасниками конкурсу або які діють на ринку перевезень пасажирів і можуть впливати на прийняття рішень комітету.

Для організації забезпечення і підготовки матеріалів для проведення засідань конкурсного комітету органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування на конкурсних умовах за договором вилучають підприємство (організацію), що має фахівців та досвід роботи не менше трьох років з питань організації пасажирських перевезень. Конкурс проводиться із залученням представників відповідних органів виконавчої влади, а також представників громадських організацій. Залучене для проведення засідань конкурсного комітету підприємство (організація) готує матеріали щодо умов конкурсу, паспортів автобусних маршрутів, аналізу одержаних пропозицій та їх оцінки, договорів з переможцями конкурсу та інші матеріали.

Порядок проведення конкурсів визначає Кабінет Міністрів України.

Вимоги **до автомобільних перевізників, які допускаються до участі в конкурсі** (ст.45 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

У конкурсі на визначення автомобільного перевізника на автобусному маршруті загального користування можуть брати участь автомобільні перевізники, які мають ліцензію на той

вид послуг, що виносять на конкурс, на законних підставах використовують у достатній кількості сертифіковані автобуси відповідного класу, відповідають вимогам, викладеним у статті 34 цього Закону.

До участі в конкурсі не допускаються автомобільні перевізники, які:

- визнані банкрутами або щодо яких порушено справу про банкрутство чи ліквідацію як суб'єкта господарювання;
- подали до участі в конкурсі документи, що містять недостовірну інформацію;
- не відповідають вимогам статті 34 цього Закону, передбачають використовувати на маршрутах автобуси, переобладнані з вантажних транспортних засобів.

Проведення конкурсу на перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування (ст.46 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Для участі в конкурсі на перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування автомобільний перевізник подає конкурсному комітету такі документи:

- заяву претендента встановленого зразка із зазначенням автобусного маршруту загального користування, на якому має намір працювати претендент;
- нотаріально завірнену копію ліцензії на право надання послуг з перевезення пасажирів та копії ліцензійних карток на автобуси, які будуть використовуватися на автобусному маршруті;
- відомості про додаткові умови обслуговування маршруту;
- документ, що підтверджує внесення плати за участь у конкурсі.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не менш як за дев'ять днів до дня проведення конкурсу забезпечують інформування відповідних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України про перевізників-претендентів, які подали документи на конкурс.

Порядок інформування затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України.

Під час визначення переможця конкурсу в разі рівних пропозицій претендентів перевага надається перевізникам, які представили до конкурсного комітету сертифікат відповідності послуг з перевезення пасажирів автобусами ліцензійним умовам, а для міжміський та міжнародних автобусних маршрутів - також і свідоцтво відповідності автобуса параметрам комфортності.

Фінансування проведення конкурсу здійснюється органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування за рахунок коштів, внесених претендентами як плату за участь у конкурсі, а також за рахунок власних коштів.

Якщо конкурс не відбувся або переможця не було визначено претендентам повертають плату за участь у конкурсі, а витрати на підготовку конкурсу відносять на рахунок органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

45. ВНУТРІШНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

Внутрішні перевезення вантажів та правила їх надання (ст. 47 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

До внутрішніх перевезень вантажів відносяться перевезення вантажів між пунктами відправлення та призначення, розташованими в Україні, та комплекс допоміжних операцій, пов'язаних з цими перевезеннями, а також технологічні перевезення вантажів, що здійснюються в межах одного виробничого об'єкта без виїзду на автомобільні дороги загального користування.

До комплексу допоміжних операцій, пов'язаних із внутрішніми перевезеннями вантажів автомобільним транспортом, належать:

- завантаження та розвантаження автомобільних транспортних засобів;
- перевантаження вантажів на інший вид транспорту чи транспортний засіб;
- сортування, пакування, обмірювання та маркування вантажу;
- накопичення, формування або дроблення партій вантажу;
- зберігання вантажу;
- транспортно-експедиційні послуги.

Правила перевезень вантажів транспортними засобами затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Правила технологічних перевезень вантажів транспортними засобами затверджуються керівництвом виробничого об'єкта.

Документи, на підставі яких виконуються вантажні перевезення (ст.48 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільні перевізники, водії повинні мати і пред'являти особам, які уповноважені здійснювати контроль на автомобільному транспорті та у сфері безпеки дорожнього руху, документи, на підставі яких виконують вантажні перевезення.

Документами для здійснення внутрішніх перевезень вантажів є:

- для автомобільного перевізника - документ, що засвідчує використання транспортного засобу на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством;
- для водія - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на транспортний засіб,

товарно-транспортна накладна або інший визначений законодавством документ на вантаж, інші документи, передбачені законодавством.

У разі перевезення небезпечних вантажів крім документів, передбачених частиною другою цієї статті, обов'язковими документами також є:

- для автомобільного перевізника - ліцензія на надання відповідних послуг;

- для водія - ліцензійна картка, свідоцтво про допущення транспортного засобу до перевезення певних небезпечних вантажів, свідоцтво про підготовку водіїв транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі, письмові інструкції на випадок аварії або надзвичайної ситуації.

У разі перевезення вантажів з перевищенням габаритних або вагових обмежень обов'язковим документом також є дозвіл, який дає право на рух автомобільними дорогами України, виданий компетентними уповноваженими органами, або документ про внесення плати за проїзд великовагових (великогабаритних) транспортних засобів, якщо перевищення вагових або габаритних обмежень над визначеними законодавством становить менше семи відсотків.

Основні права та обов'язки водія транспортного засобу при перевезенні вантажу у внутрішньому сполученні (ст.49 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Водій транспортного засобу при внутрішньому перевезенні вантажів має право:

— відмовлятися від прийняття для перевезення вантажу, який не відповідає встановленим вимогам або вимогам щодо пломбування вантажу, якщо відтиск пломби нечіткий або пломбу пошкоджено;

— вимагати від вантажовласника (уповноваженої ним особи) належного закріплення вантажу на транспортному засобі відповідно до встановлених законодавством вимог та очищення його кузова від залишків вантажу.

Водій транспортного засобу зобов'язаний:

— мати при собі та передавати для перевірки уповноваженим на те посадовим особам документи, передбачені законодавством, для здійснення зазначених перевезень;

— перевіряти надійність пломбування, закріплення, накриття та ув'язування вантажу для його безпечного перевезення;

— забезпечити збереження вантажу, прийнятого до перевезення та своєчасно його доставити вантажовласнику (уповноваженій ним особі);

— дотримуватися визначеного режиму праці та відпочинку.

Договір про перевезення вантажу (ст.50 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Договір про перевезення вантажу автомобільним транспортом

укладається відповідно до цивільного законодавства між замовником та виконавцем у письмовій формі (договір, накладна, квитанції тощо).

Істотними умовами договору є:

- найменування та місцезнаходження сторін;
- найменування та кількість вантажу, його пакування;
- умови та термін перевезення;
- місце та час навантаження і розвантаження;
- вартість перевезення;
- інші умови, узгоджені сторонами.

Основні права та обов'язки замовника за договором про перевезення вантажу автомобільним транспортом (ст.51 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Замовник за договором про перевезення вантажу автомобільним транспортом має право отримати компенсацію згідно із законодавством за пошкодження або псування вантажу, часткову чи повну його втрату або несвоєчасність доставки.

Замовник за договором про перевезення вантажу зобов'язаний:

- забезпечити своєчасне та повне оформлення документів на перевезення вантажу;
- утримувати власні під'їзні шляхи до вантажних пунктів, вантажні майданчики, рампи тощо у стані, що відповідає вимогам законодавства з питань охорони праці, техніки безпеки та безпеки руху;
- здійснювати вантажні операції, закріплення, накриття, ув'язування та пломбування вантажу, зняття кріплень і покриттів та очищення транспортного засобу від залишків вантажу;
- забезпечувати вимоги законодавства з питань охорони праці та техніки безпеки при вантажних операціях.

Основні права та обов'язки виконавця за договором про перевезення вантажу автомобільним транспортом (ст.52 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Автомобільний перевізник має право:

- відмовитися від приймання вантажу для перевезення, якщо замовником не підготовлено вантаж чи необхідні документи або внесені без попереднього узгодження з ним зміни до реквізитів цих документів;
- відмовитися від перевезення вантажу, якщо замовник подає до перевезень вантаж, не обумовлений договором про перевезення, пакування вантажу не відповідає встановленим законодавством вимогам, ушкоджена тара або нечітким є відтиск пломби тощо;
- одержувати відшкодування від замовника, якщо транспортний засіб був пошкоджений під час вантажних робіт або під час перевезення вантажу з вини замовника.

Автомобільний перевізник зобов'язаний:

- при укладанні договору про перевезення вантажу автомобільним транспортом передбачати для свого персоналу встановлені законодавством умови праці та відпочинку;
- забезпечити виконання умов договору про перевезення вантажу автомобільним транспортом у межах, визначених договором та законодавством;
- забезпечити збереження вантажу, прийнятого до перевезення, до передачі вантажовласнику (уповноваженій ним особі) в пункті призначення;
- відшкодовувати замовнику збитки за пошкодження або псування вантажу, часткову чи повну його втрату, а також збитки, завдані внаслідок несвоєчасної доставки вантажу.

46. МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ТА ВАНТАЖІВ

Організація міжнародних перевезень пасажирів і вантажів (ст.53 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Організацію міжнародних перевезень пасажирів і вантажів здійснюють перевізники відповідно до міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень.

До міжнародних перевезень пасажирів та небезпечних вантажів допускаються резиденти України, які мають досвід роботи на внутрішніх перевезеннях на договірних умовах не менше ніж три роки.

При виконанні міжнародних перевезень вантажів резиденти України повинні мати:

- дозволи іноземних країн, по території яких буде здійснюватися перевезення;
- ліцензійну картку в разі здійснення перевезення небезпечних вантажів;
- дозвіл щодо узгодження умов та режимів перевезення в разі перевищення вагових або габаритних обмежень чи документ про внесення плати за проїзд великовагових (великогабаритних) транспортних засобів, якщо перевищення вагових (габаритних) обмежень над визначеними законодавством становить менше семи відсотків;
- свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;
- сертифікат відповідності транспортного засобу щодо безпеки руху та екологічної безпеки вимогам країн, територією яких буде здійснюватися перевезення, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України;
- документи на вантаж.

При виконанні міжнародних перевезень пасажирів резиденти України повинні мати:

- дозволи іноземних країн, по території яких буде здійснюватися перевезення;
- ліцензійну картку на транспортний засіб;
- свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;
- список пасажирів (при нерегулярних та маятникових перевезеннях);
- білетно-облікову документацію;
- схему маршруту.

При виконанні міжнародних перевезень вантажів нерезиденти України повинні мати:

- дозвіл України;
- дозвіл щодо узгодження умов та режимів перевезення в разі перевищення вагових або габаритних обмежень чи документ про внесення плати за проїзд великовагових (великогабаритних) транспортних засобів, якщо перевищення вагових (габаритних) обмежень над визначеними законодавством становить менше семи відсотків;
- свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;
- сертифікат відповідності транспортного засобу вимогам законодавства України щодо безпеки руху та екологічної безпеки, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України;
- документи на вантаж.

При виконанні міжнародних перевезень пасажирів нерезиденти повинні мати:

- дозвіл України;
- свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;
- список пасажирів (для нерегулярних та маятникових перевезень);
- білетно-облікову документацію.

У транспортних засобах, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів та/або вантажів, встановлюються і використовуються контрольні пристрої - тахографи.

Водії транспортних засобів, що належать резидентам або нерезидентам України, зобов'язані допускати до перевірки тахографів посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, надавати їм реєстраційні листки режиму праці та відпочинку водіїв - тахокарти, а також, у разі якщо у транспортному засобі використовуються цифрові тахографи, роздруковувати на паперовому носії інформацію про роботу та відпочинок водіїв.

Міжнародне співробітництво у сфері міжнародних перевезень пасажирів і вантажів (ст.54 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Державну політику у сфері міжнародного співробітництва з питань автомобільного транспорту розробляє та реалізує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Міжнародне співробітництво у сфері міжнародних перевезень пасажирів і вантажів забезпечує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, який у межах своїх повноважень:

- організовує виконання міжнародних договорів України з питань міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;
- організовує контроль за виконанням міжнародних

договорів України з питань міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;

— розробляє пропозиції щодо розвитку міжнародного співробітництва у сфері міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;

— бере участь у проведенні заходів щодо укладання міжнародних договорів з питань міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;

— бере участь у роботі міжнародних організацій автомобільного транспорту;

— забезпечує видачу дозвільних документів на міжнародні перевезення пасажирів і вантажів.

Дозволи на міжнародні автомобільні перевезення (ст.55 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Види дозвільних документів та порядок їх розподілу, видачі та використання українськими перевізниками при перевезенні по території іноземних країн визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, з урахуванням вимог законодавства України та законодавства країни, по території якої буде здійснюватися перевезення.

Міжнародні автомобільні перевезення іноземними перевізниками по території України здійснюються за наявності в перевізника українського дозволу або інших дозвільних документів, якщо інше не передбачено законодавством України.

Порядок оформлення і видачі дозволів на поїздку по території іноземних держав при виконанні перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні, їх обліку та обміну визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Дозвільні документи Європейської Конференції Міністрів Транспорту розподіляють на конкурсних засадах з урахуванням рівня безпеки руху й екологічної безпеки транспортних засобів, запроваджених у європейських країнах, ефективності їх використання.

Порядок проведення конкурсу та видачі дозвільних документів Європейської Конференції Міністрів Транспорту визначає Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Регулярні, нерегулярні та маятникові (човникові) пасажирські міжнародні автомобільні перевезення (ст.56 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Регулярні, нерегулярні та маятникові (човникові) пасажирські міжнародні автомобільні перевезення, що

здійснюють перевізники України, повинні виконуватись автобусами, що відповідають умовам перевезень та параметрам комфортності і мають понад 20 місць для сидіння пасажирів.

При здійсненні міжнародних нерегулярних, маятникових (човникових) та регулярних транзитних перевезень водії повинні мати списки пасажирів та інші документи, обумовлені законодавством України.

Порядок організації регулярних, нерегулярних та маятникових (човникових) перевезень пасажирів у міжнародному сполученні визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Обов'язки автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника і пасажирів під час пасажирського міжнародного автомобільного перевезення (ст.56-1 Закону України про автомобільний транспорт),

Під час здійснення пасажирського міжнародного автомобільного перевезення автомобільний перевізник, автомобільний самозайнятий перевізник, крім обов'язків, визначених статтею 40 цього Закону, зобов'язані перед початком такого перевезення перевірити наявність у пасажирів документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, та відмовити у перевезенні пасажирів, які на їх вимогу не пред'явили необхідні документи.

Пасажир під час міжнародного автомобільного перевезення, крім обов'язків, визначених статтею 41 цього Закону, зобов'язаний мати належним чином оформлені документи, необхідні для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, та пред'явити їх автомобільному перевізнику, автомобільному самозайнятому перевізнику на їх вимогу.

Перевезення пасажирів і вантажів на території України іноземними перевізниками (ст.57 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Перевезення пасажирів і вантажів між пунктами, розташованими на території України, транспортними засобами, що належать іноземним перевізникам, забороняється, якщо на це не було отримано дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Перевезення пасажирів та вантажів з третьої країни та/або в третю країну через територію України нерезидентами забороняється без відповідного дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом (ст.58 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів

і вантажів автомобільним транспортом на території України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Функціями контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом є:

— контроль за виконанням перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень;

— контроль та оформлення дозвільних документів на міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;

— облік автомобільних транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів;

— контроль технічного, санітарного та екологічного стану транспортних засобів, що впливає на безпеку руху та екологічну ситуацію;

— перевірка транспортно-експедиторської документації та ліцензій на здійснення міжнародних перевезень пасажирів і небезпечних вантажів автомобільним транспортом;

— перевірка вагових і габаритних параметрів транспортних засобів;

— контроль та нагляд за дотриманням правил перевезення небезпечних вантажів.

Міжнародний автомобільний перевізник пасажирів і вантажів (ст.59 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

Резиденти України, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів чи вантажів, та (або) фахівці, призначені ними відповідальними за організацію та безпеку перевезень, повинні мати документ, що засвідчує їхню кваліфікацію, вимоги до якої та порядок її підтвердження визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Вимоги до професійної кваліфікації за обсягами та рівнем підготовки мають передбачати володіння достатніми знаннями, для того щоб належним чином і ефективно займатися професійною діяльністю міжнародного автомобільного перевізника, зокрема знаннями таких предметів: комерційне і фінансове управління підприємством; технічні стандарти і операції; безпека дорожнього руху; доступ до ринків; елементи торгового, соціального і трудового, цивільного і податкового законодавства.

Вимоги до професійної кваліфікації мають бути підтверджені шляхом успішного складення обов'язкового письмового екзамену, а за необхідності й усного, що проводиться органом, установою чи організацією, призначеною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері

транспорту.

Резиденти України, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів чи вантажів, повинні мати передбачену законодавством документацію та забезпечувати всі види обов'язкового страхування, передбачені законодавством України.

Нерезиденти України, які здійснюють регулярні, нерегулярні та маятникові (човникові) перевезення пасажирів у міжнародному сполученні по території України, повинні забезпечити необхідні режими праці і відпочинку водіїв, контроль стану їх здоров'я, а також контроль технічного, санітарного та екологічного стану автобуса перед виїздом на маршрут.

До міжнародних перевезень пасажирів та (чи) вантажів допускаються резиденти України, які склали обов'язковий письмовий екзамен на професійну придатність у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Право на здійснення транспортними засобами міжнародних перевезень пасажирів надається водіям, яким виповнився 21 рік.

Право на керування автобусами на міжнародних маршрутах мають події, які останні три роки працюють водіями автобусів.

47. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ

Відповідальність за порушення законодавства про автомобільний транспорт (ст.60 Закону України «Про автомобільний транспорт»).

За порушення законодавства про автомобільний транспорт до автомобільних перевізників застосовуються адміністративно-господарські штрафи за:

— безпідставну відмову від пільгового перевезення пасажирів - штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— надання послуг з перевезень пасажирів та вантажів без оформлення документів, перелік яких визначений статтями 39 та 48 цього Закону, - штраф у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— експлуатацію легкового автомобіля, облаштованого як таксі, без наявності ліцензійної картки - штраф у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— стоянку легкового автомобіля, який не облаштований як таксі і не має ліцензійної картки, та посадку пасажирів на стоянці таксі - штраф у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— виконання нерезидентами України міжнародних перевезень пасажирів чи вантажів без документів, перелік яких

визначений статтею 53 цього Закону, - штраф у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— порушення нерезидентами вимог статті 57 цього Закону - штраф у розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— порушення режимів праці та відпочинку водіями транспортних засобів - штраф у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— перевезення пасажирів на маршруті протяжністю понад 50 кілометрів одним водієм - штраф у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— відсутність у випадках, передбачених законодавством, списку пасажирів при здійсненні міжнародного перевезення пасажирів автомобільним транспортом - штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— управління транспортними засобами при здійсненні міжнародних автомобільних перевезень без контрольних пристроїв (тахографів) реєстрації режимів праці чи відпочинку водіїв транспортних засобів чи вимкненими такими контрольними пристроями (тахографами) або без щоденних реєстраційних листків режимів праці відпочинку - штраф у розмірі сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— здійснення водіями міжнародних автомобільних перевезень без розпізнавальних знаків держави реєстрації транспортного засобу - штраф у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— невиконання перевізниками або їхніми представниками приписів органів державного контролю щодо усунення порушень транспортного законодавства - штраф у розмірі сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Випуск (впуск) з (на) території України транспортного засобу, що виконує міжнародне перевезення, на якому здійснено порушення транспортного законодавства, здійснюється тільки після надання водієм документа щодо сплати штрафу чи виконання припису органу державного контролю, якщо скарга постанову щодо накладання адміністративного стягнення залишилися без задоволення.

При вчиненні однією особою двох або більше правопорушень адміністративно-господарський штраф накладається за кожне правопорушення окремо.

Розглядати справи про накладення адміністративно-господарських штрафів за порушення, зазначені у цій статті, мають право посадові особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Адміністративно-господарські штрафи стягуються відповідно до закону центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері

організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), і зараховуються до Державного бюджету України.

Порядок стягнення у вигляді штрафу за порушення, викладені у цій статті, та порядок оскарження постанови по справі про правопорушення визначає Кабінет Міністрів України.

За невиконання обов'язку перевірити перед початком пасажирського міжнародного автомобільного перевезення наявність у пасажира документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, що призвело до перевезення чи спроби перевезення пасажира через державний кордон України без необхідних документів, автомобільний перевізник, автомобільний самозайнятий перевізник несуть відповідальність, передбачену законом.

Відмова автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника у міжнародному автомобільному перевезенні пасажиру, який на вимогу автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника не пред'явив документи, необхідні для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, не тягне за собою обов'язок автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника відшкодувати пасажиру заподіяну у зв'язку з цим шкоду.